

پیشینه ی خانووبه ره

(سلفه ی عه قار)

هوكمی چیه نه گهر سوو (ريبا) ی له سهر بیت ؟

ناماده كړنی : ماموستا عدنان بارام

پیدا چوونه وهی : ماموستا خلیل أحمد

مائپهړی بههشت

ba8.org

مائپهړنکی ئیسلامی زانستی په روه رده یی یه و له پیناو بلاو كړدنه وهی نه و ئیسلامیه كه سه نه فی صاّح - پیغه مبهړی خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لانی (رضی الله عنهم) له سهری بوون - وه سهر به هیچ گروپ و لایه نیکی حیزبی نیه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئينهوه شهريانه بلاو دهكاتەوه كه دەبنه هۆي:

١. شارەزاکردنی موسولمانان و پهروهردەکردنیان لەسەر ريگا راستەكەي ئيسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسەنه كەي ئيسلام، كه بریتی یه له قورئان و سوننهت، به تېگهشتنی پيشين و پيشهوايانی ئوممهت.

٢. پاک کردنهوهی بیروباوهپ و رهوشتی موسولمانان، له دیاردهکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پالاولتن و تهصفیه کردنی ئایینی ئيسلام له بیدعه و بۆچونه داهینراوهکان.

٤. وربا کردنهوهی موسولمانان له شوپنهواری خراپی ریوايهته لاواز و ههلبهستراوهکان.

٥. پته و کردنی برایهتی یهکی راستهقینه لهسەر بناغه فراوانه جیگیرهكەي ئيسلام و نههپشتن و كه مکردنهوهی دهمارگیری مهزههبي و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمه لگایه له ئيسلامی رهسەن و دروستکردنی تاك و کۆیه تی بۆ تېگهشتن له سهراچاوهکانی كه بریتین له قورئانی پیروۆز و سوننه تی صهحیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانهی كه نامۆن به ئيسلام و خراونه ته نیویهوه به چه ندين دهسته واژهی دهنگ و پهنگ و نوسراوی له بوارهکانی بیروباوهپ و رهوشت و ئاکار و پهروهردە و زانست و پزیشکی و گهشەي کۆمه لایه تی.

خودایه داوات ئی دهکەین دامهزراومان بکهیت ، و ته و فیتمان بدهیت بۆ هەر کار و گوفتاریکی جوان و چاک بهو شیوهیهی که خۆت لێی رازیت.

ستافی مائپهري بههشت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیشہ کی

إِنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا
مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ .

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُوا إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ [آل عمران : ۱۰۲]
... ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا
رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً اتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ [النساء : ۱]
... ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ
وَمَنْ يُطِغِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ [الأحزاب : ۷۰-۷۱] .

أَمَّا بَعْدُ ... فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرُّ الْأُمُورِ
مُحَدَّثَاتُهَا وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٍ وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ .

یہ کیك لہ نیشانہ کانی نزیك بوونہ وہی پورزی دواپی ، ناشکرا بوون و
دہر دہ کہوتنی ہہندیك تاوانہ ، لہ وانہش : خواردنی سوو (رپیا) ،
ہہرہک (انس) ی کوری (مالک) بو مان دہ گپریتہ وہ لہ پیغہ مہبری

خواوه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که فه‌رموویه‌تی : " بَيْنَ يَدَيْ السَّاعَةِ يَظْهَرُ الرَّبُّ وَالرَّبِّي وَالْحَمْرُ " (۱) ،
واته : له نیشانه‌ی نزیك بوونه‌وه‌ی پوژنی دوا‌ی نه‌وه‌یه که سوو (پریا)
خواردن و داوین پیسی (زینا) و خواردنه‌وه‌ی مه‌ی ناشکرا ده‌بیټ له ناو
خه‌لکدا .

گه‌وره‌ترین هوکاریش له‌وه‌دا ده‌گه‌ر پیته‌وه بو که مته‌رخه‌می موسولمانان له
به ده‌سته‌ینانی حه‌لال و دورکه‌وتنه‌وه له حه‌رام ، هه‌روه‌کو پیغه‌مبه‌ری خوا
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه‌رموویه‌تی : " لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ لَا يُبَالِي الْمَرْءُ بِمَا أَخَذَ الْمَالَ ، أَمِنْ حَلَالٍ أَمْ
مِنْ حَرَامٍ " (۲) .

واته : پوژگارانیك به‌سه‌ر خه‌لکدا دیټ ، مروؤف تییدا بی‌باکه له‌وه‌ی
مال و سامان و پاره‌که‌ی به‌چی ده‌رده‌کات ، له ریگه و شتیلیکی
حه‌لاله‌وه‌یه یان حه‌رام .

له کاتی‌کدا که موسلمان فه‌رمان پی‌کراوه به‌وه‌ی خو‌ی له حه‌رام بگریته‌وه و
حه‌لال به‌ده‌ست بینیت ، هه‌روه‌کو خوا‌ی په‌روه‌ردگار فه‌رمانی پی‌کردووین و
فه‌رموویه‌تی : ﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ
لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴾ [البقرة : ۱۶۸] ، واته : نه‌ی خه‌لکینه بخون له‌وه‌ی که له زه‌ویدایه

(۱) قال الهيثمي في (جمع الزوائد) : رواه الطبراني في الأوسط ورجاله رجال الصحيح ، وصححه العلامة الألباني في

السلسلة الصحيحة ، برقم : ۳۴۱۵ .

(۲) (رواه البخاري) .

لهو شتانی که به حه‌لال و پاکمان داناوون ، وشوینی کرده‌وه و تاوان وفرمانه‌کانی شه‌یتان مه‌که‌ون ، وه دلنیا‌بن که نه‌و دوژمنی ئاشکرای ئیوه‌یه .

وه فهرموویه‌تی : ﴿ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴾ [المائدة : ۸۸] ، واته : وه بخون له‌وه‌ی که خوای په‌روه‌ردگار پوژی داوون له‌و شتانی که به حه‌لال و پاکمان داناوون ، وه له‌و خواجه‌ش بترسن که ئیوه باوه‌رتان پیه‌یناوه .

وه فهرموویه‌تی : ﴿ فَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴾ [النحل : ۱۱۴] ، واته : جا بخون له‌وه‌ی که خوای په‌روه‌ردگار پوژی داوون له‌و شتانی که به حه‌لال و پاکمان داناوون ، وه شوکرانه بژی‌ری نیعمه‌ته‌کانی خوای په‌روه‌ردگار بکه‌ن ، نه‌گهر ئیوه به پاستی نه‌و ده‌په‌رستن .

چونکه . موسولمان . له دواپوژدا لیپرسینه‌وه‌ی لیده‌کریت ، هه‌روه‌کو پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فهرموویه‌تی : " لَا تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ ، يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ ، حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ : عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ ، وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَثْلَاهُ ، وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَا أَنْفَقَهُ ، وَ [مَاذَا عَمِلَ فِيمَا عِلْمَ] " (۳) .

واته : دووی‌ی نه‌واکانی ئاده‌م جیگوپک‌ئ ناکه‌ن ، له پوژی دوا‌ییدا له لای په‌روه‌ردگاری ، تاکو پرسیا‌ری پینج شتی لی‌نه‌کریت : له ته‌مه‌نی له چیدا به‌سه‌ری بردوه ، و له لای‌تی له‌چیدا گوزه‌راندوویه‌تی ، و له مال و سامان و

(۳) صححه‌العلامة الألبانی فی : السلسلة الصحيحة ، برقم : ۹۴۶) .

پاره‌که‌ی له کوپوه به دهستی هیئاوه ، و له کویشدا خهرجی کردووه ، و چی بهو زانسته‌ی کردووه که هه‌یبووه .

جا با بزاین : سوو (پریبا) چۆن له قورئانی پیروژ و سوننه‌تی پیغهمبهر باسی لیوه کراوه ؟ و ئەو هه‌ره‌شانه‌ی که سه‌بارت به سوو خۆر (المرایی) هاتوون چین ؟ و سنور و پیناسه‌ی زه‌روورته له ووته‌ی زانایاندا چیه ؟ و چۆن له بنه‌وای (الضرورات تیبح‌الخطورات) تیبگه‌ین ؟ و نه‌ ئایا ئەم بنه‌وایه وهرگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره (سلفه‌ی عه‌قار) . نه‌گهر سوو (پریبا) ی له سهر بیئت .
هه‌لال ده‌کات بو که سیئکه که خانوبه‌ره‌ی نه‌بیئت ؟ و ئایا ئایه‌تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ ... ﴾^(۴) که سیئکه ده‌گریته‌وه که خانوبه‌ره‌ی نه‌بیئت ؟! و ووته‌ی راقه‌وانانی قورئان له‌وباره‌یه‌وه چیه ؟

پاشان ووته و فه‌توای زانایان پیشه‌وایانی ئیسلام له‌و باره‌یه‌وه چیه ؟ وه‌ک شیخی پایا به‌رزی ئیسلام (محمد ناصرالدین الألبانی) که له‌وه‌لامی پرسیاریکدا سه‌بارت به‌وه‌ی که ئایا خانوبه‌ره‌ی زه‌روورته‌تیکه که ریگه‌ بدات به‌وه‌رگرتنی قهرز سه‌ره‌پای بوونی سوو (پریبا) له سه‌ری یان نه ؟ که ئەمه ده‌قی پرسیاره‌که‌یه (﴿ ۱۱۵ ﴾) : (له وه‌لاتی ئیمه‌دا کیشه و گرفتنی

(۴) ئەم به‌شه ئایه‌ته له چوار سووره‌تیکی قورئانی پیروژدا هاتووه : (البقرة : ۱۷۳) و (الأنعام : ۱۴۵) و (المائدة : ۳) و (النحل : ۱۱۵) .

(۵) ﴿ ۱۱۵ ﴾ خۆینه‌ری به‌رپز ئاگادار ده‌که‌مه‌وه که ههر له‌م نووسراوه‌دا ، وله به‌سیکی تایبه‌تدا . له‌م باره‌یه‌وه . ئەم فه‌توایه وچه‌نده‌ها فه‌توای تری زانایانی به‌رچاو ده‌که‌ویت .

خانووبه‌ره‌مان هه‌یه به‌گشتی ، که‌سای واو خیزانی ده‌بینین له گه‌ل دایک و باوکیدا ده‌ژین له ته‌نھا ژووریکدا ، ئایا ئه‌م باره ده‌که‌وټته ژیر باسی زه‌رووره‌ته‌وه ، که ریگه بدات به‌و که‌سه له دامه‌زراوه‌کان ، ده‌زگا و دامه‌زراوه سووکاره‌کان (که به ریبا کارده‌که‌ن) وجگه له‌وان قه‌رز بکات ؟) .

ئه‌ویش له وه‌لامدا فه‌رمووی : ((برای خوّم من ئه‌وه به‌و شیوه نابینم . واته : ئه‌م باره بکه‌وټته ژیر باسی زه‌رووره‌ته‌وه ، و ریگه بدات به‌و که‌سه له ده‌زگا و دامه‌زراوه سووکاره‌کان (که به ریبا کارده‌که‌ن) قه‌رز بکات . چونکه راسته هه‌روه‌ک زانراوه له حوكمی شه‌رعیه‌وه ، که (الضرورات تبيح المحظورات) ئه‌مه حوكمیکی راسته ، به‌لام خو‌ئو ریسایه به‌ره‌هایی نیه ، له‌وانه‌یه له یادت بیټ که ئه‌م ریسایه په‌یوه‌ندکراوه به‌ ریسایه‌کی تر که بریتیه له : (الضرورة تقدر بقدرها) ، واته : زه‌رووره‌تیش به‌ پی‌ی پیووست ده‌بیټ ، من له‌و باوه‌ره‌دام که نه‌گهر ژیانی مادیه‌ت به‌ سهر زوریک له خه‌لکدا زال نه‌بایه له پوژنگاری نه‌مپو‌دا ، هه‌روه‌ها له گه‌ل زال‌بوونی ژیانی په‌فاهیه‌ت به‌سه‌ریاندا ، ئه‌وا هه‌رگیز پرسپاری له‌م شیوه‌ پروی نه‌ده‌دا ، که ده‌ره‌نجامی حه‌لا‌ل‌کردنی سووه (ریبایه) که به ده‌قی قورنانی پیروژ و سوننه‌ت حه‌رام و قه‌ده‌غه‌کراوه ، من وا ده‌بینم که مروّقی موسلمانان سووربوو له سهر دوورکه‌وتنه‌وه له که‌وتنه‌وه حه‌رام و قه‌ده‌غه‌کراوه‌کانی خوای په‌روه‌ردگار ، یان سووربوو له سهر دوورکه‌وتنه‌وه له‌وه‌ی که خو‌ی دابنات له جیگه‌یه‌ک که بانگه‌شه بیټ بو به‌ریاکردنی جه‌نگ له گه‌ل خوای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مه‌ره‌که‌ی به‌ خواردنی سوو

(رپبا) !!! ئەم جوّره کهسه ده‌توانیّت چادر یان خیمه‌یه‌ک . به هه‌رزاترین نرخ . له هه‌ر شوینیکی‌دا بیّت بی کرپین بیّت یان ، به که‌مترین نرخ بکرپیّت ، به‌لام خه‌لک راهاتوون له سهر ژبانی مه‌ده‌نیه‌ت و ئه‌ویش پای هاوردوون له سهر خوڤه‌وشته‌کانی ، بۆیه ده‌ببینین رپبان داوه به‌خویان که حه‌رام و قه‌ده‌غه‌کراوه‌کانی خوای په‌روه‌ر دگار ئه‌نجام بده‌ن به بی‌نرخ‌ترین بیانوو ، جا نه‌گهر ئیمه ئەم دوو رپسایه‌مان له پیش چاوی خو‌مان دانا ، هه‌رگیز خو‌مان نابینین که زه‌رووره‌تمان هه‌یه بۆ حه‌لال‌کردنی سوو (رپبا) ، چونکه ئه‌وانه . ئەو خیزانه‌ی که ژماره‌یان زۆره . که خه‌وتن و مانه‌وه‌ی شه‌ویان له ژووریک‌دایه ، ده‌توانن هه‌موو دوو کهس سێ کهس به پی‌ی ژن و می‌ردیک یان دووانیان . ئەمه وه‌کو نمونه . له باوکیان جیا ببنه‌وه له باوکیان له چادریک یان خیمه‌یه‌ک ، و باوکیشیان له ماله‌که‌دا بمی‌نیته‌وه ، وه به‌وشیوه‌یه ، به‌لام راسته‌وه‌وخۆ ده‌ستپیشخه‌ری بکه‌ن له به‌حاله‌ل‌دانانی سوو (رپبا) به‌م بیانوو ، ئەوا من ده‌لیم : ئەم بیانوو زۆر ناشیاو و ناقو‌لاتره له خودی تاوانه‌که ... راسته ژبان دژوار و ناره‌حه‌ته ، به‌لام ئیمه ده‌بیّت ووته‌ی خوای په‌روه‌ر دگارمان له پیش چاودا بیّت که فه‌رموویه‌تی :

﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ﴾ [سورة الطلاق : ۲ - ۳] .

وه دوا به دوا به‌دوای خسته‌ن‌پرووی فه‌تواکان هه‌ولده‌ده‌ین هه‌ندیک به‌دیل و رپگه‌چاره‌ی شه‌ری بۆ ئەم کاره بخه‌ینه پوو ؟ که شه‌رع زانانی ئەم سه‌رده‌مه

له نووسراوه‌کانیاندا باسیان لیوه کردووه ، له گه‌ل باسی هه‌ندیك فه‌توای په‌یوه‌ست به زه‌رووره‌ته‌کانی تره‌وه .

وه له کۆتایی وده‌رئه‌نجامی ئەم تووژینه‌وه و به‌دواگه‌رانه بو‌مان ئاشکرا ده‌بیټ که ئایا ((به‌گه‌رانه‌وه بو‌پوچی شه‌ریعه‌ت و گه‌رانه‌وه بو‌سه‌رچاوه‌کانی کۆن وتازه و به‌گه‌رانه‌وه بو‌... فه‌توای هاوچه‌رخ !!!)) ((وه‌رگرتنی سلفه‌ی عه‌قار ، کاریکه په‌یوه‌ندی ، به‌زه‌رووره‌ته‌وه !!!)) هه‌بیټ یان نه‌؟ بو‌ئه‌وه‌ی له کۆتاییدا (بلیین !!!) : حه‌لآله بو‌که‌سیك که پیو‌یستی پی‌ی هه‌بیټ و حه‌رام و قه‌ده‌غه‌یه بو‌ ((ئه‌و که‌سه‌ی زۆر پیو‌یستی پی‌ی نه‌بیټ ، ناب‌ی وه‌ری بگریټ)) ، به‌واتایه‌کی تر ((تاکی ناچار ، به‌پی‌ی ئه‌ندازه‌ی ناچاریه‌که‌ی ، بو‌ی هه‌یه سوود مه‌ند بیټ (لی‌ی) !!!)) یان نه‌؟! و بیخه‌ینه ((ژیر ئه‌و یاسا فیه‌یه‌یه‌ی که ده‌لیت : [ناچاری ریگه‌ ده‌دات ، بو‌ئه‌وه‌ی مرۆقی ناچار ، نزدیکی شته‌ حه‌رامه‌کان ببیته‌وه] !!!)) ، وه‌ به‌لگه‌شمان بو‌ئه‌م کاره‌ ئه‌وه بیټ که هه‌موومان ده‌یزانین ((که‌ خوای گه‌وره له‌ قورئاندا ، به‌تایبه‌ت له‌ ئایه‌تی سی‌ی سوره‌تی مائیده‌دا ، که‌ باسمان له‌ شته‌ حه‌رامکراوه‌کان بو‌ ده‌کات ، وه‌ک گۆشتی مداره‌وه‌ بوو و خوینی مه‌یوو و گۆشتی به‌راز وئاژه‌لی خنکیندرا و ... هتد ، پاشان هه‌ر له‌ کۆتایی هه‌مان ئایه‌تدا ، ئاماژه‌ ده‌دات بو‌ئه‌وه‌ی ، ئه‌گه‌ر که‌سیك ناچار بیټ وزیده‌په‌وی نه‌کات ، به‌پی‌ی ئه‌ندازه‌ی زه‌رووره‌ته‌که‌ی ، بو‌ی

دروسته نزدیکی ئه‌و حه‌رامکراوانه ببیته‌وه وخوایش لی‌بوره ومیهره‌بانه !!!))
(۵)

هه‌موو هه‌ولیکمان هه‌ر بۆ چاککاریه ، و ته‌نها خوای په‌روه‌ردگاریش
مه‌به‌سته و هه‌ر ئه‌ویش پشتیوانه له کاره‌کاندا : ﴿ إِنَّ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا
اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴾ .

نووسهر / ماموستا عدنان بارام که‌لاری

(۵) ی شه‌عبانی (۱۴۲۹) ک

(5) بۆ زیاتر ئاشنا بوون به سه‌رچاوه‌ی ئه‌و ووتانه‌ی که خستوومنه‌ته ناو
که‌وانه‌کانه‌وه بگه‌رپۆه بۆ مه‌قاله‌ی : ((پیشینه‌ی خانوبه‌ره و کپین و فروشتن به
قیست ، له نیوان زه‌روورته و (پریا) ، نووسینی : مه‌لا عومه‌ر چنگیانی ، به‌شی
سییه‌م)) .

له‌و ووتانه‌ش عه‌نتیکه تر ووته‌ی جه‌نابی (دکتۆره !!!) که له په‌شنووسه‌که‌یدا
سه‌باره‌ته به (پڕۆژه‌ی کیدۆ) و له ژیر ناو‌نیشانی (ئایین له‌مه‌په‌ریک له
به‌رده‌م خۆشبه‌ختیدا !!!!!) ده‌لیت : ((نه‌گهر ئایینیک ته‌نها کاری پڕیگردن بیته
له خۆشبه‌ختی (که وانیه) ، نه‌گهر ئایینیک هیچ کاریکی باشی بۆ چاکترکردنی
کو‌مه‌لگه پینه‌بیته ، نه‌گهر ئایینیک به‌هه‌موو شیوه‌یه‌ک گه‌نج بچه‌وسینیه‌وه و
حه‌زه‌کانی مرو‌قه سه‌رکو‌تبکات ، نه‌گهر ئایینیک ته‌نها کاری خراب بکات و باشه‌ی له
ده‌ست نه‌یه‌ته ده‌با هه‌موو دونیا به‌شایه‌ته بن : (فلیشهد العالمین أی کافر) !!)) !!!!!
ئهم ووته عه‌نتیکه و سه‌یروسه‌مه‌ریه ته‌نها له به‌ر ئه‌وه‌ی ئایین سوو (پریا) ی
حه‌رامکردوه !!!!! ولا حول ولا قوه‌ إلا بالله .

نه‌و هه‌ره‌شانه‌ی که له قورئان و سوننه‌تدا هاتوون

سه‌بارت به سوو (ریبا) و سوو‌خۆر (المرایی)

ده‌قیکی زۆری قورئانی پیروژ و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوامان ﷺ پیگه‌شتوو ، سه‌بارت به سوو (ریبا) و سوو‌خۆر (المرایی) ، ئاشکراشه سهرچاوه‌ی . سهره‌کی و بنه‌په‌تی . موسلمانان بو‌ه‌موو نه‌حکامه‌کانی ژیانیان بریتیه له‌و دوو سهرچاوه‌یه ، جا بابزانین نه‌م دوو سه‌چاوه‌ی پیروژه چۆن باس له سوو (ریبا) و سوو‌خۆر (المرایی) ده‌کن ، و نه‌و هه‌ره‌شانه‌ش چین که له‌و باره‌یه‌وه هاتوون ، چونکه په‌یره‌وکردنیان سهرفه‌رازی دونیا و دواپۆژه ، و پشت لی‌هه‌لکردنیان کویره‌وه‌ری ونه‌هامه‌تی دونیا و دواپۆژه‌ی تاک و کو‌مه‌له ، خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموو‌یه‌تی : ﴿ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْكًا وَنَحْشُرُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَعْمَى ﴾ [سورة طه : ۱۲۴] ، واته : نه‌و که‌سه‌ی که پشت له به‌رنامه و نایینه‌که‌ی خوای په‌روه‌ردگار بکات ، نه‌وا با دل‌نیا‌بیټ که هه‌ر له دونیا‌دا ژیانی کویره‌وه‌ری بو‌ه‌یه ، و له دواپۆژیشدا به کویری حه‌شر ده‌کریت ، خوای میهره‌بان یارمه‌تی ده‌رمان بیټ له یه‌که‌میاندا . واته په‌یره‌وکردنی نه‌و دوو سهرچاوه‌یه . ، و په‌نا‌ده‌ریشمان بیټ له دوو‌میان . واته پشت لی‌هه‌لکردنیان . ، جا به پشتیوانی خوای په‌روه‌ردگار ده‌لیم :

یه‌که‌م : سوو‌خۆر (المرایی) له کاتی زیندوو‌بوونه‌وه‌یدا وه‌کو شیټ زیندوو ده‌کریټه‌وه : یه‌کیک له‌و سزایانه‌ی که خوای په‌روه‌ردگار له قورئانی پیروژدا بو سوو‌خۆر (المرایی) باسی کردووه نه‌وه‌یه که کاتیک زیندوو ده‌بیټه‌وه و هه‌لده‌ستیټه‌وه له گۆره‌که‌ی وه‌کو که‌سیک که شه‌یتان ده‌سی لیوه‌شان‌دیټ ، وتووشی شیټی کردیټ ، هه‌روه‌کو خوای په‌روه‌ردگار له‌و باره‌یه‌وه فه‌رموویه‌تی : ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَحَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ﴾ [البقرة : ۲۷۵] ، واته : نه‌وانه‌ی که سوو (رپیا) ده‌خۆن زیندوو‌نابنه‌وه و هه‌لناسنه‌وه له گۆره‌کانیان نیلا وه‌کو که‌سیک نه‌بیټ که تووشی شیټی بوویټ به‌هوی ده‌ست لیوه‌شان‌دی شه‌یتانه‌وه .

دووهم : ئاکامی نه‌و سامانه‌ی که به سوو کو‌ده‌کریټه‌وه له‌ناو‌چوون و ریشه‌کیش کردن و بیبه‌ره‌که‌تیه : یه‌کیکی تر له‌و سزا دونیایانه‌ی که سه‌بارت به سوو هاتوون له قورئانی پیروژ و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویستدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نه‌وه‌یه که نه‌و پاره‌یه ئاکامی له‌ناو‌چوون و ریشه‌کیش کردن و بیبه‌ره‌که‌تیه ، هه‌روه‌کو خوای بَلَد و بالاده‌ست فه‌رموویه‌تی : ﴿ يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا ﴾ [البقرة : ۲۷۶] ، مه‌به‌ستیټیش له‌ه يَمْحَقُ واته : له‌ناو‌چوون و ریشه‌کیش‌کردنه ، وه ووتر اویشه که مه‌به‌ست پی‌ی : نه‌مانی به‌ره‌که‌ته‌که‌یه‌تی ، له‌گه‌ل سوود لیوه‌رنه‌گرتنی ، بو خودی سوو‌خۆره‌که و نه‌وه‌کانیشی .

وه (ابن مسعود) رضی الله عنه له پیغه‌مبه‌ری خواوه صلی الله علیه و آله بو‌مان ده‌گیریته‌وه که
فه‌رموویه‌تی : " مَا أَحَدٌ أَكْثَرَ مِنَ الرَّبِّ إِلَّا كَانَ عَاقِبَتُهُ أَمْرَهُ إِلَى قِلَّةٍ " (٦) .

واته : هیج که‌سیک سامانه‌که‌ی زیاد ناکات به سوو ئیلا ناکامه‌که‌ی
بو‌که‌می و له‌ناوچوونه .

وه له گوویه‌ک (لفظ) یکی تردا ، هه‌ر له (ابن مسعود) وه رضی الله عنه هاتووه ،
که پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله فه‌رموویه‌تی : " الرَّبُّ وَإِنْ كُنَّ فَإِنَّ عَاقِبَتَهُ تَصِيرُ إِلَى قُلٍّ " (٧)
، واته : نه‌گه‌ر سامان له روآله‌تدا به سوو زیاد بکات ، ناکامه‌که‌ی هه‌ر
بو‌که‌می و له‌ناوچوون بئ به‌ره‌که‌تی ده‌بیت .

سی‌یه‌م : خواردنی سوو راگه‌یاندنی جه‌نگه‌ له گه‌ل‌ خوی په‌روه‌ردگار و
پیغه‌مبه‌ری خوا صلی الله علیه و آله : سوو‌خو‌ریش به‌و کاره‌ی ده‌بیت به‌ دوژمنی خوی
په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی صلی الله علیه و آله ، خوی په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی :
﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرَّبِّ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ
مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ [سورة البقرة : ۲۷۸ - ۲۷۹] .

(٦) (رواه الإمام أحمد وابن ماجه وصححه الشيخ الألباني في : (صحيح سنن ابن ماجه ، برقم ۲۲۷۹) ، وفي :
صحيح الجامع الصغير ۱۲۰/۵) .

(٧) (رواه الإمام أحمد في (المسند ۱/۳۹۵ ، ۴۲۴) ، والحاكم وصححه ووافقه الذهبي ، ۳۷/۲ ، وصحح إسناده أحمد
شاکر في (المسند ، برقم : ۳۷۵۴) وقال الشيخ شعيب الأرنؤوط : حديث صحيح (مسند الصحابة في الكتب
التسعة برقم : ۳۷۵۴) .

واته : ئه‌ی ئه‌وانه‌ی که باوه‌رتان هیئاوه له خوا بترسن ، و وازیبن له پاشماوه‌ی سووی سه‌رده‌می نه‌فامی ، نه‌گهر باوه‌ردارن ، نه‌گهر وانه‌که‌ن ئه‌وا ئیوه جه‌نگتان راگه‌یاندووه له گه‌لّ خوای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ ، و دوزمنی خوا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ین ﷺ .

ناشکراشه ئه‌و جه‌نگه جه‌نگه به هه‌موو شیوه‌کانیه‌وه ، ده‌روونی بیټ یان جه‌سته‌یی ، وه ئه‌وه‌ش که ئیستا خه‌لکی تی‌دا ده‌ژیت له غه‌م و په‌ژاره و دلّه‌پراوکی جگه له ئاکام و شوینه‌واری ئه‌و جه‌نگه نه‌بیټ هیچی تر نیه ، که جاری بۆ دراوه بۆ هه‌موو سوو‌خوړیک و ئه‌وانه‌ش که یارمه‌تی ده‌رن له خواردنیدا ، جا با ئه‌و که‌سانه چه‌ک و ته‌قه‌مه‌نی خو‌یان بۆ ئه‌و جه‌نگه نابه‌رامبه‌ره ئاماده‌بکه‌ن ، وه باشیش بزنانن که سزای خوای په‌روه‌ردگاریان پی ده‌گات ، دره‌نگ بیټ یان زوو ، خوای په‌روه‌ردگار هه‌موو موسلمانان له سزا و غه‌شمی خو‌ی بیاریژیت .

(ابن عباس) یش . ره‌زای خوا له خو‌ی و باوکی بیټ . سه‌باره‌ت به‌م ئایه‌ته ﴿ فَإِنْ لَمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ فه‌رموویه‌تی : ((هذه آخر آية نزلت على النبي ﷺ)) (٨) ، واته : ئه‌مه دوا ئایه‌ت بوو که به سه‌ر پیغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ دابه‌زی له باره‌ی رپباوه .

(٨) (فتح الباري بشرح صحيح البخاري : ٤ / ٣١٤) .

چواره‌م : هه‌ره‌شه‌دان له سوو‌خو‌ر به بی باوه‌ری : خوای په‌روه‌ردگار دوا‌ی

باسکردنی سوو‌خواردن نه‌فه‌رمو‌یت : ﴿ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴾ [البقرة : ۲۷۸] ، واته : وه وازیبن له پاشماوه‌ی سووی سه‌رده‌می نه‌فامی ، نه‌گه‌ر باوه‌ردارن ، وه فه‌رموو‌یه‌تی : ﴿ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴾ [البقرة : ۲۷۶] ، واته : خوای په‌روه‌ردگار نه‌وانه‌ی خو‌ش ناو‌یت که به‌حه‌لا‌ل‌کردنیان بو سوو کافر بوونه و نه‌وانه‌ش که به‌خواردنی تاوانبار و سته‌مکارن .

وه فه‌رموو‌یه‌تی : ﴿ وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ هُمُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾ [سورة النساء : ۱۶۱] ، واته : گا‌وره‌کان که سوویان ده‌خوارد سه‌ره‌پای نه‌وه‌ی که خوای په‌روه‌ردگار له ته‌وراتدا یاسا‌غی (نه‌هی) نه‌وه‌ی لی‌کردبوون ، له‌گه‌ل‌خواردنی مال و سامانی خه‌لک به‌سته‌م و نار‌ه‌وایی ، نی‌مه‌ش سزایه‌کی ئازارده‌رمان ئاماده‌کردوه بو بی باوه‌ران .

پینجه‌م : مانه‌وه‌ی هه‌تاه‌تایی له ئا‌گری دوزه‌خ (الخلود) : خوای

په‌روه‌ردگار دوا‌ی باسی حالی سوو‌خو‌ران نه‌وانه‌ی که سوویان وه‌کو کپین و فرو‌شتن داناوه ، و وازی لینا‌هیبن ، و دووباره‌ی ده‌که‌نه‌وه ، نه‌فه‌رمو‌یت : ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا ... وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴾ [البقرة : ۲۷۵] .

واته : نه‌وه‌ش که جاریکی تر بگه‌رپتته سه‌ر خواردنی سوو ،
به‌بیانوی نه‌وه‌ی که سوو‌خواردن وه‌کو کپین و فروشتن وایه ، نه‌وانه
دۆزه‌خین و له دۆزه‌خدا به هه‌تاهه‌تایی ده‌میننه‌وه .

شه‌شه‌م : سوو‌خواردن په‌وشت و کرداری دوزمنی خوای په‌روه‌ردگاره

واته **گاوران** : خوای په‌روه‌ردگار له وه‌سفی گاوره‌کاندا فه‌رموویه‌تی
: ﴿ وَأَخَذِهِمُ الرَّبُّ وَقَدُّهُوا عَنْهُ وَأَكَلِهِمُ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا
أَلِيمًا ﴾ [النساء : ۱۶۱] .

واته : گاوره‌کان که سوویان ده‌خوارد سه‌ره‌پای نه‌وه‌ی که خوای
په‌روه‌ردگار له ته‌وراتدا یاساگی (نه‌هی) لی‌کردبوون له خواردنی ، له
گه‌ل خواردنی مال و سامانی خه‌لک به سته‌م و ناره‌وایی ، ئیمه‌ش
سزایه‌کی ئازارده‌رمان ئاماده‌کردوه بو بی باوه‌رپان .

هه‌وته‌م : سوو‌خۆر و هه‌موو نه‌وانه‌ش که یارمه‌تی ده‌رین نه‌فره‌ت لی‌کراون :

له پیغه‌مبه‌ری خواوه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌گپرنه‌وه له فه‌رمووده‌یه‌کدا که : " لَعَنَ أَكِلَ الرَّبِّا
، وَمُؤَكَّلُهُ ، وَكَاتِبُهُ ، وَشَاهِدِيهِ " ، وَقَالَ : " هُمْ سَوَاءٌ " (۹) .

(۹) (أخرجه مسلم عن جابر رضي الله عنه ۳/ ۱۲۱۸ برقم : ۱۵۹۷) .

واته : نه‌فره‌ت و له‌عنه‌تی کردووه له سوو‌خوّر و ئه‌وه‌ی به‌خواردی ده‌دات ، و گریبه‌ند نووسی نیوانیان ، و دووشایه‌ته‌که‌شیان ، وه فه‌رموویه‌تی : هه‌موو وه‌ک یه‌کن له‌و تاوانه‌دا و به‌رکه‌وتنی نه‌فره‌ته‌که .

وه له فه‌رمووده‌یه‌کی تر‌دا هاتووه : " أَكَلِ الرِّبَا ، وَمُؤْكَلُهُ ، وَكَاتِبُهُ ، وَشَاهِدَاهُ ، ... ، مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " (۱۰) .

واته : سوو‌خوّر و ئه‌وه‌ی به‌خواردی ده‌دات ، و گریبه‌ند نووسی نیوانیان ، و دووشایه‌ته‌که‌شیان ، نه‌فره‌ت و له‌عنه‌ت لی‌کراوون له سهر زاری (محمد) ﷺ له پوژنی دواییدا .

بو‌یه پیشه‌وا (اهیتمی) . گه‌وره زانای مه‌زه‌بی شافعی . کرداری ئه‌و چوار کومه‌له‌ی له تاوانه‌گه‌وره‌کان (الکبائر) داناوه ، و فه‌رموویه‌تی : ((الْكَبِيرَةُ التَّاسِعَةُ وَالسَّبْعُونَ وَالثَّمَانُونَ وَالْحَادِيَةُ وَالثَّمَانُونَ ، وَالثَّانِيَةُ وَالثَّلَاثَةُ وَالرَّابِعَةُ وَالثَّمَانُونَ بَعْدَ الْمِائَةِ : أَكَلِ الرِّبَا وَإِطْعَامُهُ وَكَتَابَتُهُ وَشَهَادَتُهُ وَالسَّعْيُ فِيهِ وَالْإِعَانَةُ عَلَيْهِ)) (۱۱) .

واته : تاوانی گه‌وره‌ی : (۱۷۹ و ۱۸۰ و ۱۸۱ و ۱۸۲ و ۱۸۳ و ۱۸۴) بریتیه له سوو‌خواردن ، و به‌ده‌رخواردانی که‌سی تر ، و نووسینی گریبه‌نده‌که‌ی ، و شایه‌تی بو‌دان ، و هه‌ول‌دان تیایدا ، و یارمه‌تی دانی خواردنیه‌تی .

(۱۰) (رواه مسلم) .

(۱۱) (الزواج عن اقرار الكبائر : ج ۲ / ص ۸۲) .

وه دواى هینانه‌وه‌ی نه‌و فه‌رموودانه‌ی سه‌روه‌ر و هه‌ندیك فه‌رمووده‌ی
تر فه‌رموویه‌تی : ((وَیُسْتَفَادُ مِنْ الْأَحَادِيثِ السَّابِقَةِ أَيْضًا : أَنَّ أَكِلَ الرِّبَا وَمُوكَلَّهُ
وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدَهُ وَالسَّاعِي فِيهِ ، وَالْمُعِينَ عَلَيْهِ كُلُّهُمْ فَسَقَةٌ ، وَأَنَّ كُلَّ مَالِهِ دَخَلَ فِيهِ كَبِيرَةٌ .
وَقَدْ صَرَّحَ بِبَعْضِ ذَلِكَ بَعْضُ أَئِمَّتِنَا ، وَهُوَ ظَاهِرٌ جَلِيٌّ ، فَلِذَلِكَ عُذَّتْ تِلْكَ كُلُّهَا كَبَائِرٌ))
(۱۲) .

واته : وه هه‌روه‌ها سوودی نه‌وه‌ش له فه‌رمووده‌کانی سه‌روه
ه‌رده‌گیری‌ت که سه‌ووخۆر ، و به‌ده‌رخوارده‌ری ، و نووسه‌ری گریبه‌ندی
کاره‌که ، و شایه‌ته‌کانی ، و هه‌ولده‌ر تیایدا ، و یارمه‌تی ده‌رانی خواردنی
، هه‌موو به‌ فاسق ده‌ژمی‌ردرین ، و هه‌موو مال و سامانه‌که‌شی تاوانی
گه‌وره‌ی تیکه‌ل بووه .

هه‌ندیك له پیشه‌وایانی ئیمه . پیشه‌وایانی شافعی مه‌زه‌ب . نه‌وه‌یان
به‌ راشکاوی ده‌رپریوه ، و هه‌ر نه‌وه‌شه‌که ئاشکرا له‌و فه‌رموودانه‌وه
ده‌رده‌که‌ویت ، بویه هه‌موو نه‌وانه به‌ تاوانی گه‌وره دانراوون .

هه‌شته‌م : خواردنی سوو له تاوانه له‌ناوبه‌رکانه : هه‌روه‌کو له هه‌ردوو
(صحیح) ی پیشه‌وا بوخاری و موسلیمدا هاتووه ، له (أبو هريرة) هوه رضی‌الله‌عنه
، نه‌ویش له پیغه‌مبه‌ری خواوه صلی‌الله‌عنه که فه‌رموویه‌تی : " اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُؤْبَقَاتِ :

(۱۲) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ۲ / ص ۱۰۱-۱۰۲) .

الشِّرْكَ بِاللَّهِ ، وَالسِّحْرَ ، وَقَتَلَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ، وَأَكَلَ الرِّبَا ، وَأَكَلَ مَالِ الْيَتِيمِ ،
وَالْتَوَلَّى يَوْمَ الرَّحْفِ ، وَقَذَفَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْعَافِلَاتِ " (۱۳) .

واته : خۆتان دورگرن و بیاریزن له و حوت تاوانه‌ی که موسلمان له ناوده‌به‌ن و به‌هه‌لاکه‌تیدا ده‌به‌ن ئه‌وانیش : هاوه‌ل‌پیاردان ، و جادوگهری (سحر) ، و کوشتی که‌سیک که خوای په‌روه‌ردگار قه‌ده‌غهی کوشتنی کردوو ، جگه به شیوه‌یه‌کی ره‌وا نه‌بیت ، و سوو‌خواردن ، و خواردنی مالی یه‌تیم ، و پشته‌ه‌ل‌کردن له کاتی پروه‌پروو بوونه‌وه‌ی بیباوه‌پان له کاتی تی‌کو‌شاندا ، و بوختیان‌کردن بو‌ئافره‌تانی داوین پاک و پروادار و بی‌ناگا .

نۆیه‌م : سزای سوو‌خۆر له دوا‌پوژدا مه‌له‌کردنه له ناو‌پرووباریکی خوین و به‌رد ده‌هاو‌ی‌ژریته‌ ده‌می : (سمره) هی کوری (جنذب) رضی‌الله‌تعالی‌عنہ بۆمان ده‌گی‌ریته‌وه که پی‌غه‌مبه‌ری خوا صلی‌الله‌تعالی‌عنه‌وآله‌وسلم‌آلهم‌سالم فه‌رموویه‌تی : " رأیت اللیلة رجلین أتیا نی فأخرجانی الی أرض مقدسة ، فانطلقنا حتی أتینا علی نهر من دم فیه رجل قائم ، وعلی وسط النهر رجل بین یدیہ حجارة ، فأقبل الرجل الذی فی النهر ، فإذا أراد أن یخرج رمی الرجل بحجر فی فیه قُرْدٌ حیث کان ، فجعل کلما جاء لیخرج رمی فی فیه بحجر فیرجع کما کان ، فقلت : ما هذا ؟ فقال : الذی رأیته فی النهر آکل الربا " (۱۴) .

(۱۳) (متفق علیه البخاری برقم ۲۶۱۵ ، والبخاری مع الفتح ۳۹۳/۵ برقم ۲۰۱۵ ، و مسلم برقم ۸۹) .

(۱۴) (البخاری ۱۱/۳ برقم ۲۰۸۵ ، وانظر : فتح الباری بشرح صحیح البخاری ۴/۳۱۳) .

واتہ : ئەم شہو لہ خەومدا دوو پیاو ہاتنہ لام وبرد میان بو
سہرزہ مینیکی پیروز ، پوشتین تاکو گہشتینہ سہر پووباریک لہ خوین
وپیاویکی تیدایہ ، وہ لہ ناوہراستی پووبارہ کہ پیاویکی ترہہ بوو
ہندیک بەردی لہ بەردہستدا بوو ، وپووبہرووی ئەو پیاوہ وہستا بوو کہ
لہ ناوو پووبارہ کہدا بوو ، وہرکہ بیویستایہ بیٹہ دەرہوہ بەردیکی لہ
ناودەمی دەدا و دەگیپرایہوہ شوینی خوئی ، ئابہو شیوہیہ ہہمووجار کہ
بیویستایہ بیٹہ دەر لہ پووبارہ کہ ، بەردیکی لہ ناو دەمی دەدا
و دەگیپرایہوہ بو شوینی خوئی ، منیش و وتم : ئەوہ چپہ ؟ لہوہ لامدا
ووتیان : ئەوہی کہ لہ ناو پووبارہ کہدا بینیت کہ سیکی سووخور بوو .

دەییەم : بلاو بوونہوہی سوو خواردن هۆکاریکہ بو لہ ناودانی شارو
شاروچکہ کان ، و ہاتنہ خوارہوہی خہشم و قینی خوای
پەرہردگار : (ابن عباس) بو مان دەگیپیتہوہ و دەفہرموویت : نھی رسول اللہ
ﷺ أن تشتري الثمرة حتى تطعم ، وقال ﷺ : " إذا ظهر الزنا والربا في قرية ، فقد أحلوا
بأنفسهم عذاب الله " (۱۰) .

(۱۰) (أخرجه الطبراني في الكبير و الحاكم في المستدرک عن ابن عباس و صححه و وافقه الذہبی ۳۷/۲ ، و صححه العلامة
الألبانی في صحيح الجامع الصغير ، برقم : ۶۷۹ ، و في صحيح الترغيب والترهيب ، برقم : ۱۸۵۹ و ۱۸۶۰ ، و
۲۴۰۱ ، و ۲۴۰۲ و في غاية المرام في تخريج أحاديث الحلال والحرام ، ص ۲۰۳ برقم ۳۴۴) .

واته : پیغه مبهری خوا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ یاساگی (نه هی) کردووه له فرۆشتنی بهروبوم پیش نه وهی که بو خواردن بشیت . واته پیش پیگه یشتنی . وه فرموویه تی : نه گهر داوین پیسی و سوو له ههر شار و شاروچکه یه که ناشکرا بوو ، نه وا خوین تووشی سزا و خه شم و قینی خوا کردووه .

یانزه یه م : خواردنی سوو یه کیکه له هۆکاره کانی گۆرینی شیوه (المسخ)

: (أبو أمامة) هو (ابن عباس) بۆمان ده گۆرینه وه له پیغه مبهری خواوه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ که فرموویه تی : " والذي نفس محمد بيده ، لبيتن ناس من أمتي على أشرفٍ وبَطْرٍ ولعب وهو ، فيصبحوا قردة وخنازير ، باستحلالهم المحارم والقنيتات وشربهم الخمر وأكلهم الربا ولبسهم الحرير " (١٦) .

واته : سویند بهو زاته ی گیانی موحه مه دی به دهسته صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، که سانیک

له ئوممه ته کهم دهن ، که شهویان به سهر دا دیت ، له سهر هه موو هه ول و کۆشش و هیلاک بوونیان له کاروباری پوژانه و یاریکردن و کات به فپرو دانداندا سهر دهنه نه وه ، که پوژ ده که نه وه خوای پهروه ردگار گۆرپونه تی به مهیمون و بهراز ، له سزای بهردهوام بوونیان له سهر تاوانی به حه لال دانانی قه ده غه کراوه کانی خوای پهروه ردگار ، و گویگرتن و

(١٦) (رواه عبد الله بن الإمام أحمد في المسند وكذا ابن أبي الدنيا كما ذكره ابن القيم في إغاثة اللهفان وحسنه الشيخ الألباني في صحيح الترغيب والترهيب ١٨٦٤) .

ته‌ماشاکردنی ئافره‌تانی گۆرانی بیژ ، و خواردنه‌وه‌ی مه‌ی ، و سوو (رپیا) و له‌به‌رکردنی ئاوریشمدا .

دوانزه‌یه‌م : سوو‌برا و هاوشیوه‌ی هاوه‌ل‌پریاردانه : هه‌روه‌کو له فه‌رمووده‌ی پیغه‌مبه‌ری خوادا هاتووه : " الربا سبعون [في رواية ابن ماجه : ثلاثة وسبعون] بابا ، والشرك مثل ذلك " (١٧) .

واته : سوو‌ه‌فتا یان ه‌فتا و سئ‌به‌شه ، هاوه‌ل‌پریاردانی‌ش به هه‌مان شیوه‌یه .

سیانزه‌یه‌م : تاوانی سوو‌خواردن له تاوانی سی‌وشه‌ش جار داوین پیسی و زینا نه‌نجامدان گه‌وره‌تره : پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رموویه‌تی : " دَرَهُمْ رَبًّا يَأْكُلُهُ الرَّجُلُ وَهُوَ يَعْلَمُ ، أَشَدُّ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ سِتَّةٍ وَثَلَاثِينَ زَنِيَةً " (١٨) ، واته : دره‌میک که موسلمان به زانینه‌وه له ریگه‌ی سووه‌وه ده‌یخوات و به‌ده‌ستی ده‌یینیت ، تاوانی له لای خوای په‌روه‌ردگار گه‌وره‌تره له تاوانی سی و شه‌ش داوین پیسی و زیناکردن .

(١٧) (أخرجه البزار عن ابن مسعود وصححه الشيخ الألباني في صحيح الجامع (٣٥٣٨) ، (٣٥٤٠)) .

(١٨) (أخرجه أحمد في مسنده والطبراني في الكبير عن عبد الله بن حنظلة وصححه الشيخ الألباني . رحمه الله . في صحيح الجامع (٣٣٧٥)) .

وہ لہ ریوایہ تیکی (البیہقی) دا ہاتوہ : " درہم ربا أشد عند الله من ستة وثلاثين زنية ، ومن نبت لحمه من سحت فالنار أولى به " (۱۹) .

واتہ : تاوانی خواردنی درہمیکی سوو ، لہ لای خوای پەرہردگار گہورہترہ لہ تاوانی سی وشہش داوین پیسی و زیناکردن ، ئەو کەسەش کە گوشتی بہ سووخواردن گرتبیت و زیادی کردبیت ، ئەوہ ئاگر لہ پیشتەرہ بوئی لہ بہہشت .

چواردہیہم : بچووکتزین تاوانی سووخواردن وەکو ئەوہیہ سووخور لہ گەل

دایکی خویدا داوین پیسی بکات : (عبداللہ) ی کوری (مسعود) رضی اللہ عنہ بو مان دەگیریتەوہ کە پیغەمبەری خوا صلی اللہ علیہ وسلم فەرموویەتی : " الربا ثلاثة وسبعون بابا أيسرها مثل أن ينكح الرجل أمه " (۲۰) ، واتہ : سووخواردن حەفتا و سئ بەش و دەرگایہ ، ئاسانترینیان وەکو ئەوہیہ کە مروؤ لہ گەل دایکی خویدا داوین پیسی وزینا بکات .

(۱۹) (أخرجه أحمد ۲۲۵/۵ ، قال الشيخ محمد ناصر الدين الألباني : وهذا سند صحيح على شرط الشيخين ، انظر : سلسلة الأحاديث الصحيحة ، ۲ / ۲۹ ، برقم ۱۰۳۳ ، وقال شعيب في حاشية شرح السنة للبغوي : صحيح الإسناد ۵۵/۲ ، وهذا إسناد أحمد ، حدثنا حسين بن محمد ، حدثنا جبير - يعني ابن حازم - عن أيوب ، عن ابن أبي مليكة ، عن عبد الله بن حنظلة غسيل الملائكة قال : قال رسول الله الحديث) .

(۲۰) (أخرجه الحاكم في المستدرک ۳۷/۲ وقال : حديث صحيح على شرط الشيخين ولم يخرجاه ، ووافقه الذهبي ، وقال شعيب الأرنؤوط : وصحح إسناده الحافظ العراقي في تخريج الإحياء ، انظر حاشية ۵۵/۸ من شرحه السنة للبغوي تحقيق زهير وشعيب الأرنؤوط . وأخرج نصفه الأول ابن ماجه عن أبي هريرة وصححه الشيخ الألباني في صحيح ابن ماجه ۲۷/۲) .

(الطیبی) له لیكدانه‌وه‌ی فه‌رمووده‌كه‌دا فه‌رموویه‌تی : ((المراد إثم الربا)) ، واته : مه‌به‌ست پی‌ی له تاواندا ، وه فه‌رموویه‌تی : ((إنما كان الربا أشد من الزنا ، لأن فاعله حاول محاربة الشارع بفعله بعقله ، قال تعالى : ﴿ فَأَذْنُوبًا يَحْرَبُ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ [سورة البقرة : ۲۷۹] ، أي : بحرب عظیم ، فتحريمه محض تعبد ، وأما قبيح الزنا فظاهر عقلاً وشرعاً وله روادع وزواجر سوى الشرع فأكل الربا يهتك حرمة الله ، والزاني يخرق جلباب الحياء)) ، واته : بویه تاوانی سوو (پریا) له تاوانی داوینپییسی (زینا) گه‌وره‌تر و توندتر بووه ، چونکه سووخور (المرابي) هه‌ولی داوه به کرده‌وه و عه‌قلی جه‌نگ و دژایه‌تی خوای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ره‌كه‌ی بکات صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، هه‌روه‌كو خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ فَأَذْنُوبًا يَحْرَبُ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ﴾ ، واته : به‌جه‌نگیگی زور گه‌وره ، حه‌رامی‌تیشی په‌رستنیکی په‌تیه ، به‌لام خراپی و ناقولایی داوینپییسی (زینا) ناشکرایه له پروانگه‌ی عه‌قل و شه‌ریعه‌تیشه‌وه ، و زور راپه‌له‌کینه‌ر و ترسینه‌ری هه‌یه له واقیعدا ، جگه له‌وه‌ش که شه‌ریعت بوی داناوه ، سووخوریش سنوور و حورمه‌ته‌کانی خوای په‌روه‌ردگار هه‌ته‌ك ده‌كات ، به‌لام كه‌سی داوین پیس په‌رده‌ی حه‌یا و شه‌رم دهری‌نیته .

پانزه‌یه‌م : سووخواردن حه‌فتا وسی دهرگای خراپه‌کاریه : (عبدالله) ی کوری (مسعود) بو‌مان ده‌گی‌ریتته‌وه که پیغه‌مبه‌ری خوا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فه‌رموویه‌تی :

" الربا ثلاثة وسبعون بابا ، أيسرها مثل أن ينكح الرجل أمه " (٢١) ، واته : سوو خواردن حه‌فتا وسى به‌ش وده‌رگايه ، ئاسان‌ترينيان وه‌كو ئه‌ويه كه مروّف له‌گه‌ل داىكى خوى داوینپيسى وزينا بكات ، واته هه‌ره‌موو به‌ش و ده‌گاكاني بو خراپه‌ن .

شانزه‌يه‌م : سوو خواردن هوكاريكه بو بيبه‌ش بوون وگرتنه‌وه‌ى زور له

نيعمه‌ته‌كاني خواى په‌روه‌ردگار : خواى په‌روه‌ردگار فه‌رموويه‌تى :

﴿ فِظْلِمٍ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ وَبِصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ كَثِيرًا وَأَخْذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَكْلِهِمْ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾ [النساء : ١٦٠ ، ١٦١] .

پيشه‌وا شيخ (السعدي) له راقه‌ى ئه‌م ئايه‌ته‌دا فه‌رموويه‌تى : ((ثم أخبر

تعالى أنه حرم على أهل الكتاب كثيرا من الطيبات التي كانت حلالا عليهم ، وهذا تحريم عقوبة بسبب ظلمهم واعتدائهم ، وصدّهم الناس عن سبيل الله ، ومنعهم إياهم من الهدى ، وبأخذهم الربا وقد نهُوا عنه ، فمنعوا المحتاجين ممن يباعدونه عن العدل ، فعاقبهم الله من جنس فعلهم فمنعهم من كثير من الطيبات التي كانوا بصدد حلها)) (٢٢) .

(٢١) (أخرجه الحاكم وصححه على شرط الشيخين ووافقه الذهبي ٣٧/٢ ، وصححه الألباني في صحيح الجامع الصغير . (١٨٦/٣) .

(٢٢) (تفسير السعدي : ج ١ / ص ٢١٣) .

واته : خوای په‌روه‌ردگار هه‌والی نه‌وه‌مان پی‌ده‌دات که زۆر شتی چاکی له خاوه‌ن کتیبه ئاسمانیه‌کانی پیش خوما (گاور و خاچ په‌رستان) قه‌ده‌غه‌کردوه که پیشتر بو‌ی حه‌لال کردبوون ، نه‌وه‌ش وه‌ک سزایه‌ک بو‌یان ، به‌رامبه‌ر به‌سته‌م و رپگریان له رپگه‌کانی چاکه‌کاری و دوورخسته‌نوه و رپگری له خه‌لکی له رپگه‌ی هیدایه‌ت ، وه‌ به‌ هو‌ی خواردنیان بو‌ سوو (رپبا) که پیشتر له سه‌ریان قه‌ده‌غه‌ کرابوو ، چونکه نه‌وان زۆر شتی رپپیدراویان له خه‌لک ده‌ستکورت گرت‌ه‌وه به‌سته‌م لیکردنیان ، بو‌یه خوای په‌روه‌ردگاریش له په‌گه‌زی تاوانه‌کانیان سزایی دان به‌وه‌ی که زۆر شتی چاک و حه‌لالی له‌سه‌ر حه‌رامکردن .

(الماوردی) و جگه له‌ویش فه‌رموویانه : ((إن الربا لم یحل فی شریعة قط لقوله تعالی : ﴿ وَأَخَذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ هُمُوا عَنْهُ ﴾ ، یعنی : فی الکتب السابقه)) .

واته : رپبا له هه‌یج شه‌ریعه‌تی‌کدا حه‌لال نه‌بووه ، چونکه خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ وَأَخَذِهِمُ الرِّبَا وَقَدْ هُمُوا عَنْهُ ﴾ واته : له کتیبه‌کانی پیشوو‌دا .

پاشان موسولمانی خواناس له کو‌تایی نه‌م خسته‌ن په‌وه‌دا پی‌ته ده‌لیم : ((تَأْمَلْ عَمَّا اللَّهُ عَنَّا وَعَنْكَ مَا ذَكَرَهُ اللَّهُ تَعَالَى فِي هَذِهِ الْآيَاتِ مِنْ وَعِيدِ آكِلِ الرِّبَا يَظْهَرُ لَكَ إِنْ كَانَ لَكَ أَدْنَى بَصِيرَةٍ فَبُحِ هَذِهِ الْمَعْصِيَةِ وَمَزِيدُ فُحْشِهَا ، وَعَظِيمٌ مَا يَنْزُبُ مِنَ الْعُقُوبَاتِ عَلَيْهَا ، سَيِّمًا مُحَارَبَةً اللَّهُ وَرَسُولِهِ اللَّذِينَ لَمْ يَنْزُبْنَا عَلَى شَيْءٍ مِنَ الْمَعَاصِي إِلَّا مُعَادَاةَ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ تَعَالَى ،

المُقَارِبَةِ لِفُحْشِ هَذِهِ الْجِنَايَةِ وَقُبْحِهَا ... وَإِذَا ظَهَرَ لَكَ ذَلِكَ رَجَعْتَ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى عَنْ هَذِهِ الْفَاحِشَةِ الْمُهْلِكَةِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ)) (٢٣) . که داواکارم خوی میهره‌بان هه‌موو موسولمانان له تاوانی سوو‌خواردن بپاریزیته .

به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیه‌کانی ژیان

و واتای هه‌ریه‌که‌یان له ووته‌ی زانایاندا

زانایان به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیه‌کانی ژیانان به‌چهند شیوه‌یه‌ک دابه‌ش و پولین کردوو ، ناشکراترینیان ئه‌وه‌یه که به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستیانی کردوو به پینج به‌شه‌وه ، ئه‌وه‌ی جی تیروانین و باسی ئیمه بیته ئه‌وه نیه که کام دابه‌شکردن و پولین ته‌واوه و که‌مه‌شیان نه ، به‌لام ئه‌وه‌ی جی‌ی سهرنج و باس بیته لی‌رده‌ا

ئه‌وه‌یه که : به‌شه‌کان چین ، و پیناسه‌ی هه‌ریه‌که‌یان چیه ؟ له‌گه‌ل زیاتر به تیروته‌سه‌ل باسکردنی زاراوه‌ی (الضرورة) یه ، چونکه یه‌کیکه له‌و به‌رژه‌وه‌ندی و پیوستسانه ، و له‌به‌ر په‌یوه‌ندی راسته‌وخوی به باسه‌که‌مان ، و یه‌کلاکردنه‌وه‌ی باسه‌کانی پیوه په‌یوه‌سته ، چونکه ئه‌وانه‌ی که پیشینه‌ی خانوبه‌ره . سهر‌پرای بوونی سوو له سهری . به

(٢٣) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ٢ / ص ٩٤) .

حلّال دہزائن ، متمانہی تہواویان لہ سہر ئہو رپسایہیہ کہ تپیدا
ہاتوہ : (الضرورات تبیح المحظورات) ، بہ لّام بہ نّاشکرا بوونی واتای
زاراوی (الضرورة) رپساکہمان بو نّاشکرا دہبیت ئہمہ لہ لایہ کہوہ ،
لہولاشہوہ بہ ئاسانی دروستی و نادرستی ووتہی ئہو کہسانہمان بو
دہردہ کہویت کہ ئہو جوّرہ فہتوایانہ دہدن !! جا بابزائین
بہرژہوہندیہکانی ژیان کامانہن ، و واتای ہہریہکہیان لہ ووتہی زانایاندا
چیہ ؟

پیشہوا (السیوطی) سہبارہت بہ بہرژہوہندی وپپویستیہکانی ژیان و
پولینکردنیان فہرموویہتی : ((فائدة : قال بعضهم : المراتب خمس : ضرورة و
حاجة و منفعة و زينة و فضول : فالضرورة : بلوغه حداً إن لم يتناول الممنوع هلك أو
قارب وهذا يبيح تناول الحرام . و الحاجة : كالجائع الذي لولم يجد ما يأكله لم يهلك غير
أنه يكون في جهد ومشقة ، وهذا لا يبيح الحرام ... و المنفعة : كالذي يشتهي خبز البر
ولحم الغنم والطعام الدسم . و الزينة : كالمشتهي الحلوى والسكر والثوب المنسوخ من حرير
وكتان . و الفضول : التوسع بأكل الحرام والشبهة)) (۲۴) .

(۲۴) (الأشباه والنظائر : ج ۱ / ص ۱۷۲) .

واته : سوډیک : هندیك له زانایان فه‌رموویانه : به‌رژه‌وندی وپیوستیه‌کانی ژیانیان پی‌نجن : زه‌روورته ، و پیوستی ، سوودمه‌ندیه‌کان ، و جوانکاریه‌کان ، و زیاده‌کان :

زه‌روورته : نه‌وهیه که خاوه‌نه‌که‌ی بگاته رادهیه‌ک نه‌گهر قه‌ده‌غه‌کراوه‌که نه‌خوات له‌ناوده‌چیته ، یان نزیکه له ناوبچیته ، نه‌مه‌یه که ری‌ده‌دات به خواردنی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان .

پیوستی : وه‌کو که‌سی برسی که نه‌گهر هیچی ده‌ست نه‌که‌ویته بیخوات ، له‌ناوناچیته ، به‌لام تووشی هیلاکی و نارپه‌ه‌تی ده‌بیته ، نا له‌م باره‌دا ری‌ی پی‌نادریت به خواردنی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان .

سوودمه‌ندیه‌کان : وه‌کو که‌سیک که‌ه‌زی له ئاردی گه‌نمه یان گوشتی مه‌رومالات ، یان خواردنی زورچاکه .

جوانکاریه‌کان : وه‌کو نه‌و که‌سه‌ی که‌ه‌زی له‌ه‌لاوا و شری‌نیه ، یان‌ه‌زی له پو‌شاک‌ی دوراو هه‌یه له ئاوریشم ، و که‌تان .

زیاده‌گان : که‌زکردن له خواردنی که‌رام و قه‌ده‌غه‌کرا و نه‌وه‌ی که شوینی گومانه .

هه‌روه‌ها خاوه‌ن کتی‌بی (المنثور فی القواعد) له باسی به‌رژه‌وندی و پیوستیه‌کانی ژیاندا هه‌مان پو‌لین و دابه‌شکردنی پیشه‌وا (السیوطی)

کردوہ و دلّیت : ((جَعَلَ بَعْضُهُمُ الْمَرَاتِبَ حَمْسَةً : ضُرُورَةٌ ، وَ حَاجَةٌ ، وَ مَنْفَعَةٌ ، وَ زِينَةٌ ، وَ فُضُولٌ :

فَالضُّرُورَةُ : بُلُوغُهُ حَدًّا إِنْ لَمْ يَتَنَاوَلَ الْمَمْنُوعَ هَلَكَ أَوْ قَارَبَ ، كَالْمُضْطَرِّ لِلْأَكْلِ وَاللُّبْسِ بِحَيْثُ لَوْ بَقِيَ جَائِعًا أَوْ عُرْيَانًا لَمَاتَ أَوْ تَلَفَ مِنْهُ عُضْوٌ . وَهَذَا يُبِيحُ تَنَاوُلَ الْمُحْرَمِ . وَالْحَاجَةُ : كَالجَائِعِ الَّذِي لَوْ لَمْ يَجِدْ مَا يَأْكُلُ لَمْ يَهْلِكْ غَيْرَ أَنَّهُ يَكُونُ فِي جَهْدٍ وَمَشَقَّةٍ ، وَهَذَا لَا يُبِيحُ الْمُحْرَمَ . وَأَمَّا الْمَنْفَعَةُ : فَكَالَّذِي يَشْتَهِي حُبْرَ الْحِنْطَةِ وَحَمَّ الْعَنَمِ ، (وَالطَّعَامِ) الدَّسَمِ . وَأَمَّا الزَّيْنَةُ : فَكَالْمُشْتَهِي (الْحُلُو) الْمُتَّحَدِّ مِنْ (اللَّوْزِ وَالسُّكَّرِ) وَالشُّوبِ الْمُنْسُوجِ مِنْ حَرِيرٍ وَكَتَانٍ . وَأَمَّا الْفُضُولُ : (فَهُوَ) التَّوَسُّعُ بِأَكْلِ الْحَرَامِ أَوْ الشُّبْهَةِ ، كَمَنْ يُرِيدُ اسْتِعْمَالَ أَوَانِي الدَّهَبِ أَوْ شُرْبَ الخُمْرِ)) (٢٥) ، ئەم ووتەیه هەمان واتای ووتە ی پیشووی هەیه .

وه له کتیبی (غمز عیون البصائر فی شرح الأشباه والنظائر) دا و له ووتە ی شارحدا هاتووہ که دلّیت : ((هَاهُنَا حَمْسَةٌ مَرَاتِبٌ : ضُرُورَةٌ وَ حَاجَةٌ وَ مَنْفَعَةٌ وَ زِينَةٌ وَ فُضُولٌ :

فَالضُّرُورَةُ : بُلُوغُهُ حَدًّا إِنْ لَمْ يَتَنَاوَلَ الْمَمْنُوعَ هَلَكَ إِذَا قَارَبَهُ ، وَهَذَا يُبِيحُ تَنَاوُلَ الْحَرَامِ (((٢٦) .

(٢٥) (المنثور في القواعد : ج ٢ / ص ٣٨٣ - ٣٨٤) .

(٢٦) (غمز عیون البصائر فی شرح الأشباه والنظائر : ج ٢ / ص ٩١) .

واتہ : لیپردہا دہیبت ئہوہ باس بکریبت کہ بہرژہوہندی
ویویستیہکانی ژیان بہ پیئنج پلہ باس کراوون : زہروورہت ، و
پیویستی ، سوودمہندیہکان ، و جوانکاریہکان ، و زیادہکان :

زہروورہتیش : ئہوہیہ کہ خاوەنہکە ی بگاتہ رادہیہک ئہگہر
قہدغہکراوہکہ نہخوات لہناوہچیبت ، کہ نزیک ی دہیبتہوہ ، و ئہمہیہ کہ
ریدہدات بہ خواردنی قہدغہکراوہکان ..

ئہمہ سہبارہت بہ ووتہی زانایان لہ باسی پوئینکردن و دابہشکردنی
بہرژہوہندی ویویستیہکانی ژیان ، لہ گہل پیئاسہی ہندیکیان بو
زاراوی (الضرورة) ، زیاد لہ سہر ئہوہش لہ بہر پیویستی زیاتر
پوونکردنہوہی ئہم زاراویہ ووتہی ہندیک لہ زانایانی تر دہینینہوہ بو
زیاتر دلنیا بوون لہ واتای (الضرورة) کہ ہوکاری سہرہکیہ بو گہشتن بہ
ئاکام و مہبہست لہم باسہدا :

(أبو بکر الجصاص) لہ (أحكام القرآن) ہکیدا فہرمویہتی : ((قَالَ اللَّهُ تَعَالَى
: ﴿ إِلَّا مَا اضْطُرُّتُمْ إِلَيْهِ ﴾ وَقَالَ : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ ﴾ فَعَلَّقَ الْإِبَاحَةَ
بِوُجُودِ الضَّرُورَةِ ، وَالضَّرُورَةُ هِيَ خَوْفُ الضَّرْرِ بِرُكِّ الْأَكْلِ إِمَّا عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى عُضْوٍ
مِنْ أَعْضَائِهِ)) (٢٧) .

(٢٧) (أحكام القرآن للجصاص) .

واته : خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی ﴿ إِلَّا مَا أُضْطَرُّرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ وه
فه‌رموویه‌تی : ﴿ فَمَنْ أُضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ ﴾ ، ده‌بینین خوای په‌روه‌ردگار
حه‌لائی‌تی و پریپیدانی په‌یوه‌ست کردووه به بوونی زه‌رووره‌ته‌وه ،
زه‌رووره‌تیش : بریتیه له ترسی زه‌ره‌ر پیگه‌شتن به نه‌فسی - واته : به
مردنی . یان له‌ناوچوونی نه‌ندامیکی ، نه‌وه‌ش به ازه‌ینانی له خواردنی .

وه له هه‌مان سه‌رچاوه‌دا فه‌رموویه‌تی : ((وَمَعْنَى الضَّرُورَةِ هَهُنَا هُوَ خَوْفُ
الضَّرْرِ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ بَعْضِ أَعْضَائِهِ بِتَرْكِهِ الْأَكْلِ)) (٢٨) .

واته : وه واتای زه‌رووره‌تیش لی‌رده‌دا : بریتیه له ترسی زه‌ره‌ر
پیگه‌شتن به نه‌فسی . واته : به مردنی . یان له‌ناوچوونی هه‌ندیك له
نه‌ندامه‌کانی ، به ازه‌ینانی له خواردنی .

وه (الجرجانی) له کتیبی (التعریفات) دا و له واتای (الضرورة) دا و به
ژماره‌ی (٨٩٦) دا فه‌رموویه‌تی : ((الضرورة مشتقة من الضرر ، وهو النازل مما لا
مدفع له)) (٢٩) .

واته : زاراوه‌ی زه‌رووره‌ت داتا‌شراوه له ووشه‌ی زه‌ره‌ره‌وه ، که بریتیه
له و به‌سه‌ره‌اته‌ی که به‌هیچ ریگه‌یه‌ک په‌تناکریته‌وه .

(٢٨) (أحكام القرآن للجصاص) .

(٢٩) (التعریفات : ج ١ / ص ١٨٠) .

وہ لہ (الضرورة الشرعية ... حقیقتہا وضوابطہا) دا ہاتوہ : ((وعرفها الزركشي والسيوطي فقلا : هي بلوغه حداً إن لم يتناول الممنوع هلك ، أو قارب ، كالمضطر للأكل واللبس بحيث لو بقي جائعاً أو عرياناً مات أو تلف منه عضو)) (۳۰) .

واتہ : پیشہ وایان (الزركشي) ، و (السيوطي) زہورہ تیان بہم شیوہیہ پیناسہ کردوہ ، کہ فہرموویانہ : ئەوہیہ کہ خاوەنہ کہی بگاتہ رادہیہ کہ ئەگہر شتہ قہدہغہ کراوہ کہ نہ خوات لہ ناودہ چیت یان نزیکہ لہ ناوہ چیت ، وەکو کہسیک کہ زہورہ تی بیت بو خواردن و پۆشاک ، ئەگہر بہ برسیتی و پروتی بمینیتوہ دەمریت ، یان ئەندامیکئی لہ ناو دەچیت .

وہ راقہوانی قورئانی پیروز شیخ (محمد أمين الشنقيطي) لہ راقہی ئایہ تی : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ، فہرموویہ تی : ((المسألة الثانية : حد الاضطرار المبيح لأكل الميتة ، هو الخوف من الهلاك علماً أو ظناً .

قال الزرقاني في شرح قول مالك في الموطأ : ما جاء فيمن يضطر إلى أكل الميتة أ هـ .
وحد الاضطرار أن يخاف على نفسه الهلاك علماً أو ظناً ، ولا يشترط أن يصير إلى حال يشرف معها على الموت ، فإن الأكل عند ذلك لا يفيد)) (۳۱) .

(۳۰) (مقال بعنوان : الضرورة الشرعية .. حقیقتہا وضوابطہا) .

(۳۱) (أضواء البيان في تفسير القرآن بالقرآن : ج ۱ / ص ۹۰) .

واتہ : بابہ تی دووہم : سنوری ئہو زہرورہ تہی کہ ریڈہدات بہ خواردنی مردارہ وہبوو ، بریتیه له ترسی له ناوچوون ، دآنیا بوون بیٹ ، یان بہ گومانی غالب .

(الزرقانی) له لیكدانهوی ووتہی پیشہوا (مالك) له (الموطأ) دا کہ فہرموویہ تی : (ئہوی کہ سہبارت بہ کہ سیکی زہرورہت و پیداگیرا و ناچار ہاتووہ بو خواردنی مردارہ وہبوو) دەلیت : پیئاسہ و سنوری زہرورہت و پیداگیران و ناچاری له لای زانایانی حہنہ فی مہزہب بریتیه له ئہوی کہ کہ سہکہ بترسیت لهوی کہ لہناو بجیت . بمریت . بہ دآنیا بوون بیٹ ، یان بہ گومانی غالب ، ئہوہش بہ مہرج نہ گیراوه کہ باری کہ سہکہ بگاتہ ئہوی خہریک بیٹ بمریت ، چونکہ خواردنه کہ لہو کاتہدا ہیچ سوودیکی نیہ .

وہ (الدكتور عبد الله الفقيه) یش ہەر لہم بارہیہوہ فہرموویہ تی : ((وقد عَرَفَ العلماء الضرورة بأنها : " بلوغ الإنسان حداً إن لم يتناول الممنوع هلك أو قارب ، كالمضطر للأكل بحيث لو بقي جائعاً مات أو تلف منه عضو أو فقد جارحة فهذا يبيح له تناول المحرم)) .

واتہ : زانایان زہرورہ تیان بہوہ پیئاسہ کردووہ کہ بریتیه : لہو بار و حالہی کہ نہ گہر له تیایدا قہدہغہ کراوہ کان نہ خوات ، ئہوا دەمریت (لہ

ناو دہچیٹ (یان نزیکی دہبیٹہ وہ ، وہ کو کہسی زہرورہ تی بیٹ بہ خواردن ، و نہ گہر بہ برسیٹی مایہ وہ دہمریٹ (لہ ناو دہچیٹ) یان ئەندامیکی لہ ناو دہچیٹ ، یان لہ دہسی دہدات ، ئا ئەم بار و حالہ یہ رپی پیڈہدات قہ دہغہ کراوہ کان بخوات .

بہ پوختی و بہ کورتی لہ ووتہی زانایانہ وہ تیڈہ گہین کہ واتای زہرورہت (الضرورات) (۳۲) و پیڈاگیران و ناچاری بریتہ لہ : ئەو بار و

(32) تنقسم الضرورة باعتبارات متعددة إلى أقسام كثيرة ، وذلك على النحو الآتي :

أ / أقسام الضرورة باعتبار متعلقها:

۱. ضرورة تتعلق بحفظ الدين ، مثل : قتل الشيوخ والنساء والأطفال في الجهاد إذا تحصن بهم العدو ، حفظاً للدين.
۲. ضرورة تتعلق بحفظ النفس ، مثل : أكل الميتة حفظاً للنفس.
۳. ضرورة تتعلق بحفظ العقل ، مثل : أكل الميتة ؛ حفظاً للعقل.
۴. ضرورة تتعلق بحفظ النسل ، مثل : دفع المال للعدو الكافر ؛ حفظاً لعرض امرأة مسلمة.
۵. ضرورة تتعلق بحفظ المال ، مثل : إفساد قليل المال حفظاً لأكثره.

ب / أقسام الضرورة باعتبار الشمول:

۱. ضرورة عامة : كوقوع الأئمة في قحط عميم.
۲. ضرورة خاصة : كوقوع رجل في مخمصة.

حالی کہ بہ سہر کہ سیڈا دیٹ و دہ گاتہ رادہ یہ ک نہ گہر قہ دہ غہ کراوہ کہ نہ خوات بہ تہ واوی لہ ناو دہ چپٹ یان نہ دما میکی لہ ناو دہ چپٹ ، بہ دلنیا بیوہ بیٹ یان بہ گومانی غالب .

وہ بہ واتا یہ کی فراواتریش دہ توانریت بووتریت : زہرورہ (الضرورة) بریتہ لہ و بارہی کہ تیدا مروؤ بہ ہلاکہ تدا دہ چپٹ ، یان زیانیکی زور گہ ورہی تووشی یہ کیک لہ مہ بہ ستہ کانی شہریعت دہ بیٹ کہ (پاراستنی ٹاین ، و نہ فس ، و ژیری ، و دارایی ، و ناموس) بہ نہ نجام نہ دانی قہ دہ غہ کراویک ، ئا لہ و کاتہ دا بوئی ہہ یہ قہ دہ غہ کراوہ کان نہ نجام بدات .

بہ پیئی ئہم ووتانہی سہر وہ بویمان ئاشکرا دہ بیٹ کہ ئہو (الضرورة) ہی کہ ریڈہ دات بہ بہ کاربردنی سوو (رپیا) ئہو ہہ کہ مروؤ بگاتہ ئہو رادہ یہی کہ نہ گہر رپیا بہ کار نہ ہیئیت ئہو دہ مریت ، و لہ ناو دہ چپٹ ، یان نزیکہ لہ ناوچوون ، بوئیہ کرینی خانوو ناکہ ویتہ ئہم بوارہ وہ کہ پیئی بووتریت زہرورہت ، سہرہ پای ئہو ہی کہ خانوو یہ کیکہ لہ پیویستہ کانی ژیان ، بہ لام

ج / أقسام الضرورة باعتبار الدليل الدال عليها:

۱ - ضرورة أثبتها النص: كالأكل من الميتة للمضطر: ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرٍ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَظِيمٌ رَّحِيمٌ﴾ [المائدة : ۳]

۲ - ضرورة تثبت بالاجتهاد: كما في باب المصالح المرسله إن كانت ضرورية.

خۆ مه‌رجیش نیه ئه‌و خانووه مولکی خو‌ی بیټ ، به‌لکو ده‌توانیټ کرینشین
بیټ ، نه‌ک مالکی خانووه‌که .

جا پاش به‌پرووخستنی ئه‌م زاراوه‌یه و واتای دروست و دیاریکراوی له
ووته‌ی زانایان ، با بزاین . له بابه‌تی داهاتوودا . ئه‌و رپیسایه‌ی که ئه‌م
زاراوه‌یه‌ی تیدایه . مه‌به‌ستم : رپیسای (الضرورات تبیح المحظورات) ه . واتای
چیه ؟ و ئایا زانایان هیچ مه‌رج و سنوریکیان بو دیاری کردووه ؟ یان به
ره‌هایی هیشتوو یانه‌ته‌وه ؟

سنور و واتای بنه وای (الضرورات تبیح المحظورات)

وهه نندیک مهرجی په یوه ست بهم بنه وایه وه

نه گهری که وتنه هه له له لیځولینه وه و توپژینه وه کاندای له کاتیځدا زور دهن که سنور و پیناسه ی زار او هکان له لای توپژهر یان لیځولهر نادیار بن ، یان مهرجه کانی پیاده کردن و داهینان یان له واقیعدا نه زانراو بیټ نه مه له لایه که وه ، و له ولاشه وه شوینکه وتنی ناره زووه کان بو گه شتن به مه بهسته کانی دهر وون و ناره زووه کان هانده ریځی ترن له تیگه شتن له بنه واکان به شیوه یه کی هه له ، پیشه وای ئوصولی (الشاطی) . به په حمه ت بیټ . له و باره یه وه دهر موویټ : ((ورمبا استجاز هذا بعضهم فی مواطن یدعی فیها الضرورة وإلجاء الحاجة بناء علی أن الضرورات تبیح المحظورات ، فیأخذ عند ذلك بما یوافق الغرض ... فإن حاصله الأخذ بما یوافق الهوی الحاضر ومحال الضرورات معلومة من الشریعة)) (۳۳) ، واته : وه له وان هس هه نندیکیان نه مه به په وای بزاند و پئی پیبدن له شوینیلیدکدا ، که لافی نه وه ی لیبدریټ که جیگه ی زهرووره ت و پیگیران و پیویستیته ، به متمانه کردنه سهر بنه وای (الضرورات تبیح المحظورات) ، که چی نه وه ش که به کار دهر بیټ به پئی مه بهسته کانی خو ی بیټ ... دهر نه نجامی نه وه ش کار کردنه به وه ی که له گه له هوا و

(۳۳) (الموافقات : ج ۴ / ص ۱۴۵) .

ناره‌زووه‌کانیدا ده‌گونجیته ، که چی شوینه‌کان و بواره‌کانی زه‌روورته له شه‌ریعه‌تدا زانراوه .

وه له کتییی (نظم القواعد الفقهية) دا هاتووه که ((وللقاعدة شروط لا بد أن نلاحظها ، وهذه الشروط مهمة ؛ لأن بعض الناس يريد التخفف من أحكام الشريعة بهذه القاعدة ، ولا يلاحظ شروطها)) (٣٤) .

واته : هه‌موو ریپسایه‌ک چه‌ند مه‌جیکی هه‌یه پیویسته ره‌چاو بکرین ، چونکه نه‌م مه‌رجانه گرنگن ، له‌به‌ر نه‌وه‌ی هه‌ندی‌ک خه‌ک نه‌یه‌ویته سوکی ئاسانکاری بکات به‌م ریپسایه ، وهیچ ره‌چاوی مه‌رجه‌کانی ناکات !!!

بویه به پیویستی ده‌زانم له‌م به‌شه‌ی نه‌م لی‌کولنه‌وه‌یه‌دا ، نه‌و خالانه بخه‌مه پروو که زانایان له پیاده‌کردنی ریپسای (الضرورات تبيح المحظورات) دا دیاریان کردوو ، و به‌مه‌رجیان گردوو له کاتی کارکردن به‌م ریپسایه ، نه‌وه‌ش دوا‌ی خستنه پرووی کورته باسیک سه‌بارته به واتای ریپساکه و سه‌رچاوه هه‌لگوازینی له قورئانی پیروژدا ، جا به پشتیوانی خوا‌ی په‌روه‌دگار ده‌لیم :

به‌لگه‌ی نه‌م ریپسایه :

(٣٤) (نظم القواعد الفقهية : ج ١ / ص ٦٠) .

هه‌موو ئه‌و رپسایانه‌ی که زانایان دایانناون هه‌لگوازاوی قورئانی پیروز و سوننه‌ته‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوان عَلَيْهِ السَّلَام ، یان یه‌کیکن له‌و دوو سهرچاوه پیروزه ، لیژه‌شدا ده‌ووتریټ : سهرچاوه‌ی ئه‌م رپسایه چهند نایه‌تیکی قورئانی پیروزه :

یه‌که‌م : خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ [البقرة : ۱۷۳] ، واته : هه‌رکه‌سیک له ئیوه ناچاربوو و پیگیرا ، به‌مه‌رجی بو تیرکردنی ئاره‌زووه‌کانی نه‌بیټ ، و زیاده‌روی تیدا نه‌کات و له‌سنوری زه‌رووره‌ته‌که‌ی بیټ ، ئه‌وا تاوانی له‌سهر نیه .

ئه‌م به‌شه نایه‌ته به‌پی‌ی پیشی خو‌ی ، یان له سیاقی نایه‌تیکیدا هاتوو که باس له خوارده‌مه‌نیه‌کان ده‌کات .

دووهم : هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ [الأنعام : ۱۱۹] ، واته : خوای په‌روه‌ردگار هه‌موو قه‌ده‌غه‌کراوه‌کانی سهرتانی به تیروته‌سه‌لی بو باسکردوون ، جگه له‌وه‌ی که ناچارن و پیگیراون بو‌ی .

به‌لام ئه‌م نایه‌ته‌یان باس له زه‌روره‌ت ده‌کات به شیوه‌یه‌کی گشتی ، نه‌که ته‌نها مه‌به‌ست پی‌ی خوارده‌نه‌کان بیټ ، خوای په‌روه‌ردگاریش زاناتره .

نموونه‌ی نه‌م رپسایه : وه‌ک خواردنی مرداره‌وه‌بوو له کاتی زه‌روره‌ت ، و پیگیراندا ، به‌و مهرجانه‌ی که زانایان بو‌یان دیاری کردوین ، نه‌وه‌ش به‌م پییه‌ی خواره‌وه .

مهرجه‌کانی نه‌م رپسایه :

یه‌که‌م : ((أن تكون الضرورة قائمة لا منتظرة)) ، واته : نه‌بی‌ت زه‌روره‌ته‌که بوونی هه‌بی‌ت و رپوی دابی‌ت ، نه‌ک چاوه‌پروانکراو بی‌ت .

دووهم : ((ألا يوجد طريق آخر تندفع به الضرورة : إن وجد ، لم یجز . حیئذ . فعل المحذور . مثال ذلك : طيبة مسلمة ، وطبيب رجل ، وعندنا امرأة مریضة ، یمكن دفع الضرورة بكشف المرأة الطيبة)) (۳۰) .

واته : ده‌بی‌ت هیچ رپگه‌چاره‌یه‌کی تر نه‌بی‌ت بو‌په‌تکردنه‌وه و نه‌هیشتنی دانه‌دواوه‌ی زه‌روره‌ته‌که له رپپیدراوه‌کانی شهرع ، نه‌گهر رپگه‌چاره‌ی تر هه‌بوو ، دروست نیه . له‌و باره‌دا . قه‌ده‌غه‌کراوه‌که نه‌نجام بدری‌ت ، نموونه‌ی نه‌مه‌ش : پزیشکی‌کی ئافره‌ت و پزیشکی‌کی پیاو هه‌ن ، و ئیمه‌ش ئافره‌تی‌کی نه‌خوشمان هه‌یه ، ده‌توانری‌ت زووره‌ته‌که به‌رؤشتن بو‌ لای پزیشکه ئافره‌ته‌که په‌تبرکی‌ته‌وه .

(۳۰) (نظم القواعد الفقهية : ج ۱ / ص ۶۰) .

سئیہم : ((ومن شروط هذه القاعدة أن يكون المخطور أقل من الضرورة : فإن كانت الضرورة أعظم ، لم يجوز .

مثال ذلك : إذا اضطر إلى قتل غيره لبقاء نفسه ، كما في مسألة الإكراه السابقة ، فهنا الضرورة أقل من المخطور . المخطور هو قتل الغير ، والضرورة هو أنه سيقتل الإنسان ، بعد تهديده بالقتل . قيل له : أقتل غيرك ، وإلا قتلناك)) (٣٦) .

وہ یہ کیک لہ مہرجہ کانی ئەم رپسایہ ئەوہیہ کہ قەدەغە کراوہ کہ لہ زەرورەتہ کہ کہ متر بیٹ ، چونکہ ئەگەر زەرورەتہ کہ گەرەتر بوو ئەوا نابیٹ ئەنجام بدریٹ .

نمونہی ئەمەش : ئەگەر مروؤف بو مانەوہی خوئی زەرورەت بیٹ کہ سیکی تر بکوژیٹ ، ہەر وہ کو لہ باسی پابردووی زۆرە ملیدا باسماں لیوہ کرد ، لیژہ دا زەرورەتہ کہ لہ قەدەغە کراوہ کہ کہ مترہ ، قەدەغە کراوہ کہ کوشتنی کہ سەکە ی ترہ ، زەرورەتہ کہ ش کوشتنی خوئیہ تی ، دوای ہەر شەدانی کوشتنی ، پیووتر اوہ کہ سیکی تر بکوژہ ئەگەر نا دەتکوژین .

(٣٦) (شرح القواعد الفقهية : ج ١ ص ١٨٣) .

وہ دوو باتکر دنہ وہی ئەم مہرجہش لہ ہندیک لہ رپساکانی ئوصولی
فیقہدا ہاتوہ ، ئەوہش : ((الضرورات تبيح المحظورات ، بشرط عدم نقصانها عنها
)) (۳۷) .

ئەمەش بہ مہرج گیراوە لہ لای ہندیک لہ زانایانی مہزہبی پیشہوا
(الشافعي) . بہ رەحمەت بیت . ہەر وہکو لہ کتیبی (شرح القواعد الفقهية) دا
ہاتوہ : ((وقيد بعض الشافعية . رضي الله تعالى عنهم . القاعدة المذكورة : بأن لم تنقص
الضرورة عن المحظورات ، فإذا نقصت فإنه لا يباح له المحذور)) (۳۸) .

وہ (أبو المعالي الجويني) ہەمان مەجی بہ شیوہیہکی تر دەر پریوہ کە
فەر موویہ تی : ((ورب شيء يتناهى قبحة في مورد الشرع ، فلا تبيحه الضرورة . أيضا .
بل يوجب الشرع الانقياد للتهلكة ، والانكفاف عنه ، كالقتل ، والزنا في حق المجبر عليهما
)) (۳۹) .

واتہ : وہ لہ وانہ شہ ہندیک شت ہەبن زور قییزہون و بیزارا و بن لہ
روانگہی شہریعہ تہوہ ، بویہ بو . ہەر وہا . زەر وورہ تیش رپی پینادات ،
بہ لکو پیویستی دەکات کە کەسەکە خوئی بخاتہ مەترسی لہ ناوچوون
وخوہ کوشتدان ، بو دوورکە وتنہوہ لہ ئەنجامدانی قەدەغە کراوہکە ، وەکو

(۳۷) (موسوعة القواعد الفقهية : بەرگی ۶ ، و بەشی ۶ / پ ۲۶۳) .

(۳۸) (شرح القواعد الفقهية : ج ۱ ص ۱۸۳) .

(۳۹) (البرهان في أصول الفقه : ج ۲ / ص ۶۱۳) .

کوشتن وداوین پیسی وزینا کردن ، دہرحقی ٹہو کہسانہی کہ زوریان لیدہ کریٹ بو ٹہنجامدانی ٹہو دوہ .

چوارہم : ((أن تكون الضرورة تندفع بفعل المحذور : فإن لم تندفع ، لم يجز فعل المحذور . ومثلوا له بالظمان الذي لا يجد إلا ماء خمر ، الذي لا يجد إلا الخمر ، فهذا لا يجوز له تناول الخمر ؛ لأن الخمر لا يبعد الظماً ، وإنما يزيد الإنسان ظمماً إلى ظمئه . فالمحذور هنا زاد الضرورة ، ولم يدفعها)) (٤٠) .

واتہ : دہیٹ زہرورہ تہ کہ بہ کردن و ٹہنجامدانی قہ دہ غہ کراوہ کہ بدریٹہ دواوہ ، و لابدریٹ ، ٹہ گہر نہ ؟ ٹہوا دروست نیہ قہ دہ غہ کراوہ کہ بکریٹ و ٹہنجام بدریٹ ، زانایان لہم باسہدا نمونہ یان بہ کہ سیکی تینوو ہیناوہ تہوہ کہ تہنا مہی دہست دہ کہ ویٹ ، ٹہو کہ سہی کہ جگہ لہ مہی ہیچی تری دہست ناکہ ویٹ ، ٹہو جوہ کہ سہ نابیٹ مہیہ کہ بخواتہوہ ، چونکہ تینوو تہیہ کہی لا نابات ، بہ لکو تینوو تہیہ کہی زیاد دہکات ، بوہ دہ بینین قہ دہ غہ کراوہ کہ زہرہ کہی زیاتر کرد ، و نہ یدایہ دواوہ .

(٤٠) (نظم القواعد الفقهية : ج ١ / ص ٦٠) .

پینجه‌م : ((أن يكون وقتُ الترخيصِ للمضطرِّ مقبلاً بزمانِ بقاءِ العُذرِ ، فإذا زال العُذرُ زالَ الترخيصُ والإباحةُ ، جرياً على قاعدة : (إِذَا زَالَ الْخَطَرُ عَادَ الْخَطَرُ) ... أو قاعدة : (مَا جَارَ لِعُذْرٍ بَطَلَ بِرِوَالِهِ))) .

واته : ده‌بیټ کاتی پروخسه‌تدانه‌که به که‌سی زه‌روورته دار ، دیاریکراو بیټ به کاتی مانه‌وه‌ی عوزره‌که ، جا که عوزره‌که نه‌ما پروخسه‌ت و رپیټدانه‌که‌ش نامینیت نه‌وش به‌پی‌ی بنه‌وای : که ترسه‌که نه‌ما قه‌ده‌غه‌کردنه‌که ده‌گه‌رپټه‌وه ، یان به پی‌ی بنه‌وای : نه‌وه‌ی که به هو‌ی عوزریکه‌وه ریگه‌ی پیدرا بیټ ، به‌نه‌مانی نامینیت .

هه‌ر له باسی نه‌وه مه‌رجانه‌ی که زانایان به مه‌رجیان گرتووه بو پیاده‌کردنی رپسای ناوبراودا ، پیشه‌وا و زانای پراقه‌وان و ئوصولی شیخ (محمد صالح العثیمین) . به رهمته بیټ . له پراقه‌ی نایه‌تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ دا و له‌م باره‌یه‌وه فه‌رموویه‌تی : ((والله سبحانه وتعالى أباح لنا الميتة بثلاثة شروط :

۱ - الضرورة .

۲ - أن لا يكون مبتغياً - أي طالباً لها - .

۳ - أن لا يكون متجاوزاً للحد الذي تندفع به الضرورة)) (٤١) .

واته : خوائ پەروردگار مرداره وه بوی بۆ حه لال کردوین

به سئی مه رج :

۱ - بۆنی زهرورهت (٤٢) .

۲ - وه ده بیت به دوائ ئه و شته دا نه گه رپیت . بۆ ئاره زوو نه بیت . (٤٣) .

۳ - وه ده بیت سنووری زهروره تی تی دا نه شکینری ، واته ئه و سنوره

نه شکیندریت که زهروره ته که ی پی رهت ده کریته وه (٤٤) .

وه فه رموویه تی : ((ومنها : أن الضرورة تبيح المحظور ؛ لقوله تعالى : ﴿ فَمَنْ

اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ ؛ ولكن هذه الضرورة تبيح المحرم بشرطين :

الشرط الأول : صدق الضرورة بحيث لا يندفع الضرر إلا بتناول المحرم .

الشرط الثاني : زوال الضرورة به حيث يندفع الضرر .

(٤١) (تفسير القرآن للعثيمين : ج ٤ / ص ٢٠٥) . فه و ش به پی ی ئه م رپسایانه : ((الضرورة إذا اندفع لم يُبَحَّ

ما وراءها)) ، و ((الضرورة تقدر بقدرها)) ، و ((ما أبيع للضرورة يقدر بقدرها)) (موسوعة القواعد الفقهية ، د .

محمد صدقي أحمد البؤرثو : بهرگی ٦ ، و بهشی ٦ / پ ٢٦٤) .

(٤٢) ئه م مه رجه دوو باتکر دنه وه ی مه رچی یه که می باسه که مانه .

(٤٣) ئه مه ی که شیخ ده یفه رموویت بریتیه له مه رچی شه شه می ئه م باسه .

(٤٤) ئه م مه رجه ش به مه رچی حه وته می ئه م باسه یه .

فإن كان يمكن دفع الضرورة بغيره لم يكن حلالاً ، كما لو كان عنده مية ومذكاة ، فإن المية لا تحل حينئذ ؛ لأن الضرورة تزول بأكل المذكاة ؛ ولو كان عطشان ، وعنده كأس من خمر لم يحل له شربها ؛ لأن ضرورته لا تزول بذلك ؛ إذ لا يزيده شرب الخمر إلا عطشاً ؛ ولهذا لو غص بلقمة ، وليس عنده ما يدفعها به إلا كأس خمر كان شربها لدفع اللقمة حلالاً)) (٤٥) .

واته : وه يه‌کيکی تر له‌وانه ئه‌وه‌يه : كه زه‌رووره‌ت ريده‌دات به ئه‌نجامدانی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان ، ئه‌وه‌ش به پئی ئه‌م ئايه‌ته : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ ، به‌لام ده‌بييت ئه‌وه بزانین ئه‌م زه‌رووته ريده‌دات به ئه‌نجامدانی قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان به دوو مه‌رج :

مه‌رجی يه‌که‌م : زه‌رووته‌که راستی هه‌بييت ، به شي‌وه‌يه‌ک به ئه‌نجامدانی ئه‌و قه‌ده‌غه‌کراوه نه‌بييت ره‌ت نا‌کريته‌وه (٤٦) .

مه‌رجی دووهم : نه‌مانی زه‌رووره‌ته‌که ، واته به‌ئه‌نجامدانی قه‌ده‌غه‌کراوه‌که زه‌رووره‌ته‌که نه‌مينييت (٤٧) .

چونکه نه‌گهر بتوانرييت زه‌رووره‌ته‌که به ريگه‌ی تر ره‌ت‌بکريته‌وه ئه‌وا ئه‌نجامدانی هه‌لال نايييت ، هه‌روه‌کو که‌سيک نه‌گهر مرداره‌وه‌بوويه‌ک و

(٤٥) (تفسير القرآن للنعيمين : ج ٤ / ص ٢٠٩) .

(٤٦) ئه‌م مه‌رجه دوو‌بات‌کردنه‌وه‌ی مه‌رجی يه‌که‌م و دووهمی باسه‌که‌مانه .

(٤٧) ئه‌م مه‌رجه دوو‌بات‌کردنه‌وه‌ی مه‌رجی چواره‌می باسه‌که‌مانه .

سهر برپاویکی حه‌لالی له‌بهر ده‌ستا بیټ ، ئا له‌و کاته‌دا مرداره‌وه‌بووه‌که حه‌لال نابیټ ، چونکه ده‌توانریټ به‌ خواردنی سهر برپاوه حه‌لالکه زه‌رووره‌ته‌که ره‌تبکریټه‌وه ، یان نه‌گهر تینووی بوو ، و جگه له په‌رداخیک مه‌یی ده‌ست نه‌که‌وت ، نابیټ بیخواته‌وه ، چونکه زه‌رووره‌ته‌که‌ی به‌ خواردنه‌وه‌ی مه‌یه‌که ره‌تناکریټه‌وه ، چونکه خواردنه‌وه‌ی مه‌یه‌که تینووی زیاتر ده‌کات ، به‌لام نه‌گهر پاروویه‌که پریه‌ قورگی ، و خه‌ریک بوو بخنکیټ ، و جگه له په‌رداخیک مه‌ی نه‌بیټ هیچی تری له لانیه ، نه‌و کاته بو پالنان و کردنه‌خواره‌وه‌ی پارووه‌که حه‌لال ده‌بیټ .

که‌واته زانایان هه‌ندیک خالیان به‌ مه‌رج گرتووه بو پیاده‌کردنی ئەم پرسیایه ، نه‌که هه‌رکەس و پینووس به‌ده‌ستی‌ک هه‌ستیټ به‌ که‌یف و هه‌وه‌سی خو‌ی ئەم پرسیایه پیاده‌بکات ، به‌ رای من ره‌نگه‌ بابه‌ته‌که‌ نه‌وه‌نده‌ پرون بوو بیټه‌وه‌ لای خوینه‌ری به‌ریز ، وای کرد بیټ که‌ خو‌ی به‌ خو‌ی گه‌شت بیټه‌ نه‌وه‌ی که‌ : وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره (سلفه‌ی عه‌قار) حه‌رامه‌ نه‌گهر سوو (رپبا) ی له سهر بیټ ، و پیویست به‌ هیچی تر نه‌کات ، به‌لام بو زیاتر دنیابوون ناشنابوون به‌ بابه‌ته‌که . پیش نه‌وه‌ی برۆینه‌ی سهر ووته و فه‌توای گه‌وره زانایانی ئیسلام له‌م باره‌یه‌وه . ره‌نگه‌ باشتر وابیټ که‌ ووته‌ی هه‌ندیک له زانایانی پراڤه‌ی قورئان باس بکریټ سه‌باره‌ت نه‌و ئایه‌تانه‌ی که‌ (ده‌کریټه‌ !!!) به‌لگه‌ بو ریگه‌دان به‌ تاوانی سوو (رپبا) خواردن ، نه‌وه‌ش له‌به‌شی داهاتووی ئەم باسه .

ووته‌ی راقه‌وانانی قورنان سه‌بارت به راقه‌ی هه‌ندیک له بر‌گه‌کانی

نه‌و نایه‌ته‌ی که (ده‌کریته به‌نگه !!!) له‌م باسه‌دا

خوای په‌روه‌ردگار له چه‌ند نایه‌تیکی کتیبه پی‌روزه‌که‌یدا باسی
زه‌رووره‌رت و پی‌گیرانمان بو ده‌کات ، که بیانویه‌که بو‌ریدان به
خواردنی شته حه‌رام و قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان ، له‌وانه‌ش :

خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَحَلْمَ
الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لَعَبْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ [
سورة البقرة : ۱۷۳] .

وه فه‌رموویه‌تی : ﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَحَلْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ لَعَبْرِ اللَّهِ بِهِ
وَالْمُنْحَنِفَةُ وَالْمَوْفُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ
وَأَنْ تَسْتَفْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فَسُقُ الْيَوْمَ يَبْسُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ
الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي
مَخْمَصَةٍ غَيْرٍ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ [سورة المائدة : ۳] .

هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی : ﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا دُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ
مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ [سورة الأنعام : ۱۱۹] .

وه فه‌رموویه‌تی : ﴿ قُلْ لَا أُجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خَنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِّعَبْرٍ اللَّهُ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ [سورة الأنعام : ۱۴۵] .

وه فه‌رموویه‌تی : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَالْحَنْزِيرَ وَمَا أُهْلًا لِّعَبْرٍ اللَّهُ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ [سورة النحل : ۱۱۵] .

به‌گشتیش واتای ئەم ئایه‌ته پیروزانه ئەوه‌یه که ئەو شتانه‌ی له سهرتان قه‌ده‌غه و حه‌رام کراون له کاتی زه‌روورته و پیگیراندا پ‌یپ‌یدراوه ، بۆ ئەو که‌سه‌ی که ده‌که‌و‌یتته ئەو بار و حاله‌وه ، به‌لام به شیوه‌یه‌کی تایبته ووته‌ی هه‌ندی‌ک له پ‌را‌قه‌وانانی قورئان له سهر هه‌ندی‌ک له بر‌گه‌کانی ئەو ئایه‌تانه‌ی سه‌ره‌وه ده‌خه‌ینه پروو ، ئەوه‌ش به‌هه‌لب‌ژاردنی ئەو بر‌گانه‌ی که یاریده‌رن بۆ زیاتر تی‌گه‌یشتن و پروونکردنه‌وه‌ی بابه‌تی باسکراو له‌م نووسراوه‌دا ، بۆ ئەوه‌ی خو‌ینه‌ری موس‌لمان زیاتر ئەوه‌ی بۆ ئاشکرا بیته که ئەو که‌سانه‌ی که ئەم ئایه‌ته (ده‌که‌نه به‌لگه !!!) و موس‌لمانان ده‌خه‌نه تاوانی خواردنی سوو (رپیا) وه . خوا په‌ناماندات . جگه له بی ئاگایی له ووته‌ی زانایان و پ‌را‌قه‌وانان نه‌بیته هیچی تری تی‌دا به‌دی ناکر‌یت ... جا با بر‌وینه خزمته زانایان و پ‌را‌قه‌وانانی قورئان بۆ ئەوه‌ی بزانی چیمان بۆ ده‌خه‌نه پروو له‌و باره‌یه‌وه .

(الجصاص) له راقه‌ی ﴿ إِلَّا مَا أُضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ فهرموویه‌تی : ((وَمَعْنَى الضَّرُورَةِ هَهُنَا هُوَ خَوْفُ الضَّرْرِ عَلَى نَفْسِهِ أَوْ بَعْضِ أَعْضَائِهِ بِتَرَكِهِ الْأَكْلَ)) (٤٨).

واته : واتای زه‌روه‌تیش لی‌ره‌دا بریتیه له ترسی زه‌ره‌ر پی‌گه‌یشتن به نه‌فسی نه‌و که‌سه‌ی که که‌وتوو‌ته زه‌روه‌ت و پی‌گیرانه‌که‌وه ، یان به نه‌ندامیک له نه‌ندامه‌کانی ، نه‌گهر بی‌توو واز له خواردنی نه‌و قه‌ده‌غه‌کراو و حه‌رامه بینیت .

وه فهرموویه‌تی : ((قَالَ أَبُو بَكْرٍ - مَهَبَسَتْ پِئْی پِيشه‌وا (أبو بكر ابن العربي) یه له کتیبی (أحكام القرآن) دا . : قَالَ اللَّهُ تَعَالَى : ﴿ إِلَّا مَا أُضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ ﴾ وَقَالَ : ﴿ فَمَنْ أُضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ ﴾ فَعَلَّقَ الْإِبَاحَةَ بِوُجُودِ الضَّرُورَةِ ، وَالضَّرُورَةُ هِيَ خَوْفُ الضَّرْرِ بِتَرَكِ الْأَكْلِ إِمَّا عَلَى نَفْسِهِ أَوْ عَلَى عُضْوٍ مِنْ أَعْضَائِهِ ، فَمَتَى أَكَلَ بِمِقْدَارِ مَا يَزُولُ عَنْهُ الْخَوْفُ مِنَ الضَّرْرِ فِي الْحَالِ فَقَدْ زَالَتْ الضَّرُورَةُ)) (٤٩) .

واته : (أبو بكر) فهرموویه‌تی : خوای په‌روه‌ردگار له‌م دوو نایه‌ته‌دا رپی‌یدانه‌که‌ی په‌یوه‌ست کردوو به بوونی زه‌روه‌ت و پی‌گیرانه‌وه ، زه‌روه‌تیش بریتیه له : ترسی زه‌ره‌ر پی‌گه‌یشتن . نه‌گهر بی‌توو واز له خواردنی نه‌و قه‌ده‌غه‌کراو و حه‌رامه بینیت . یان به نه‌فسی نه‌و که‌سه‌ی که که‌وتوو‌ته زه‌روه‌ت و پی‌گیرانه‌که‌وه ، یان به نه‌ندامیک له نه‌ندامه‌کانی ،

(٤٨) (أحكام القرآن للجصاص) .

(٤٩) (أحكام القرآن للجصاص) .

نه گهر بیټوو وان له خواردنی نهو قهدهغه کراو و حهرامه بینیت ، جا
ههرکاتیک بپی نهوهندهی خوارد که زهرورته کهی له سهر نه مینیت ، لهو
بارهدا ، نهوا زهرورته که هه لده گهریت ، و نامینیت .

که واته لهم دوو ووتیه وه بو مان ناشکرا ده بیت که سنوری زهرورته
و پیگیران چیه ؟ بار و حالی خاوهن زهرورته کییه ؟

وه پیشهوا (أبو جعفر الطبري) له واتا کردنی نایه ته که فهرموویه تی : ((
وأولى هذه الأقوال بتأويل الآية قول من قال : فمن اضطر غير باغ بأكله ما حُرْم عليه
أكله ، ولا عاد في أكله ، وله عن ترك أكله . بوجود غيره مما أحله الله له . مندوحة وغنى))
(٥٠) .

واته : وه پیشتر ووته له راقه ی نایه ته که دا ، ووته ی نهو که سانه یه که
فهرموویانه : نهو که سه ی که پیبگیریت به خواردنه که ، بی نهوه ی
زیاد رهوی بکات له خواردنیدا ، لهوه ی که له سه ری قهدهغه کراوه ، وه
نهش نهو سنوره ببه زینیت له خواردنه کهیدا له گه ل بوونی جگه لهو . لهو
شتانه ی که هه لآن . که هو ی پرکردنه وه ی توانا وپیویستیه کانه تی .

وه پیشهوا (السعدي) له راقه ی نایه تی : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةِ غَيْرِ
مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ دا فهرموویه تی : ((﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ ﴾ أي : أَلْجَأَتْهُ

(٥٠) (تفسیر الطبري : ج ٣ / ص ٣٢٥) .

الضرورة إلى أكل شيء من المحرمات السابقة ، في قوله : ﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ ﴾ ، ﴿ في مَحْمَصَةٍ ﴾ أي : جماعة ﴿ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ ﴾ أي : مائل ﴿ لِإِنَّمَا ﴾ بأن لا يأكل حتى يضطر ، ولا يزيد في الأكل على كفايته ﴿ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ حيث أباح له الأكل في هذه الحال ، ورحمه بما يقيم به بنيته من غير نقص يلحقه في دينه ((٥١) .

واته : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ ﴾ نهو كهسه‌ی كه زهرورت پانای پی‌ردیټ به خواردنی نهو شته حهرامانه‌ی كه له پی‌شتر باسیان لیوه‌کراوه ، له نایه‌تی : ﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ ﴾ ، ﴿ في مَحْمَصَةٍ ﴾ واته : له کاتی برسیتیدا ، وه ﴿ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ ﴾ واته : لادان به‌لای ﴿ لِإِنَّمَا ﴾ تاواندا ، واته : به‌شیوه‌یه‌ک لیی نه‌خوات تاکو زهرورت و پی‌گیران نه‌بیټ ، و زیاد له سهر پی‌ویستی‌شی نه‌خوات ، ﴿ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ نا له‌م بار و حاله‌دا خوی په‌روه‌ردگار پی‌ییداوه که بخوات ، وه په‌حم و به‌زه‌یی پی‌کردووه به‌وه‌ی که بتوانیټ له‌شی پی به‌توانا بکات بی نه‌وه‌ی زیانیش به نایینه‌که‌ی بگه‌یه‌نیټ .

وه پی‌شه‌وا (الشنقيطي) له لی‌کدانه‌وه‌ی ووشه‌ی ﴿ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ ﴾ دا فه‌رموویه‌تی : ((ونقل القرطبي عن قتادة ، و الحسن ، والربيع ، وابن زيد ، وعكرمة ، أن المعنى : غير باغ ، أي : في أكله فوق حاجته ، ولا عاد بأن يجد عن هذه المحرمات مندوحة ، و يأكلها .

(٥١) (تفسير السعدي : ج ١ / ص ٢١٩) .

ونقل أيضاً عن السدي أن المعنى غير باغ في أكلها شهوة وتلذذاً ، ولا عادٍ باستيفاء الأكل إلى حد الشبع)) .

واته : وه (القرطي) له (قتادة ، و الحسن ، والربيع ، وابن زيد ، وعكرمة) هوه ده‌گپړټه وه كه واتای : ﴿ غَيْرِ بَاغٍ ﴾ واته : له خواردنیدا بو حه‌رام و قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان له زه‌روره‌ت و پیو‌یستی‌ه‌کانی تی‌نه‌په‌رټ ، ﴿ وَلَا عَادٍ ﴾ یش واته : نه‌گهر پیو‌یستی به‌ئو شتانه‌نه‌بیټ ، و شتیت‌ه‌بن پیو‌یستی‌ه‌کانی پرېکه‌نه‌وه سه‌ره‌پای نه‌وه‌ش هر بیانخوات .

وه له (السدي) شه‌وه ده‌گپړټه وه كه واتای ﴿ غَيْرِ بَاغٍ ﴾ نه‌وه‌یه كه له خواردنیدا زیاده‌روی نه‌کات له به‌ر ئاره‌زوو و چیژ لیو‌هرگرتن نه‌بیټ ، وه ﴿ وَلَا عَادٍ ﴾ واته نه‌وه‌نده نه‌خوات تا‌کو تیر ده‌بیټ .

وه ئامازه‌شی به‌چهند رپسا و بنه‌وایه‌ک داوه له باسی زه‌رووره‌ت و پیداگیران ، له راقه‌ی نایه‌تی : ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَحُمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لَعَنَ اللَّهُ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ دا ، كه فهرموویه‌تی : ((مسائل تتعلق بالاضطرار إلى أكل الميتة :

المسألة الأولى : أجمع العلماء على أن المضطر له أن يأكل من الميتة ما يسد رمقه ، ويمسك حياته ، وأجمعوا أيضاً على أنه يحرم عليه ما زاد على الشبع ، واختلفوا في نفس الشبع : هل له أن يشبع من الميتة أو ليس له مجاوزة ما يسد الرمق ، ويامن معه الموت)) (٥٢) .

واته : چهند بابه‌تیکی په‌یوه‌ست به‌ پیدایگیران و زه‌رووره‌ت بوون به‌ خواردنی مرداره‌وه‌بوو :

بابه‌تی یه‌که‌م : زانایان کوپران له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که‌ ئه‌و که‌سه‌ی که‌ که‌وتووته‌ زه‌رووره‌ته‌وه‌ و پیدایگراوه‌ بو‌ی هه‌یه‌ ئه‌وه‌نده‌ له‌ مرداره‌وه‌بوو بخوات که‌ له‌ مردن‌ پرزگاری بکات ، ژیان‌ی بیلیته‌وه‌ ، هه‌روه‌ها کوپران له‌ سه‌ر ئه‌وه‌ش که‌ بو‌ی حه‌رامه‌ که‌ زیاد له‌ سه‌ر تی‌رخواردن ، وه‌ ووته‌ی جیاوازیان هه‌یه‌ سه‌باره‌ت به‌ خودی تی‌رخواردن : که‌ ئایا ده‌توانی‌ت له‌ مرداربووه‌که‌ تی‌ربخوات یان بو‌ی نیه‌ زیاد له‌سه‌ر ئه‌وه‌ بخوات که‌ له‌ مردن‌ پرزگاری بکات ، و دلنیای بکات له‌ نه‌مردنی به‌و خواردنه‌ .

وه‌ فه‌رموویه‌تی : ((المسألة الثانية : حُدُّ الاضطرار المبيح لأكل الميتة ، هو الخوف من الهلاك علماً أو ظناً .

(٥٢) (أضواء البيان في تفسير القرآن بالقرآن : ج ١ / ص ٨٨) .

قال الزرقاني في شرح قول مالك في الموطأ : ما جاء فيمن يضطر إلى أكل الميتة أه .
وحد الاضطرار أن يخاف على نفسه الهلاك علماً أو ظناً ، ولا يشترط أن يصير إلى حال
يشرف معها على الموت ، فإن الأكل عند ذلك لا يفيد)) (٥٣) .

واته : بابہ تی دووہم : سنوری زہرورہ تہ کہہ ریڈہ دات بہ خواردنی
مردارہ وہ بوو ، کہ نہ وہش بریتہیہ لہ ترسان لہ مردن و لہ ناوچوون ،
زانینیکی یہک لای بیٹ یان گومان .

(الزرقاني) لہ لیكدانهوی ووتہی پیشہوا (مالك) لہ (الموطأ) دا
فہرموویہ تی : ((نہ وہی کہہ سہ بارہ ت بہ کہہ سیك ہاتوہ پیگیرا و
زوروت بیٹ بہ خواردنی مردارہ وہ بوو)) : سنوری زہرورہ ت و پیگیران
نہ وہیہ کہہ مروؤ بترسی لہ خوئی لہ ناوچیت و بمریٹ ، زانینیکی یہک لای
بیٹ یان گومان ، نہ وہش بہ مہرج نہ گیرا وہ کہہ نہو کہہ سہ بگاتہ بار و
حالیك کہہ نزیك بیٹہ وہ لہ مردن ، چونکہ خواردن لہو کاتہ دا سودی نیہ
پیئاگہ یہ نیٹ .

پیشہوا (محمد بن صالح العثيمين) — رچمہ تی خوا ی لیبت .
فہرموویہ تی : ((أن الضرورة تبيح المحظور ؛ لقوله تعالى : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا
عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ ؛ ولكن هذه الضرورة تبيح المحرم بشرطين :

(٥٣) (أضواء البيان في تفسير القرآن بالقرآن : ج ١ / ص ٩٠) .

الشرط الأول : صدق الضرورة بحيث لا يندفع الضرر إلا بتناول المحرم .

الشرط الثاني : زوال الضرورة به حيث يندفع الضرر .

فإن كان يمكن دفع الضرورة بغيره لم يكن حلالاً ، كما لو كان عنده ميتة ومذكاة ، فإن الميتة لا تحل حينئذ ؛ لأن الضرورة تزول بأكل المذكاة ؛ ولو كان عطشان ، وعنده كأس من خمر لم يحل له شربها ؛ لأن ضرورته لا تزول بذلك ؛ إذا لا يزيده شرب الخمر إلا عطشاً ؛ ولهذا لو غص بلقمة ، وليس عنده ما يدفعها به إلا كأس خمر كان شربها لدفع اللقمة حلالاً)) (٥٤) .

واته : كه زهروورته ريدهدات به نهجامداني قهدهغهكراوهكان ،
نهوهش به پيى نهه نايهته : ﴿ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ﴾ ،
بهلام دهبيټ نهوه بزانيين نهه زهروورته ريدهدات به نهجامداني
قهدهغهكراوهكان به دوو مهرج :

مهرجى يهكهه : زهروورتهكهه راستى ههبيټ ، به شيويهك به
نهجامداني نهوه قهدهغهكراوه نهبيټ رته ناكريټهوه .

مهرجى دووهم : نهمانى زهروورتهكهه ، واته بهنهجامداني
قهدهغهكراوهكه زهروورتهكهه نهمينيټ .

(٥٤) (تفسير القرآن للعتيمين : ج ٤ / ص ٢٠٩) .

چونکه نه‌گهر بتوانریت زه‌رووره‌ته‌که به ریگه‌ی تر په‌تبرکریته‌وه نه‌وا نه‌نجامدانی حه‌لال نابیت ، هه‌روه‌کو که‌سیک نه‌گهر مرداره‌وه‌بوویه‌ک و سه‌ربراویکی حه‌لالی له‌به‌ر ده‌ستا بیټ ، ئا له‌و کاته‌دا مرداره‌وه‌بووه‌که حه‌لال نابیت ، چونکه ده‌توانریت به‌ خواردنی سه‌ربراو هه‌لال‌که زه‌رووره‌ته‌که په‌تبرکریته‌وه ، یان نه‌گهر تینووی بوو ، وجگه له په‌رداخیک مه‌یی ده‌ست نه‌که‌وت ، نابیت بیخواته‌وه ، چونکه زه‌رووره‌ته‌که‌ی به‌ خواردنه‌وه‌ی مه‌یه‌که په‌تناکریته‌وه ، چونکه خواردنه‌وه‌ی مه‌یه‌که تینوتی زیاتر ده‌کات ، به‌لام نه‌گهر پاروویه‌ک په‌ریه‌ قورگی ، وخه‌ریک بوو بخنکیت ، وجگه له په‌رداخیک مه‌ی نه‌بیټ هیچی تری له لایه ، نه‌و کاته بوو پالنان وکردنه‌خواره‌وه‌ی پارووه‌که حه‌لال ده‌بیټ .

وه هه‌ر له‌م باره‌یه‌وه و له راقه‌ی نایه‌تی : ﴿ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بَغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴾ فه‌رموویه‌تی : ((ثم حذر عن كثير من الناس ، فقال : ﴿ وَإِنَّ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ ﴾ أي : بمجرد ما تهوى أنفسهم ﴾ بغير علم ﴿ ولا حجة . فليحذر العبد من أمثال هؤلاء ، وعلامتهم . كما وصفهم الله لعباده . أن دعوتهم غير مبنية على برهان ، ولا لهم حجة شرعية ، وإنما يوجد لهم شبه بحسب أهوائهم الفاسدة ، وآرائهم القاصرة ، فهؤلاء معتدون على شرع الله وعلى عباد الله ، والله لا يجب

المعتدین ، بخلاف الھادین المھتدین ، فإلھم یدعون إلی الحق والھدی ، ویؤیدون دعوتھم بالحجج العقلیة والنقلیة ، ولا یتبعون فی دعوتھم إلا رضا رحم والقرب منه)) (۵۰) .

واتہ : پاشان ئاگاداری کردووینہ تہوہ لہ زوریک لہ خہلک کہ
 فہرموویہ تی : ﴿ وَإِنَّ کَثِیرًا لَّیضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ ﴾ واتہ : تہنہا بہ پیئی ئہوہی کہ
 نارہزوویان لیئہ ، ﴿ بَعِیْرٍ عِلْمٍ ﴾ واتہ بہ بی ہیچ بہ لگہیہک . با بہندہکانی
 خوا بہ ئاگابن لہو جوړہ کہسانہ ، نیشانہشیان . ہرہوہکو خوی
 پەرہردگار ناساندوونی بہ بہندہکانی . باس و خواستیان لہ سہر بہ لگہ
 دانہ مہزینراوہ ، و ہیچ بہ لگہیہکی شہرعیان نیہ ، بہ لکو ئہوانہ تہنہا
 چہند شوبہیہکیان ہییہ کہ ئہوانیش بہ پیئی ئارہزووہ پوچہلہکان ،
 بوچوونہ کہم وکورتہکانیانہ ، ئا ئہو جوړہ کہسانہ تہعدا و زیادپرہوی بہ
 سہر ئایین و بہندہکانی خوادا دہکن ، خوی پەرہردگاریش تہعدا کار و
 زیادپرہوی کارانی خویش ناویت ، بہ پیچہوانہی پینموکاران و
 پینموکاروان ، بانگہشہ بو پرہوایی و ہیدایہت دہکن ، و پالپشتی باس و
 خواستہکانیشیان دہکن بہ بہ لگہی عہقلی و نہقلی ، و لہ باس و
 خواستہکانیشیاندا جگہ لہ رہزامہندی و نزیک بوونہ نہ بیئت لہ خوی
 پەرہردگاریان ہیچی تریان ناویت .

(۵۰) (تفسیر السعدی : ج ۱ / ص ۲۷۱) .

بنه‌وای (ارتکاب أخف الضررین)

و کردنی به (به‌لگه !!!) بۆ نه‌م تاوانه

حه‌رامیټی پیشینه‌ی خانوبه‌ره زۆر ئاشکرایه و به‌لگه نه‌ویسته ، ته‌نانه‌ت له لای نه‌وانه‌ی که بۆ زه‌رووره‌ت رپی‌ی پیده‌ده‌ن ، بۆ نمونه به‌رپز (دکتۆر محمد گه‌زنه‌یی / سه‌روکی یه‌کیټی زانایانی ئاینی ئیسلامی کوردستان) له ووته‌یه‌کیدا نه‌وه‌مان به‌ پاشکاوی بۆ ده‌رده‌بریت . سه‌ره‌رای نه‌وه‌ی که به‌رپزیان یه‌کیکه له‌وانه‌ی که بۆ زه‌رووره‌ت رپیان به‌ وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره داوه نه‌گه‌رچی سووشی له سهر بیټ . نه‌وه‌ش له ووته‌یه‌کیاندا که ده‌فه‌رموویټ : ((نه‌و زیاده‌ی ده‌که‌ویټه سهر قه‌رز رپبایه و حه‌رامه زۆر بیټ یان که‌م بیټ ، که‌واته پیشینه‌ی خانوبه‌ره هه‌رچه‌نده سوودی پتره له زیانی بۆ چینی هه‌ژار و مام ناوه‌ندی ، به‌لام زیاده‌که‌ی حه‌رامی ده‌کات)) (٥٦) .

به‌لام به‌رپزیان به‌ دوو رپسا و بنه‌وای ئوصولی رپگه ده‌دات به‌و که‌سانه‌ی که زه‌رووره‌تیانه . نه‌که هه‌موو موسولمانان . نه‌و کاره نه‌نجام بدن !!! نه‌و فه‌توایه‌ش به‌ بۆچوونی به‌رپزیان بۆ خۆپاراستنه له که‌وتنه

(٥٦) گو‌قاری رپاوئیز ، پیشینه‌ی خانوبه‌ره ، دل‌ه‌راوکی له رپبا بوونی ! د . محمد گه‌زنه‌یی ، ژماره (٢٥) ی حوزه‌یرانی (٢٠٠٨) : (١٢) .

حه‌رامیته‌ی سوو‌خواردنه‌وه ، نه‌وه‌ش له‌و ووته‌یه‌ی که فه‌رموویه‌تی : ((بوّ نه‌وه‌ی خوْمان له‌و حه‌رامه‌ بپاریژین دوو رپیگا هه‌یه : ... دووهم : نه‌گهر نه‌نجومه‌نی وه‌زیرانی هه‌ریم نه‌یان‌توانی خه‌لکه‌که له‌و زیاده‌یه ببورن ، نه‌وه‌ ده‌بی بگه‌رینه‌وه بوّ رپسای (الضرورات تبیح‌ الحظورات) یانی ناچار ی حه‌رام‌ حه‌لال ده‌کات ، جا نه‌و که‌سه‌ی پیویست و ناچاره بوّی دروسته نه‌و پیشینه‌یه وه‌ر بگریته ، نه‌و که‌سه‌ی پیویست و ناچار نییه بوّی دروست نییه)) (۵۷) !!

خوینه‌ری به‌رپیزیش نه‌گهر نه‌م کتیبه‌ی به‌ ووردی له‌ سه‌ره‌تاوه خویند بیته‌وه ، نادرستی و نه‌پیکانی نه‌م فه‌توایه‌ی به‌رپیز دکتور گه‌زنه‌یی بوّ ناشکرا بووه ، و پیویست به‌وه ناکات ئیمه لی‌رده‌ا بوّی دووباره بکه‌ینه‌وه ، و نه‌رکی دووباره‌کردنه‌وه‌ی بخه‌ینه‌ سه‌ر خوْمان .

به‌لام ده‌مینیه‌وه چون نه‌و ووته‌یه‌ی به‌رپیزیان لی‌ک بده‌ینه‌وه که تیایدا بنه‌وا و رپسای (ارتکاب‌ أخف‌ الضررین) ی تییدا به‌کاره‌یئاوه ، و کردوویه‌تی به‌ به‌لگه‌ که وه‌رگرتنی سلفه‌ی عه‌قار بریتیه له‌ (ارتکاب‌ أخف‌ الضررین) !! نه‌وه‌ش له‌و ووته‌یه‌دا که فه‌رموویه‌تی : ((نه‌و که‌سانه‌ی له‌

(۵۷) (گوْقاری‌ رپاویژ ، پیشینه‌ی خانوبه‌ره ، دلّه‌راوکی له‌ رپیا بوونی ! د . محمد گه‌زنه‌یی ، ژماره (۲۵) ی حوزه‌یرانی (۲۰۰۸) : (۱۳) .

خانوی بہ کری دہ ژین ، ہندیکیان کریکھیان پی نادریت لہ بہر زوری و ناچار دہ بن دوو سی ئیش بکن و لہ بہر شہکھتی و ماندوبوون ئیشہکانیان بہ چاکی پی ناکریت ، ئەوہ گوناہکار دہ بن ، جارچار لہ بہر ناچاری توشی حہرامخواردن دہ بن ، بہر دہ وامبوون لہ سہر ئەو حالہ لہ وانہیہ توشی گوناہی گہورہ تریان بکات ، لہ وەرگرتنی ئەو پیشینہیہ ، کہواتہ بہ گوپڑہی پئسای (ارتکاب أخف الضرین) بویان ہہیہ وەریبگرن . ہندیکی تر لہ کریچیان بہ کریہکی ہہرزان لہ خانوہکان دانیشتون خاوەن خانوو دہیہوئی دہرچن بہ لام نارون ، ئەوہ وەکو (غصب) داگیرکردن وایہ ، بہر دہ وام بوون لہ سہر ئەو داگیرکاریہ گوناہی پترہ لہ وەرگرتنی پیشینہ ، کہواتہ با وەریبگرن چونکہ گوناہی کہ مترہ)) (٥٨) !!!

جا منیش بہ پشتیوانی خوی پەروردگار لہ وەلامی بہرین دکتور گەزنہیدا . ئەوانہش بہ ہمان بیانوی بہرینان پریان داوہ بہوہی موسولمانان توشی تاوانی سووخواردن بن . دہلیم : وەلام و تاوتویکردنی ئەم فہتوایہی بہرینان لہ چہند خالیکدا دہبیت ، و بہم پیہی خوارہوہش :

(٥٨) (گوٹاری پراویژ ، پیشینہی خانوبہ رہ ، دلہ پراوکی لہ رپیا بوونی ! د . محمد گەزنہی ، ژمارہ (٢٥) ی حوزہیرانی (٢٠٠٨) : (١٣) .

یه‌که‌م : زانراوه . هه‌روه‌کو ئاشکرایه له لای به‌ریزتان . که ئه‌م ریسا و بنه‌وایه (ارتکاب أخف الضرین) فه‌رعیکه له ریسا و بنه‌وایه‌کی گشتی که : (لا ضرر ولا ضرار) ه ، یان : (الضرر یزال) ه ، ئه‌مه وه‌کو تایبه‌ت .

دووهم : بیگومان ده‌بیټ نه‌وه‌شمان له پیش چاودا بیټ که ئه‌م ریسا و بنه‌وایه واته : (ارتکاب أخف الضرین) ، به‌گشتی په‌یوه‌سته به‌ بنه‌وای : (الضرورات تبيح المحضورات) که له پیشدا به تیروته‌سه‌لی تاوتویمان کردوه ، نه‌وه‌ش به پیی ئه‌م ریسا و بنه‌وایانه‌ی خواره‌وه که پیشه‌وایانی ئو‌صولی شهرع زانانی ئاینی ئیسلامی پیروژ دایاناوه :

۱ / ((إذا اجتمع للمضطرّ محرّمان کل منهما لا یباح بدون الضرورة ، وحب تقديم أخفهما مفسدة وأقلهما ضرراً ، لأنّ الزيادة لا ضرورة إليها فلا تُباح)) (۵۹) .

واته : نه‌گهر که‌سیک دوو قه‌ده‌غه‌کراوی . که له زه‌روره‌ت نه‌بیټ دروست نه‌بیټ نه‌نجام بدریټ . هاته ریگه و ناچار بوو که یه‌کیکیان نه‌نجام بدات ، پیویسته له سه‌ری نه‌وه‌یان پیش بخات که زه‌ره‌ر و خراپه‌ی که‌متره ، چونکه زیاده‌که‌یان زه‌روره‌ت نایگریټه‌وه ، بویه نابیټ نه‌نجامی بده‌یت .

(۵۹) (قواعد ابن رجب القاعدة : ۱۱۲) .

۲ / ((الأصل أن من ابتلي ببليتين . وهما متساويتان . يأخذ بأيهما شاء ، وإذا اختلفتا يختار أهونهما ، لأن مباشرة الحرام لا تجوز إلا لضرورة ، ولا ضرورة في حَقِّ الزيادة)) (٦٠) .

واته : بنهوا ئه وهيه كه نه گهر موسولمان تووشی دوو دژواری و به لا بوو ، و ههردووکیان وهکو یهك بوون ، ئهوا ئه توانئ ههركامه یان ویستی لی بیٹ ئه نجامی بدات ، به لام نه گهر جیاواز بوون ، ئهوا كه ترو ناسانتره كه یان هه لده بژئیرئ ، چونكه ئه نجامدانی قهده غه کراو و حه رامه کان نابیٹ جگه له کاتی زهرورهت نه بیٹ ، هیچ زهروره تیکیش نیه دهر حه ق زیاده ی گهوره و زیاتره که یان .

خاوهن کتیبی (موسوعة القواعد الفقهية) كه (الدكتور محمد صدقي البُوْرُو) یه ده فهرمویت : ((وتدل على أنه إذا ابتلي إنسان ببليتين ، ولا بد من ارتكاب أحدهما ، فللضرورة جاز ذلك)) (٦١) .

واته : ئه م بنهوا و رپسایه به لگه یه له سه ر ئه وهی كه نه گهر مروؤ تووشی دوو دژواری و به لا بوو ، و هه ده بیٹ یه کیکیان ئه نجام بدات ، ئهوا بو زهرورهت بو ی هه یه یه کیکیان ئه نجام بدات .

(٦٠) (الوجيز في إيضاح قواعد الفقه الكلية : ص ٢٣٤) .

(٦١) (موسوعة القواعد الفقهية : ٢٣٠) .

زیاد له سهر نه‌مانه‌ش له ریگه‌ی تیپروانین بو‌ئه و نمونانه‌ی که زانایان له‌م باره‌یه‌وه هیئاویانه‌ته‌وه له لیكدانه‌وه و شیکارکردنیاں بو‌ئه‌م ریسیایه ، بو‌ خوینه‌ر ئاشکرا ده‌بیټ که ئه‌م بنه‌وایه ته‌واوکاری بنه‌وا‌ی (الضرورات تبیح المحضورات) ه ، هه‌روه‌کو له نمونه‌کانی کتیبی (الأشباه والنظائر علی مذهب أبي حنیفة النعمان / لابن نجیم : ص ۱۱۱ - ص ۱۱۳) دا ، و جگه له‌ویش به‌ناشکرا ئه‌وه‌مان بو‌ دهرده‌که‌ویټ .

بو‌یه ده‌بیټ له پروانگه‌ی واتا و مهرج و لیكدانه‌وه‌ی زانایان بو‌ ریسا و بنه‌وا‌ی (الضرورات تبیح المحضورات) لیك بدریټه‌وه ، جا نه‌گهر و ابیټ وه‌لامی بنه‌وا‌ی یه‌که‌م که (الضرورات تبیح المحضورات) ه ، وه باسکردنی ئه‌و مهرجانه‌ی که له باسی ئه‌ودا هیئرایه‌وه ، به‌ه‌مان شیوه ده‌بیټ لیټه‌شدا ره‌چاو بکریټن بو‌ تیگه‌یشتن له‌م بنه‌وایه .

سویهم : ده‌بیټ ئه‌وه‌ش بزانی که ئه‌م ریسیایه له حال و باریکی زه‌روردا باسی لیوه بکریټ که هیچ ریگه‌چاره‌یه‌کی ترمان له به‌رده‌ستدا نه‌بیټ بو‌ چاره‌سه‌ری کیشه‌که‌مان . که نه‌بوونی خانووه . هه‌روه‌کو له بنه‌وا‌ی (الضرورات تبیح المحضورات) یشدا باس‌مان لیوه کردووه ، که له راستیدا نه‌ک هه‌ر ته‌نها ریگه‌چاره‌یه‌ک بگره‌چهنده‌ها ریگه‌چاره‌هه‌ن بو‌ئه‌م کاره ، که ئاسنا‌ترینیاں کریچییټیه ، و چهنده‌های تریش ، بو‌یه هیئانه‌وه‌ی ئه‌م ریسا و بنه‌وایه له باسی وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره ،

جیگه‌ی خوی نیه ، و نه‌ده‌بوو به‌ریز دکتور گه‌زنه‌ی . خوی پهره‌ردگار له‌من و ئه‌ویش ببووری . به به‌لگه بیهینایه‌ته‌وه .

ئه‌وه‌ش که ئه‌م راستیه بسه‌لمینیت بنه‌وا و رپسای ئوصولی : ((إذا تقابل مکروهان أو محظوران أو ضرران ، ولم یکن الخرج عنهما وجب ارتکاب أخفهما)) (٦٢) ، واته : ئه‌گهر دوو مه‌کروه یان دوو قه‌ده‌غه‌کراو یان دوو زهره‌ر به‌رامبه‌ر یه‌ک بوونه‌وه ، و هیچ رپگه‌چاره‌یه‌که تر نه‌بوو بو‌لی دهرچوونیان ، ئه‌وا پیویسته که متره‌که‌یان ئه‌نجام بدریت .

هه‌روه‌ک پیشه‌وا (الحافظ ابن حجر) فه‌رموویه‌تی : ((لَزْتَكَابٌ أَحْفَرُ الصَّرْرَيْنِ إِذَا لَمْ يَكُنْ مِنْ أَحَدِهِمَا بُدٌّ)) (٦٣) .

چوارهم : ئه‌گهر پروانینه ئه‌و هه‌ره‌شانه‌ی که له قورئانی پیروز و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ری خوادا ﷺ هاتون سه‌بارت به سوو (رپیا) خواردن ، له به‌راورد و به‌رامبه‌ر ئه‌و هه‌ره‌شانه‌ی که سه‌بارت به‌و تاوانانه‌ی که به‌گه‌وره‌تر داده‌نرین له به‌رامبه‌ریدا (وه‌ک : به‌چاک رانه‌په‌راندنی ئیش و کاره‌کان له لایه‌ن ئه‌و که‌سانه‌ی که دوو سی کار له یه‌ک کاتدا ده‌که‌ن له به‌ر ئه‌وه‌ی له کریدان ، ئه‌وه‌ش تووشی گوناھیان ده‌کات !!! یان : ئه‌وانه‌ی به‌هه‌مان هوی پیشوو جارجار تووشی حه‌رامخواردن ده‌بن !!!

(٦٢) (موسوعة القواعد الفقهية : ٢٢٩ - ٢٣٠) .

(٦٣) (فتح الباري لابن حجر : ج ١٧ / ص ٣١٠) .

یان : نه‌وه‌ی که‌سیک له خانووی کریدا ده‌ژیت و نه‌گهری نه‌وه‌ی هه‌یه که خاوه‌ن خانووه‌که کرئی له سهر زیاد بکات ، و نه‌ویش له کاردانه‌وه‌ی به‌رام‌بهر نه‌و کاره خانووه‌که زه‌وت بکات ، یان کرئکه‌ی بو زیاد ناکات ، و نه‌و کاره‌ش (غصب) کردنی مولکی غه‌یره !!!) (٦٤) ، بو مان دهرده‌که‌وئت ، و ده‌بینین که به‌راورد کردنیکی نادرسته ، و پیچه‌وانه‌کردنه‌وه‌ی راستیه‌کانه ، که‌وه‌تری تییدا به بچوکت دانراوه ، چونکه زانایان فرمویانه : ((إن الله ذکر وعید الربا وشدد فيه ، حتی إن شیخ الإسلام ابن تیمیة رحمه الله قال : إنه ورد فيه من الوعيد ما لم یرد فی ذنب دون الشرك)) (٦٥) .

واته : خوای په‌روه‌ر دگار هه‌ره‌شه‌ی سه‌بارت به سوو باسکردووه و توندی تییدا نوواندووه ، ته‌نانه‌ت شیخی پایه‌به‌رزی ئیسلام (ابن تیمیة) . به ره‌حمه‌ت بیټ . فرمویه‌تی : نه‌وه‌نده‌ی هه‌ره‌شه سه‌بارت به سوو هاتووه ، سه‌بارت به هیچ تاوانیکی تر نه‌هاتووه که که‌تره له هاوه‌ل‌بریاردان .

(٦٤) نه‌مه سئ نمونیه‌یه که به‌رپز دکتور گه‌زنه‌یی له نووسینه‌که‌یدا هیئانه‌تیه‌وه ، و تاوانی نه‌مانه‌ی پی گه‌وره‌تره له تاوانی سوو (رپیا) خواردن !!! بپروانه : (کۆقاری پوایژ ، پیشینه‌ی خانوبه‌ره ، دل‌ه‌پاوکی له رپیا بوونی ! د . محمد گه‌زنه‌یی ، ژماره (٢٥) ی حوزه‌یرانی . (٢٠٠٨ : ١٣) .

(65) ووته‌ی شیخ (محمد بن صالح العثیمین) ه . به ره‌حمه‌ت بیټ . بپروانه : (الاقتراض بالربا من المصرف من أجل شراء منزل ، الشيخ / محمد بن صالح العثیمین) .

که‌واته ووتنی ئه‌وه‌ی که تاوانی ئه‌و کارانه . که دکتور
گه‌زنه‌یی . باسی لیوه‌کردوون . له پیشدا ئاماژه‌مان پیکردن . له
تاوانی وه‌رگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره که‌متره ، ووته‌یه‌کی نادروسته ،
و ده‌بوايه به‌رپزبان زیاتر وورده‌کاری تییدا بکردایه بوؤ ئاشکرا بوونی
راستیه‌کان له لای به‌رپزبان .

بویه له کوټای ئه‌م به‌شه‌دا ده‌لیم : ئاشکراکردنی راستیه‌کان مه‌به‌ستی
هه‌موو موسولمانیکه ، و هه‌له‌ش له کردار و گوفتاردا ، سیفه‌تی مروّقه ،
جگه له‌وانه‌ی که خوای به‌توانا سیفه‌تی عیصمه‌تی پی کهرم کردوون ،
گه‌پارانه‌وه‌ش بوؤ په‌وایی سیفه‌تی پیاوچاکان و خواناسانه ، وه داواکارم له
خوای په‌روه‌ردگار حه‌ق و په‌وایی پی کهرم کردبیتم له ووته‌دا ، ئه‌وه‌ش که
راستی بیټ له‌م نووسراوه‌دا ته‌نها فه‌زل و به‌خششی خو‌یه‌تی ، و ئه‌وه‌ش
هه‌له و که‌م و کوپری بیټ ، له نه‌فسی تاوانباری خوّم و شه‌یتانی دورکراوه
له په‌حمه‌تی خوای میهره‌بان ، به‌رزی و بلندی‌ش بوؤ ئه‌و زاته‌ی که هه‌له
لایه‌قی ئه‌و نیه .

وه پاشان دوا‌ی ئه‌م تاوتویکردن و خستنه‌پرووانه‌دا با بزانی‌ن فه‌توای
گه‌وره زانایانی ئه‌م سه‌رده‌مه چیه سه‌باره‌ت به وه‌رگرتنی سلفه‌ی عه‌قار
نه‌گهر سوو (رپیا) ی له‌سه‌ر بوو ؟

پاشکوی فہ توای زانایان سہ بارہت بہ وەرگرتنی

پیشینہی خانوو (سلفہی عہ قار) نہ گہر سوو (ریبا) ی نہ سہر بیٹ

پیشہوا (الشافعي) . بہ رەحمەت بیٹ . له ووتہیہ کی بہ نرخیدا سہ باہت بہ مامہ لہ کردن بہ سوو (ریبا) فہر موویہ تی : ((ولس یجل بالحاجة محرم إلا فی الضرورات من خوف تلف النفس ، فأما غیر ذلك فلا أعلمه یجل لحاجة ، والحاجة فیہ و غیر الحاجة سواء)) (٦٦) .

واتہ : ہیچ قہدہ غہ کراویک بہ هوئی پیویستیہ وہ حہ لال نابیت ، جگہ لہ کاتی زہرورہت نہ بیٹ ، کہ بریتیہ لہ ترسی مردن و لہ ناوچوونی کہ سہ کہ ، بہ لام لہ جگہ لہ و ہدا ئوہ من نایزانم کہ لہ کاتی پیویستیہ حہ لال ببیت ، پیویستی و جگہ لہ پیویستیش و کو یہ کن تیایدا .

جا پاش زانینی ئەم بوچوونہ ئاشکرا و پاشکاوی پیشہوا (الشافعي) . بہ رەحمەت بیٹ . با بزانی فہر موودہ ناسان و زانایانی ئەم سہر دہمہ چیمان بو دلیت ، و فہ توایان چہ لہ و بارہیہ وہ ؟

یہ کم : فہ توای زانا و فہر موودہ ناسی سہر دہم شیخ (ناصرالدین الألبانی) -

بہ رەحمەت بیٹ - :

(٦٦) (الأم : ج ٣ / ص ٢٨) .

پرسیار کرا له فه‌رمووده‌ناسی سه‌رده‌م شیخ و زانای پایه‌به‌رزی (محمد ناصرالدین الألبانی) . به‌ر حمه‌ت بیټ . له‌م باره‌یه‌وه ، که ئه‌مه ده‌قی پرسیاره‌که و فه‌تواکه‌ی شیخه . به‌ر حمه‌ت بیټ . :

((السائل : أخ يسكن مع إخوته ، في شقة ، في ثلاثة غرف ، كل واحد منهم متزوج وله أبناء ، وأحد الإخوة سكير ، فهل يجوز له في هذه الحالة أن يحصل على سكن بطريقة صندوق ادخار وهو ربوي ؟

الشيخ : لا يجوز .

السائل : ما في ضرورة ولا شيء ؟

الشيخ : لا يجوز .

السائل : يجزيك خير يا شيخ)) (٦٧) .

واته : پرسیارکار : برایه‌ک نیشته‌جیبیه له گه‌ل براکانیدا له خانویه‌کدا ، که له سئ ژوور پیک هاتووه ، هه‌ر یه‌ک له و سئ برایه ژنیان هیئاوه و مندالیشیان هه‌یه ، و برایه‌کیان زورجار سه‌رخوشه ، ئایا ده‌بیټ ئه‌و برایه . له‌م باره‌دا . هه‌ولئ به‌ده‌ست هیئانی خانوبه‌ره‌یه‌ک بدات له

(٦٧) (الباحث في فتاوى الألباني الصوتية / إصدار موقع الألباني ، سلسلة الهدى والنور / شريط رقم : ٢٢٤ ، سؤال رقم : ١٨) .

ریگہی سندوقی پاشہ کہ و تکر دنہ وہ کہ سندوقیکہ مامہ مہ لکردن لہ گہ لیدا
سوو (رپیا) ی لہ سہرہ ؟

شیخ ئەلبانی : نابیئت .

پرسیارکار : ہیچ زہرورہت و شتیکی تیڈا نیہ ؟

شیخ ئەلبانی : نابیئت .

پرسیارکار : شیخ ، خوا خیرت بنووسی .

وہ لہ پرسیاریکی تردا پرسیارى لى دہکریت . ہەر لہم بارہیہ وہ . کہ
ئەمە دەقی پرسیارہ کہیہ : ((عندنا مشکلة سکنیة عامة في بلدنا ، فقد نجد رجلا
مع أهله يسكن من أبيه وأمه في غرفة واحدة ، فهل يكون هذا من باب الضرورة مسیغا لہ
لأن یقترض من المؤسسات ، مؤسسة الربا وغيرها ؟)) ، واتہ : لہ وہ لاتی ئیمہدا
کیشہ و گرفتی خانووبہرہ مان ہہیہ بہ گشتی ، کہسای واو خیزانی
دہبینین لہ گہل دایک و باوکیدا دہژین لہ تہنہا ژووریکدا ، ئایا ئەم بارہ
دہکہ ویتہ ژیر باسی زہرورہتہ وہ ، کہ ریگہ بدات بہو کہسہ لہ
دامہ زراوہکان ، دہزگا و دامہ زراوہ سووکارہکان (کہ بہ رپیا کاردہکن) و
جگہ لہ وان قہرز بکات ؟

نہ ویش لہ وہ لامدا فہرموی : ((أنا لا أرى هذا يا أخي ؛ لأن الحقيقة أن
المعلوم من الحكم الشرعي : الضرورات تبيح المحظورات هذا حكم صحيح ولكنه ليس على
إطلاقه ، لعلك تذكر أن هذه القاعدة قيدت بقاعدة أخرى وهي : الضرورة تقدر بقدرها ،
أنا أتصور لولا اتصلت الحياة المادية على كثير من المسلمين اليوم ، وحياة الرفاهية ، ما كان
يقع مثل هذا السؤال ، الذي يؤدي إلى استحلال الربا المحرم كتابا وسنة ، أنا أتصور أن
الإنسان المسلم الحريص على الابتعاد عن الوقوع فيما حرم الله ، بل الابتعاد عن أن ينصب
نفسه محاربا لله عز وجل بالربا ، هذا يستطيع أن ينصب خيمة بأقل ثمن في أي أرض قد
تكون مشاعا أو أن تكون تشتري بأبخس الأثمان ، لكن اعتاد الناس الحياة المدنية فطبعتهم
بطابعها ، واستجازوا ارتكاب المحرمات بأتفه الأسباب ، فإذا نحن وضعنا هاتين القاعدتين
أمام أعيننا لم نر أنفسنا أبدا مضطرين لاستحلال الربا ، لأن هؤلاء . هذه العائلة ذات العدد
الكثير . تنام وتبات في غرفة واحدة ، يمكن كل شخصين ثلاثة على حسب الزوج أو
زوجين . مثلا . ينفصل عن أبيه في خيمة ، والأب يبقى . مثلا . في الدار ، وهكذا ، أما أن
يبادروا رأسا إلى استحلال الربا بهذا العذر ، فأنا أقول هذا عذر أقبح من الذنب ... الحياة
صعبة ولكن يجب أن نجعل نصب أعيننا قوله تعالى : ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ﴾ [سورة الطلاق : ٢ - ٣] (((٦٨) .

واته : برای خوّم من ئەوہ بہو شیوہ نابینم . واتہ : ئەم بارہ بکہویتیہ
ژیئر باسی زہرورہتہوہ ، و ریگہ بدات بہو کہسہ لہ دەزگا و دامہزراوہ

(٦٨) (الباحث في فتاوى الألباني الصوتية / إصدار موقع الألباني ، سلسلة الهدى والنور) .

سووکارہکان (کہ بہ پریا کاردہکهن) قہرز بکات . چونکہ راستہ ہہرہک زانراوہ لہ حوکمی شہرعیہوہ ، کہ (الضرورات تبیح المحظورات) ئەمہ حوکمیکی راستہ ، بہ لَام خوْ ئەو پریسایہ بہ رہایی نیہ ، لہوانہیہ لہ یادت بیٹ کہ ئەم پریسایہ پھیوہند کراوہ بہ پریسایہکی تر کہ بریتیه لہ (الضرورة تقدر بقدرها) ، واتہ : زہروورہتیش بہ پیی پیویست دەبیٹ ، من لہو باوہرہدام کہ ئەگہر ژیانى مادیهت بہ سہر زۆریک لہ خەلکدا زال نہبایہ لہ پۆژگاری ئەمپوْدا ، ہہرہہا لہ گہل زالبوونی ژیانى رەفاهیەت بەسہریاندا ، ئەوا ہەرگیز پرسیاری لہم شیوہ پروی نہدەدا ، کہ دەرہنجامی حەلالکەردنی سووہ (پریایہ) کہ بہ دەقی قورئانی پیروژ و سوننەت حەرام و قەدەغەکراوہ ، من وا دەبینم کہ مروّقی موسلمانى سووربوو لہ سہر دورکەوتنەوہ لہ کہوتنەوہ حەرام و قەدەغەکراوہکانى خوای پەرہردگار ، یان سووربوو لہ سہر دورکەوتنەوہ لہوہی کہ خوْی دابنات لہ جیگہیہک کہ بانگہشہ بیٹ بوْ بہرپاکردنی جہنگ لہ گہل خوای پەرہردگار و پیغہمەرہکەى بہ خواردنی سوو (پریا) !!! ئەم جوْرہ کہسہ دەتوانیٹ چادر یان خیمہیہک . بہ ہەرزانترین نرخ . لہ ہەر شوینیکیدا بیٹ بی کرین بیٹ یان ، بہ کہمترین نرخ بکپریٹ ، بہ لَام خەلک راہاتوون لہ سہر ژیانى مەدەنیەت و ئەویش رای ہاوردوون لہ سہر خوْرہوشتەکانى ، بوْیہ دەبینین پریان داوہ بہخوْیان کہ حەرام و قەدەغەکراوہکانى خوای

په‌روه‌ردگار نه‌نجام بدهن به بی‌نرخترین بیانوو ، جا نه‌گهر ئیمه‌ ئهم دوو
 پریسایه‌مان له پیش چاوی خو‌مان دانا ، هه‌رگیز خو‌مان نابینین که
 زه‌رووره‌تمان هه‌یه بو‌حه‌لال‌کردنی سوو (پریا) ، چونکه نه‌وانه . نه‌و
 خیزانه‌ی که ژماره‌یان زوره . که خه‌وتن و مانه‌وه‌ی شه‌ویان له ژووریکدایه
 ، ده‌توانن هه‌موو دوو که‌س سئ که‌س به پی‌ی ژن و می‌ردیک یان دووانیان
 . نه‌مه وه‌کو نمونه . له باوکیان جیا ببنه‌وه له باوکیان له چادریک یان
 خیمه‌یه‌ک ، و باوکیشیان له ماله‌که‌دا بمینیتته‌وه ، وه به‌وشیوه‌یه ، به‌لام
 راسته‌وه‌وخو‌ ده‌ستپیشخه‌ری بکه‌ن له به‌حه‌لال‌دانانی سوو (پریا)
 به‌م بیانوو ، نه‌وا من ده‌لیم : نه‌م بیانوو زور ناشیاو و
 ناقول‌اتره له خودی تاوانه‌که ... راسته ژیان دژوار و
 ناره‌حه‌ته ، به‌لام ئیمه ده‌بیټ ووته‌ی خوای په‌روه‌ردگارمان
 له پیش چاودا بیټ که فه‌رموو‌یه‌تی : ﴿ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ
 حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ ﴾ .

دووهم : فه‌توای زانای پایه‌به‌رزی سه‌رده‌م شیخ (عبدالعزیز بن باز) - به

ره‌حه‌ت بیټ - :

زانای پایه‌به‌رزی سه‌رده‌م شیخ (عبدالعزیز بن باز) . به ره‌حه‌ت بیټ .

نه‌م پرسیاره‌ی لی‌کرا ((إذا احتاج الرجل إلى شيء من المال لمؤنة البيت أو تسديد

أجرة الدار أو نحو ذلك ولم يجد من يقرضه ولا من يستدين منه فهل يجوز له أن يستدين من البنك ؟) ، واته نہ گہر پیاو پیووستی به بریک پارہ بوو بو خہرجی خانووهکھی یان بزاردنی کریخانووہکھی ، یان هاوشیوہی ئه وه ، و کہسیشی دەست ناکه ویت کہ دەست قہرزی بداتی ، یان قہرزی لیوہر بگریت ، ئایا بوئی ههیه قہرز له بہنق بکات ؟

به ریزیشیان بہم شیوہیہ وه لامی دایه وه : ((إن كانت الاستدانة من البنك على طريقة شرعية كأن يأخذ منه قرضاً بمثله من دون زيادة أو يشتري منه سلعة إلى أجل معلوم ولو بأكثر من ثمنها الحاضر فلا بأس .

أما إذا اقترض منه على وجه الربا فهذا لا يجوز ، لأن الله سبحانه حرم الربا في كتابه العظيم وسنة رسوله الكريم عليه الصلاة والسلام وورد فيه من الوعيد ما لم يرد في أكل الميتة ونحوها قال الله سبحانه : ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ﴾ [سورة البقرة : الآية ۲۷۵] ، قال أهل التفسير معنى ذلك أنه يقوم من قبره يوم القيامة كالمجنون .

ثم قال الله سبحانه بعد ذلك : ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ ﴾ [سورة البقرة : الآيتان ۲۷۵ ، ۲۷۶] .

وصح عن رسول الله ﷺ أنه : " لعن آكل الربا وموكله وكتابه وشاهديه ، وقال هم سواء " (٦٩) .

والآيات والأحاديث في تحريم الربا والوعيد عليه كثيرة مشهورة وليس عَدْمُ المحتاج من يقرضه أو يبيع عليه يجعله في حكم المضطر الذي تبيح له الميتة أو الربا ، هذا قول لا وجه له من الشرع لأن في إمكان المحتاج أن يعمل بيده حتى يحصل ما يسد حاجته أو يسافر إلى بلاد أخرى حتى يجد من يقرضه أو يبيع عليه بالدين إلى أجل .

والمضطر هو الذي يخشى على نفسه الموت إذا لن يأكل من الميتة ونحوها بسبب شدة المجاعة وعدم قدرته على ما يسد رمقه بالكسب ولا بغيره وليست حاجة هؤلاء الذين يعاملون البنوك بالربا في حكم الضرورة التي تبيح الميتة ونحوها وكثير من الناس سهل عليهم أمر الربا حتى صار يعامل فيه ويفتي الناس به بأدنى شبهة وما ذاك إلا لقلّة العلم وضعف الإيمان وغلبة حب المال على النفوس نسأل الله السلامة والعافية مما يغضبه ... والله المستعان)) (٧٠) .

واته : نه گہر قہر زکردنہ کہی لہ بہ نق بہ رپگہیہ کی شہرعی بیّت ، وہ کہ
نہ وہی کہ قہر زکی لیوہر گریّت و وہ کو خوئی بیداتہ وہ بہ بیّ زیادہ ، یان

(٦٩) (رواه مسلم : كتاب : (المساقاة) ، باب (لعن آكل الربا وموكله) ، رقم : ١٥٩٨) .
(70) نشر في (مجلة الجامعة الإسلامية) بالمدينة المنورة ، العدد : الأول ، رجب عام ١٣٨٩ھ .

کالایه‌کی لی بکریّت بو ماوه‌یه‌ک . نه‌گهر به به زیاتریش بیّت له نرخ‌ی کالاکه . لهو پوژدها ، نه‌وه هیچی تیّدا نیه .

به‌لام نه‌گهر به شیوه‌یه‌کی سووداران‌ه قهرزیان لیبکات ، نه‌وا حه‌رامه و نابیّت ، چونکه خوای په‌روه‌ردگار سوو (رپیا) ی حه‌رام و قه‌ده‌غه کردووه له کتیبه‌ پیرۆزه‌که‌یدا ، و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ﷺ ، وه نه‌وه‌نده هه‌ره‌شه‌ی له سه‌ر هاتووه که زیاتره له‌وه‌ی که سه‌باره‌ت به خواردنی مردارو‌ه‌بوو و هاوشیوه‌ی هاتووه ، هه‌روه‌کو خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَفُومُونَ إِلَّا كَمَا يَفُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ﴾ [سورة البقرة : الآیة ۲۷۵] ، زانایانی پاقه‌ی قورئان سه‌باره‌ت به واتای نه‌وه فه‌رموویانه : سووخوّر له پوژنی دواییدا وه‌کو شیّت له گوپه‌که‌ی زیندوو ده‌بیته‌وه .

پاشان خوای په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی : ﴿ ذَلِكِ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُزِيلُ الصَّدَقَاتِ ﴾ [سورة البقرة : الآیة ۲۷۵ ، ۲۷۶] .

وه به (صحیح) یش له پیغه‌مبه‌ری خواوه ﷺ پییمان گه‌شتووه که فه‌رموویه‌تی : " لعن آکل الربا وموكله وكاتبه وشاهديه ، وقال هم سواء " .

نایه‌ت و فهرمووده‌ش سه‌بارت به حهرامی‌تی سوو (رپیا) ههره‌شه له‌وباره‌یه‌وه زور و ئاشکران .

وه نه‌بوونی که‌سیش بو‌قه‌رزپیدانی نه‌و که‌سه‌ی که پیویستی به قهرزه ، وای لیناکات که مامله‌ی زه‌رووت بو‌خوی بکات که مرداره‌وه‌بووی بو‌حاله‌ی ان سوو (رپیا) ، نه‌مه ووته‌یه‌کی هیچ پرویه‌کی راستی تیدا نیه له شه‌ریعه‌تدا ، چونکه نه‌و که‌سه‌ی که پیویستی هه‌یه ده‌توانی‌ت کاربکات به ده‌سته‌کانی خوی ، بو‌نه‌وه‌ی نه‌وه‌ی که پیویستی به ده‌ستی بهینی‌ت ، یان سه‌فه‌ر بکات بو‌ولاتیکی تر تا‌کو که‌سیکی ده‌ست ده‌که‌وی‌ت قهرزی بداتی یان شتیکی پی بفروشی‌ت به قهرز بو‌ماوه‌یه‌ک .

زه‌رورت داریش نه‌و که‌سه‌یه که بترسی‌ت به‌هه‌لاکه‌تدا پروات و بمری‌ت ، نه‌گهر مرداره‌وه‌بوو نه‌خوات ، وه نه‌و که‌سه‌ی که نه‌توانی‌ت به کاروکاسپی کردنی و جگه له‌وه‌ش بزوی پوژانه‌ی دهربکات ، وه پیویستی نه‌وانه‌ی که له گهل به‌نقی سووکاردا (الربوي) نه‌گه‌شتووه‌ته نه‌وه‌ی که حوکمی زه‌رووره‌تیاں بدری‌ته سهر و مرداره‌وه‌بوو و جگه له‌ویان بو‌حاله‌ل بکری‌ت ، وه به‌داخه‌وه زوری‌ک له سوو‌خواردنیاں له لا ئاسان بوو ، به شیوه‌یه‌ک کاروکاسپی و هه‌لسوو که‌وتی پی ده‌کات و فه‌تواشی تیدا ده‌دات به بچوکترین گومان !!! نه‌وه‌ش جگه له که‌می زانست و ئیمان ، و

زالبوونی خوشویستنی مال و سامان نه‌بیټ هیچی تر نیه ، که زالبووته‌سه‌ر دلّه‌کان ، داواکارین له‌خوای په‌روه‌ردگار پاریزه‌رمان بیټ له‌وشتانه‌ی که تورپه‌کاریه‌تی ... خوای په‌روه‌ردگاریش ته‌نها یارمه‌تی دهره له‌و کاره‌دا .

سناپیم : فه‌توای فه‌قیه‌وزانای ئو‌صولی شیخ (محمد صالح العثیمین) - به‌ره‌جه‌ت بیټ - :

ئهم زانا پایه‌به‌رزه که‌سیک پرسپاری لی‌ده‌کات سه‌باره‌ت به‌وه‌رگرتنی قهرز . له‌گه‌ل بوونی سوو (رپیا) له‌سه‌ری . بو‌مه‌به‌ستی کپینی خانوویه‌ک بو‌خوی و مندالکانی ، ئه‌ویش به‌پراشکاوی یاساگی (نه‌هی) له‌م کاره‌ده‌کات و به‌حه‌رام و قه‌ده‌غه‌کراوی شه‌رعی داده‌نیټ ، که‌ئهمه‌ده‌قی پرسپاره‌که و وه‌لامه‌که‌شه :

ده‌قی پرسپاره‌که : ((هل يجوز للمسلم أن يقترض من البنك قرضا ربويا من أجل شراء منزل له ولأولاده ؟ مع العلم بأنه لا يوجد من المسلمين من يقرضني قرضا حسنا ، وأخشی من ضیاع مالي في الإيجار ؟)) .

واته : ئایا موسولمان بو‌ی هه‌یه قهرزیک له‌به‌نق بکات سووی له‌سه‌ر بیټ ، بو‌مه‌به‌ستی کپینی خانوویه‌ک بو‌خوی و مندالکانی ؟ له‌گه‌ل زانینی ئه‌وه‌ی که‌هیچ موسلمانیک نیه که قهرزم باتی بی سوو بیټ .

زیادہ ی لہ سہر نہ بیٹ . وہ لہ وەش دہترسم پارہ کہم لہ کرئی خانوودا
نہ مینیٹ و بفہوتیٹ ؟

وہ ئەمەش دەقی وەلامی بہرپزیانہ : ((لا یحل لہ أن یأخذ دینا بالربا من
أجل أن تشتري له بیتا یستغني به عن الإيجار ، لأن الله ذکر وعید الربا وشدد فیہ ، حتی
إن شیخ الإسلام ابن تیمیة رحمہ الله قال : إنه ورد فیہ من الوعید ما لم یرد فی ذنب دون
الشرك)) (۷۱) .

(71) الافتراض بالربا من المصرف من أجل شراء منزل ، الشيخ/ محمد بن صالح العثيمين) .

موسولمانی خواناس : نہ کہی بہ ووتہی ئەوانہ فریو بخوی کہ ئەم فہتوایاہی زانای
پایہ بہرز و ئوصولی شیخ (محمد بن صالح العثيمين) . بہ رحمت بیٹ . دہگیرنہ وہ لہ
سہر حەلالی وەرگرتنی پیشینہی خانووبہرہ ، کہ تییدا ہاتوہ : ((شیخ موحہ ممہد
صالح عوسہ یمین ، کہ یہ کیکہ بوہ لہ گہروہر ماموستا شارہزا و بلیمہ تہکانی
سعوودیہ ، دوا ی ئەوہی کابرایہک نامہ یہکی بو ناردوہ و تیایدا پرسپاری ئەوہی
لیدہکات کہ نایا حوکمی شہری چۆنہ لہ بارہی ئەو کہ سہوہ ، کہ دہیہ ویٹ
خانویہک بکات و دەستی کورته بہ لام ہندیک کہس ، کہ پارہ یان لہ بانکدا بوہ و
زیادی کردوہ دین ئەو زیادہیہی دہدنی تا خانوہ کہی پی تہواو بکات و لیثی
وہرناگرنہ وہ ؟ (لہ ۱۰ ای موحہرہمی ۱۴۱۹ ای کوچیدا) لہ وەلامیدا فرموویہ تی :
هیچ گوناہت ناگات ئەگہر ئەو دیاریہی وەرگریت ، کہ پیک ہاتوہ لہ مالیک کہ بہ (رپیا)
پیدا کر اوہ و بو بو پیدہ ویستی خۆتی خەرچ بکہیت ، یان بیکہیتہ خیر بو
ہہژاران ، یان قوتا بخانہ یہکی پیبکہیتہ وہ ، چونکہ گوناہبار ئەو کہ سہیہ ، کہ

واته : بو‌ی نیه و نابیټ قهرزیک وهرگریټ که سوو (رپیا) ی له سه‌ر بیټ ، بو‌ئه‌وه‌ی خانوبه‌کی پی بکریټ ، و پرزگاری بیټ له کری‌ی خانوو ، چونکه خوای په‌روه‌ردگار هه‌ره‌شه‌ی سه‌بارت به سوو باسکردووه و توندی تیډا نوواندووه ، ته‌نانه‌ت شیخی پایه‌به‌رزی ئیسلام (ابن تیمیة) . به ره‌حمه‌ت بیټ . فه‌رموویه‌تی : ئه‌وه‌نده‌ی هه‌ره‌شه سه‌بارت به سوو

په‌یدای کردووه ! ته‌نانه‌ت نه‌گهر ئه‌وان بو‌یه که ده‌یدهن وه‌ک توبه‌کردن ، دروسته ، به‌لام نه‌گهر به نیازی ئه‌وه‌بن که خیریان بگات ، نه‌خیر ، ئیتر سه‌رچاوه‌که‌ی هه‌رکه‌س بیټ ئه‌وه‌ی به خیر وهریده‌گریټ گونا‌هی ناگات)) (مجموع فتاوی ورسائل فضیلة الشيخ محمد بن صالح العثيمين ، ط : دار ابن الهيثم ، ج (۱۸) ص (471)) ، چونکه نه‌گهر دیقته و تیپرمانمان هه‌بیټ له فه‌تواکه‌دا ئه‌وا بو‌مان ده‌رده‌که‌ویټ که فه‌تواکه له دو‌لیکه و به‌لگه‌پیه‌ینانه‌وه‌که‌شی له دو‌لیکی تر (الفتوی فی واد والاستدلال به فی واد آخر) ، له به‌ر ئه‌وه‌ی ئه‌م فه‌توایه باس له که‌سیک ده‌کات سوو (رپیا) ی به‌ده‌ست هی‌ناوه و ئه‌یه‌ویټ لی‌ی پرزگار بیټ ، ئاشکراشه ئه‌و پارانه‌ی که به‌و ریگه‌یه به ده‌ست هاتوون به فیرو نادرین و له ناونا‌برین ، به‌لکو له مه‌صله‌حه‌ی هه‌ژاران و ده‌ستکورتان ، و بواره گشتیه‌کاندا به‌کار ده‌بریټ ... جا نازانم چ په‌یوه‌ندیه‌ک له نیوان ئه‌م فه‌توایه و پیشینه‌ی خانوبه‌رده‌ا هه‌یه !!! له کاتی‌کدا که فه‌توای ئه‌م زانا پایه‌به‌رزه زور به راشکاوی باس له هه‌رامیټی ئه‌و کاره ده‌کات ، هه‌روه‌کو له فه‌تواکاندا باسی لی‌وه کرا .

هاتووه ، سه‌بارت به هیچ تاوانیکی تر نه‌هاتووه که که‌تره له هاوه‌ل‌پیراردان .

چوارهم : فه‌توای زانای شه‌رعزان شیخ (د . صالح الفوزان) :

به هه‌مان شیوه‌ی زانایانی پیش خو‌ی شیخ زانا دکتور (صالح الفوزان) ئەم پرسیاره‌ی لی‌ده‌کریت ((أخذت قرضًا من البنك لأبني به مسكنًا لي ؛ فهل يعد هذا القرض ربًا ؟)) ، واته : قه‌رزیکم وه‌رگرتووه له به‌نقه‌وه ، بوئه‌وه‌ی خانوویه‌ک بو خو‌م درووست بکه‌م ، نایا ئەم قه‌رزکردنه به سوو (رپیا) ده‌ژمی‌دریت ؟

ئه‌ویش به‌م شیوه‌یه وه‌لام ده‌داته‌وه : ((القرض بالفائدة ربا بإجماع أهل العلم ، سواء من البنك أو من غيره ، وبناء المسكن لا يسوغ التعامل بالربا ؛ لأن الله حرم الربا مطلقًا ، وشدد الوعيد فيه ؛ فعليك أن تتوب إلى الله مما صنعت ، وكان الواجب عليك أن تسأل أهل العلم قبل أن تقدم على هذه المعاملة ، وبإمكانك أن تشتغل وتكتسب ما أباح الله ، ثم إذا تحصلت على كسب مباح ؛ بنيت لك مسكنًا منه)) (٧٢) .

واته : قه‌رزکردن له گه‌ل بوونی سوود و زیاده‌یه‌ک له کانی بژاردن و دانه‌وه‌ی ، سووه به کو‌پرای زانایان ، هیچ جیاوازی نیه و یه‌کسانه قه‌رزکردنه‌که له به‌نق بیټ یان له جگه‌ له‌و ، وه بنیاتکردن ، و

(٧٢) (المنتقى من فتاوى الشيخ الفوزان) .

دروستکردنی خانوو ، ریگه به وه نادات که کار به سوو بکریټ ، چونکه خوای پهروهردگار سووی به پههایی حهرام و قهدهغه کردووه ، و هه پرهشهی توندی له سهر داناوه ، بویه پیویسته له سهرت تووبه بکهیت و بگه ریټه وه بؤ لای خوای پهروهردگار ، له و کرده وهی که کردووته ، وه پیویست بوو له سهریشت که پرسیار له زانایان بکهی پیش ئه وهی ههستی بهم کاره ، وه دهشتوانیت کاروکاسپی له و شتانه بکهی که خوای پهروهردگار بؤی حه لال کردووین ، پاشان که پاشه که وتت له کاروکاسپی حه لالدا کرد ، ده توانیت خانوویه کی لیټ بکریټ .

پینجم : فه توای دهستهی هه میشهیی بؤ توئیژینه وه و فه توای عه ره بستانی

سعودیه (اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء) :

پرسیار کرا دهستهی هه میشهیی بؤ توئیژینه وه و فه توای عه ره بستانی

سعودیه (اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء) سه بارهت به ((حکم الإسلام في أخذ قرض من البنك بالربا لبناء بيت متواضع ؟)) .

واته : حوکمی ئیسلام چیه سه بارهت به وه رگرتنی قهرزیک که سووی له

سهر بیټ له به نقه وه ، به مه بهستی دروستکردنی خانوویه کی ها که زایی و موته وازع ؟

ئه‌و ده‌سته به‌ریزه‌ش له وه‌لامدا فه‌رموویان : ((یحرم أخذ قرض من البنوك
وغيرها بریا ، سواء كان أخذ القرض للبناء أو للاستهلاك في طعام أو كسوة أو مصاريف علاج
، أم كان أخذه للتجارة به وكسب بمائه ، أم غير ذلك ، لعموم آيات النهي عن الربا ، وعموم
الأحاديث الدالة على تحريمه ، كما إنه لا يجوز إيداع مال في البنوك ونحوها بالربا . وبالله التوفيق
وصلی الله على نبینا محمد وآله وصحبه وسلم)) (٧٣) .

واته : حه‌رامه قه‌رز وه‌ر بگیریّت له به‌نق بیّت یان جگه له وه‌ نه‌گهر سووی له
سه‌ر بیّت ، هیچ جیاوازیش نیه له وه‌ی که قه‌رزه‌که بو دروستکردنی خانوو
بیّت ، یان بو به‌کاربردنی بیّت له خواردن یان پو‌شاک یان خه‌رجی بو
چاره‌سه‌رکردنی نه‌خو‌شی یان بو مه‌به‌ستی بازرگانی و کاسپی کردن ، یان
جگه له وانه‌ش ، ئه‌وه‌ش له به‌ر گشتی ئه‌و ئایه‌تانه‌ی که یاساغی (نه‌هی) له
سوو (رپیا) ده‌کن ، وه‌ هه‌روه‌ها له به‌ر گشتی ئه‌و فه‌رموودانه‌ی که به‌لگه‌ن
له سه‌ر حه‌رامیّت ، هه‌روه‌کو نابیّت پاره و پوول له به‌نق و هاوشیوه‌کانی
دابنریّت له گه‌ل بوونی سوو له سه‌ری ... ته‌نها خوای په‌روه‌ردگاریش مرو‌ة
سه‌رده‌خات ، و سه‌لات و سه‌لامی‌ش له سه‌ر پیغه‌مبه‌رمان بیّت (محمد) و له
ئه‌هل و هاوه‌لانی (٧٤) .

(٧٣) (فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء ١٣ / ٢٦٩) (١٣ / ٣٨٥) .

(74) (دکتور !!!) خاوه‌ن په‌شنووسی (ئایین له‌مپه‌ریک له به‌رده‌م خو‌شبه‌ختیدا !!!) ده‌لیت
: ((به‌ پړوای من هه‌ر که‌س شاره‌زاییه‌کی ته‌واوی له ئوسولی فیه‌دا نه‌بیّت ناتوانیّت فتوا
له سه‌ر حه‌رامی و حه‌لالی کوشتنی میرووله‌یه‌کیش بدات !)) !!!

چہ ند فہ توائہ کی پھ یوہ ست بہ

باسی زہرورت و وەرگرتنی سوو (ریبا)

یہ کہم : کہ سیك کہ ناتوانی مارہی ژنہینانہ کہی بہ دہ ست بینیت :

پرسیار کرا دہ ستہی ہہ می شہی بؤ تویژنہوہ و فہ توائ عہرہ بستانی سعودیہ (اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والإفتاء) سہ بارہ ت بہ کہ سیك : ((عقد النکاح ولم یستطع توفير المهر ، هل له أن یقترض من البنك الربوي ؟)) ، واتہ : ژنی مارہ کردوہ و نہیتوانیوہ مارہییہ کہی ئامادہ بکات ، ئایا بؤی ہہیہ لہ بہ نقیکی ریبا کار قہرز بکات ؟

ئہ وانیش لہ وہ لامدا فہرمویان : ((لا یجوز لك هذا القرض ، وليس ما ذكرت من حاجتك إلى المهر مبررا لأخذك قرضا بنسبة ربوية من البنك أو غيره ، وعليك تقوى الله ، فإنه من يتق الله يجعل له مخرجا ، ویرزقه من حيث لا یحتسب ، ومن یتوکل علی الله فہو حسبہ إن الله بالغ أمرہ قد جعل الله لكل شیء قدرا . نسأل الله أن ییسر أمرک ، ویفرج کربک ، ویغنیک عن الحرام بالحلال ... والله أعلم)) (۷۰) .

واتہ : بؤت نیہ ئہم قہرزہ بکہی ، ئہوہش کہ باست کردوہ لہ پیویستیت بؤ بہ دہ ست ہینانی مارہی ہیچ بیانویہک بؤ وەرگرتنی قہرزیک بہ زیادہی بریکی دیاریکراوی سوو (ریبا) لہ بہ نق بیت یان جگہ

(۷۰) (فتاوی اللجنة الدائمة : ۱۳ : ۳۸۷) .

لہو ، وہ پیویستہ لہ خوا بترسی ، چونکہ ہرکھسیک لہ خوا بترسیٹ
پینگہ چارہی بو دہدوڑیتہوہ ، و پوزی دہدات لہ پینگہیہکھوہ کہ ہستی
پی نہکات ، وہ ئہوہش کہ متمانہ و پشت بہ خوا ببہستی ئہوا ئہوی
بہسہ ، و خوی پەروردگار کاری خوی جی بہ جی دہکات ، ہہموو
شتیکیش لای خوی پەروردگار دیاریکراوہ ، دواکارین لہ پەروردگار
کارناسنیت بو بکات ، ناپرہحتیت لہ سہر لابات ، و دہلہمہندت بکات بہ
حہ لالی خوی و پیویستیت نہ بیٹ بہ حہرام ، و قہدہغہکراوہکانی ...
خوی پەروردگاریش زاناترہ .

دووم : قہرزکردن بو تہواوکردنی خویندنی زانکو ، یان کرینی ئوتوموبیل ،

یان خانووبہرہ :

ئہم پرسیارہش ہہر ئاراستہی دہستہی ہہمیشہیی بو تویرٹینہوہ و
فہتوای عہرہبستانی سعودیہ (اللجنة الدائمة للبحوث العلمية والإفتاء) کرا کہ
تییدا ہاتوہ : ((ما حکم أخذ قرض ربوي من البنك للحاجة الماسة مثل مواصلة
الدراسة الجامعية أو شراء سيارة لصاحب عائلة ، أو منزل للعائلة ، مع العلم بأن المقترض لم
يجد من يقرضه بدون فائدة ؟)) ، واتہ : حوکمی وەرگرتنی قہرزیکی سوودار)
قرض ربوي) چپہ لہ بہنقہوہ ، لہ بہر پیویستی زور بوی ، و ہک تہواکردنی
خویندنی زانکو ، یان کرینی ئوتوموبیلیک بو خاوہن خیزانہکہ ، یان
خانووبہرہیہک بو خیزانہکہ بہ گشتی ، لہ گہل زانینی ئہوہی کہ ئہو

که‌سه‌ی که قهرزه‌که ده‌کات که‌سی ده‌ست نه‌که‌وتوو به‌بی سوو قهرزی بداتی ؟

وه‌لامه‌که‌شی نه‌مه‌یه ((الحمد لله : أولاً : یحرم الربا حیث وجد وبأی صورة کانت علی صاحب رأس المال ومن اقترض منه بفائدة ، سواءً كان المقترض فقيراً أو غنياً ، وعلی کل منهما وزر ، بل کل منهما ملعون ، ومن أعانهما علی ذلك من کاتب وشاهد ، ملعون أيضاً لعموم الآیات والأحادیث الثابتة الدالة علی تحریمه

شوکر وستایش بو خوای په‌روه‌ردگار :

یه‌که‌م : ده‌بیټ بزانیټ که سوو (رپیا) له هر کوئی‌یه‌کدا بیټ حهرامه و قه‌ده‌غه‌کراوه ، به هر شیوه‌یه‌ک بیټ ، حهرامه له سهر خاوه‌ن سهرمایه‌که ، و نه‌و که‌سه‌ش که پاره‌که‌ی لیقه‌رزکردوه به سووه‌وه ، که‌سی قهرزکه‌ر هه‌ژار بیټ یان ده‌وله‌مهند ، تاوانیش له سهر هه‌ردوو لا ده‌بیټ ، به‌لکو هه‌ردوو لا به‌ر له‌عنت (نه‌فرین) ده‌که‌ون ، هه‌روه‌ها نه‌وه‌ش که یارمه‌تی ده‌ریان بوو بیټ له‌و کاره‌دا ، نووسه‌ری گریبه‌نده‌که‌یان بیټ ، یان شاهیده‌کانی هر به‌ر له‌عنت ده‌که‌ون ، نه‌وه‌ش له‌به‌ر گشتیټی نایه‌ته‌کان و نه‌و فه‌رموودانه‌ی که له پیغه‌مبه‌روه صلی الله علیه و آله جیگر و سه‌لمیندراوون له سهر حهرامیټ سوو (رپیا) .

ثانیاً : لیس للمسلم سواء كان غنياً أو فقيراً أن يقترض من البنك أو غيره بفائدة (۵%) أو (۱۵%) أو أكثر أو أقل لأن ذلك من الربا وهو من كبائر الذنوب ، وقد أغناه الله عن ذلك بما شرعه من طرق الكسب الحلال من العمل عند أرباب الأعمال أجيراً أو الانتظام في عمل حكومي مباح أو الاتجار في مال غيره مضاربة بجزء مشاع معلوم من الربح)) (۷۶) .

دووهم : بۆ هیچ موسلمانیک نیه دهوله مهند بیئت یان هه ژار قهرز له بهنق
وهرگریت ، به زیادهی قازانج ، جا ئه و قازانجه (۵%) بیئت یان (۱۵%) یان زیاتریان که متر ، چونکه ئه و کاره سووه (رپیا) یه ، و یه کیکه له تاوانه گه وره کان ، ناشکراشه که خوای په روهردگار دهولمهندی کردووین و وای لینه کردووین که پیویستمان به و کاره هه بیئت ئه وهش به وهی که بۆی شه راندووین له ریگه کانی که سابه تی حه لال له لای ئه و که سانه ی که خاوه ن کار و پیشه ن وه کو کریگرده یه ک ، یان به کارکردن له کاریکی حکومی که حه لاله ، یان له بازرگانیدا ، یان به پاره ی که سانیکی تر که پیی دهوتریت (المضاربة) به ریگه وتن له سهر دابه شکردنیکی دیاریکراو له نیوان به کاربه ر و خاوه نی پاره ی به کار براودا .

(۷۶) (فتاوی اللجنة الدائمة للبحوث العلمیة والإفتاء ۱۳/۲۶۹) .

بۆ ناوی قهدهغه کراوه کان به ناوی ترهوه بناسینین به خه ئک

سوو ههر سووه با خه ئک ههرچ ناویکی لیبنات ؟!

گۆرپینی ناوه کان هیچ له راستی قهدهغه کراوه کان ناگۆرپیت !! ههروهکو پیشهوا (ابن القیم) . به رحمت بیئت . فهرموویهتی : ((إن استحلل الربا باسم البيع ظاهر ، كالحیل الربویة التي صورتها صورة البيع وحققتها حقيقة الربا ، ومعلوم أن الربا إنما حرم لحقیته ومفسدته لا لصورته واسمه ، فهب إن المرابي لم یسمه ربا وسماه بیعا !! فذلك لا یخرج حقیته وماهیته عن نفسها ... ومعلوم أن التحريم تابع للحقیقة والمفسدة لا للاسم والصورة)) (٧٧) .

واته : حه لآکر دنی سوو (ریبا) به ناوی فروشتن ئاشکرایه ، وهك ئهوه حیلانیه که له شیوهدا شیوهی فروشتنه به لام له راستیدا حه قیقهتی سوو (ریبا) یه ، وه ئاشکراشه که سوو له بهر حه قیقهت و خراپه ی حه رام کراوه نهک له بهر شیوه و ناوی ، با وادابنیین که سوو (ریبا) خۆر ناوی نه نیئت سوو (ریبا) و ناوی لیئا فروشتن !!! ئهوه هیچ له راستی و ماهیه ته که ی ناگۆرپیت له سهری ... وه زانراویشه که قهدهغه کردن دهگه پریته وه بۆ حه قیقهت و خراپه ی حه رام کراوه نهک له بهر شیوه و ناوی .

(٧٧) (إعلام الموقعین : ج ٣ / ص ١١٦) .

بہ لکو تاوانہ کہی ئو کاتہ گہ ورہت دەبیت کہ ئیمہ حیلہ بہ کار بیئین
 بو حہ لاکردنی قہ دەغہ کراوہ کان ، ہر وہک (العلامة ابن عثیمین) - بہ
 رہ حمہت بیت . فہر موویہ تی : ((وكذلك المرابي ومن يأكل الربا سواء بصراحة أو
 بتحايل ، والحيلة في ذلك أقبح من الصراحة لأنها تتضمن مفسدتين : المحرم والمخادعة
 والخيانة لله سبحانه ، وهذا لا يخادع إلا نفسه ، فالله يعلم خائنة الأعين وما تخفي الصدور
 .))

واتہ : وہ ئو کہ سہش کہ لہ سوو (رپیا) کاردہ کات و ئوہش کہ
 سوو دەخوات ، وہ کو یہ کن بہ ئاشکرا و راشکاو ی بیخوات یان بہ حیلہ ،
 حیلہش لہو کارہ دا زور ناشرین و قیزہ ون ترہ لہ ئاشکرا و راشکاو ی ،
 چونکہ دوو خراپہ دەگریتہ خو : حہرامی و خہ لہ تاندن و خیانہت کردن
 لہ خوای پەروردگار ، ئہم جوړہ کہ سانہش جگہ لہ خو یان کہ سی تر
 ناخہ لہ تیئن ، چونکہ خوای پەروردگار بہ ئاگایہ بہ خیانتکاری چاو و
 ئوہش لہ سینگدا شاردر اوہتہ وہ .

بو یہ دەبینیت لہ پوژگاری ئہ مپوڈا حہرام حہ لال دەکہین ، و بہ
 پیچہ وانہ شہوہ ، بہ بیانووی گوپرنی ناوہ کان کہ ہیچ کاریگہریان نیہ لہ
 گوپرنی راستی و حہ قیقہ تی قہ دەغہ کراوہ کان ، ئوہتا : ناوی مہیمان
 گوپریوہ بہ مہ شروباتی روحی !!! درؤ و خہ لہ تانیشمان کردوہتہ
 دؤبلو ماسیہت !!! و پەشووہش گوپراوہ بہ دیاری و ئیکرامیہ !!!

دوو‌روویش به موجامه‌له‌کردن !!! و داوینپیس‌یش به په‌یوه‌ندی
خوشه‌ویستی و خیانه‌تی زه‌وجی !!! و سه‌ماکردن و پروتی و به‌په‌لایش
به هونه‌ر و تازه‌گه‌ریتی !!! پروتیشمان ناواناوه به مه‌ده‌نیته !!! و ده‌ست
گرتن به نایینیش به په‌جعیته !!! سوو (رپیا) ش به قازانج و رسومات
, و ئوجره‌ی که‌شف !!! وه سه‌ده‌های تریش که‌چی له پاستیدا : ﴿ إِنَّ هِيَ
إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى
الْأَنْفُسُ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْهُدَى ﴾ [سورة النجم : ۲۳] .

ئه‌ی تو بلیت ئی‌مه نه‌و نایه‌تانه‌مان نه‌بیستوو له سه‌ر (أصحاب السبت) که
چون حیل‌ه و فیلیان به‌رامبه‌ر به خوای په‌روه‌ردگار نه‌جامدا و
ئاکامیشیان چون بوو ؟!! پیشه‌وا (ابن تیمیة) . به په‌رحمه‌ت بیت . سه‌بارته
به‌و نایه‌ته و کاری گاوران فه‌رموویه‌تی : ((وقال بعض الأئمة : في هذه الآية
مزجرة عظيمة للمتعاطين الحيل على المناهي الشرعية ممن يتلبس بعلم الفقه وليس بفقيه إذ
الفقيه من يخشى الله تعالى في الرويات ... إلى غير ذلك من عظام ومصائب لو اعتمد
بعضها مخلوق في حق مخلوق لكان في نهاية القبح ، فكيف في حق من يعلم السر وأخفى
(((۷۸) .

(۷۸) (الفتاوى الكبرى : ج ۶ / ص ۲۴) .

واته : هه‌ندیك له پیشه‌وایان سه‌بارت بهم ئایه‌تانه فه‌رموویانه : ئەم ئایه‌تانه پراچه‌له‌کینه‌ریکی زۆر گه‌وره‌یه بو‌ئو که‌سانه‌ی که‌ فیڵ و حیلە ده‌گرنه‌به‌ر بو‌ئهنجام دانی نه‌هی لی‌کراوه‌کان ، له‌وانه‌ی که‌ خو‌یان به‌ شه‌رعزان ده‌زانن و واش نین ، چونکه‌ فه‌قیهو شه‌رعزان ئو که‌سه‌یه که‌ له‌ خوا بترسیټ له‌ سووداره‌کان ... و جگه‌ له‌وانیش له‌ تاوان و موسیبه‌ته‌ گه‌روه‌کان ، که‌ نه‌گهر که‌سیک هه‌ندیك له‌وانه‌ به‌رامبه‌ر به‌ که‌سیکی تر ئهنجام بدات له‌ ئو په‌ری ناشرینی و قیژه‌ونیدا بوو ، چجای ئه‌وانه‌ له‌ حه‌قی زاتی‌کدا بکریټ که‌ به‌ ئاگایه‌ له‌ ئاشکرا و په‌نه‌انیه‌کان !!؟

جا من لی‌رده‌ا به‌و که‌سانه‌ی که‌ ناوی پریا ده‌گۆرن و ناوی تری لی‌ده‌نیټ ده‌لیم : ئایا ئو پریسایه‌تان نه‌بیستوو که‌ زانیانی ئوصول دایان ناوه ، و تییدا هاتوو : (کل قرض جر نفعاً مشروطاً فهو ربا) .

واته : هه‌موو قه‌رزیک که‌ سوودیکی به‌ مه‌رج گیراو پابکیشیټ ئه‌وه‌ ئو سووده‌ به‌ سوو (پریا) ده‌ژمی‌ردریټ .

ئاشکراشه‌ ئیستا زۆرینه‌ی جو‌ره‌کانی قه‌رز سوو (پریا) ی له‌ سه‌ر دانراوه ، گارگوزاریه‌ به‌نقیه‌کان بیټ ، یان سلفه‌ی زه‌واج ، و یان پیشینه‌ی خانوبه‌ره (سلفه‌ی عه‌قار) ... هتد ، بویه‌ ده‌بینیټ هه‌ولده‌دریټ به‌هه‌ر شیوه‌یه‌ک بیټ حیله‌یه‌کی بو‌ بدۆزریټه‌وه‌ !!! به‌هه‌ر

ناویک بیٹ !!! کہ نہ راستیدا ہیچ نہ حقیقہتی شتہکان ناگوپیت ، بؤ
ئہوہی نہ کوٹایی و نہجامدا بگات بہو زیادہیہی کہ مہبہستہ ، و
زانراوہ ، پیشہوا (القرطبي) بہ رحمت بیٹ فہرموویہتی : ((أكثر البیوع
الممنوعة إنما تجد منعها لمعنى الزيادة ، إما فی عین المال ، وإما فی منفعة لأحدهما من تأخیر
ونحوه)) (۷۹) .

واتہ : زورینہی ئہو کرین و فروشتنانہی کہ قہدہغہکراون دہیینیت نہ
بہر زیادہیہک تییدا قہدہغہکراوہ ، یان نہ خودی پارہکہدایہ ، یان نہ
سوودیک کہ دہگہریتہوہ بؤ یہکیکیان ، ئہوہش نہ بہر دواخستن بیٹ یان
شتیکی هاوشیوہی ئہوہ .

بؤیہ موسولمانان نہوہ ئاگادار دہکہمہوہ کہ بخہلہتین بہوہی ئیستا
بؤتہ مؤدہی سہردہم ، و دابی پوزانہی قہلہم بہدہستان ، و ووتار بیژان ،
کہ ناوی قہدہغہکراوہکان دہگوپن ، و ناویکی هاوچہرخ و مؤدہی پیوہ
دہنن ، و ہک : سوود و قازانج نہ جیاتی سوو و (رپیا) !!! وہ
مہشروباتی پرووحی نہ جیاتی مہی و ئارہق !!! وہ پیشکہوتن نہ جیاتی
بہرہلایی !!! ئہوہش یہکیکہ نہ نیشانہکانی نزیک بوونہوہی پوژی دواوی
، ہرہوہکو (أبو أمامة الباهلي) رضی اللہ عنہ نہ پیغہمبہری خواوہ صلی اللہ علیہ وسلم بؤمان

(۷۹) (تفسیر القرطبي : ۳ / ۳۴۸) .

ده گپریته وه که فهرموویه تی : " لا تذهب الیالی والأیام حتی تشرب فیها طائفة من أمتی الخمر یسمونها بغير اسمها " (۸۰) ، واته : شهو و پوژ کۆتاییان نایهت تا کو کۆمه لیک له ئوممه ته که م تیایدا مهی نه خوننه وه و له گه ل ناوانیان به ناویکی تر جگه له ناوه که ی خویان .

که له راستیدا نهو ناوانانه هیچ له حه قیقته تی شته قه دهغه کراوه کان ناگورپیت ، ههروه کو نیستا هه ولده درپیت رپیا به ناویلیکی تروه هه لال بکرین ، جاریک ناوی لیده نه ن : سوود و قازانچ ، وه جاریکی تر : بهنکی نیسلامی !!! نه مجاریان : حه قدهست و ئوجره و سهر فیاتی کارمه ندان !!! یان رسوماتی گریبه ند ، و ... هتد .

له بهر نه وهی ئاشکرایه نه م جوړه کارانه حیلن بو هه لال کردنی سوو (رپیا) ، چونکه حکومت . یان لایه نی قهرز دهر . نه گهر نه و زیاده یه ی دست نه که ویت . بی نه وهی کیشهی ناوه که بیټ . به هیچ شیوه یه که نه و قهرزه (پیشینی خانوبه رکه . سلفهی عه قاره که) نادات ، وه دانه که شی ته نها له بهر زیاده که یه بهرام بهر نه و دواخستنه ی که له قهرز دانه وه که دا ده بیټ ، نه مهش ئاشکرا حیله یه بو هه لال کردنی نه وهی که خوی

(۸۰) (صححه الألبانی فی صحیح سنن ابن ماجه ، برقم : ۳۳۴۸) .

پهروهردگار حهرامی کردووه ، با ناوهکهی ههرچییهک بیّت ، چونکه مهبهستهکهی مهبهستیکی حهرام و قهدهغهیه .

له کوتاییدا دهلیم : موسلمانان دهبیّت لهوه بهئاگا بن که وهکو گاورهکان نهبن به بچوکتزین گومان و حیله حهرام و قهدهغهکراوهکانی خوای پهروهردگار ههلال بکهن خوای پهروهردگار پهنامان بدات ، پیغهمبهری خوا لهو بارهیهوه وهک ئاموژکاریهک سهبارت به گاوهرکان فهرموویهتی : " لا ترتكبوا ما ارتكبت اليهود ، فتستحلوا محارم الله بأدنى الخيل " (۸۱) . واته : نهکهن نهوهی که گاورهکان نهنجامیاندا و ئیوهش نهنجامی بدن ، بهوهش قهدهغهکرا و حهرامهکانی خوا به بچووکتریی حیله و فروفیل ههلال بکهن .

(۸۱) (قال العلامة الألباني في (السلسلة الضعيفة : ٤١٦) : رواه ابن بطة في (جزء الخلع و إبطال الخيل) و إسناده جيد كما قال الحافظ ابن كثير في تفسيره ، و حسنه في صفة الفتوى والمفتي والمستفتي : ص ٢٨) .

به‌دیل چیه بو‌نهم کاره ؟

ره‌نگه نه‌گه‌ر توپژهر و لیكۆلهر به دوای به‌دیلی نهم کاره نادروسته‌دا بگه‌ریټ ، نه‌وا بیگومان زۆرن ، چونکه هیچ گرفت و کیشه‌یه‌ک نیه ئیلا له ئیسلامدا ریگه چاره‌ی بو دانراوه ، بو‌یه لی‌ره‌دا دوو ریگه‌چاره ده‌خه‌ینه به‌رده‌ستی خوینهر به‌لكو به‌هویانه‌وه بتوانن چاره‌سه‌ری نهم گرفه‌ی پی بکه‌ن :

ریگه‌چاره‌ی یه‌که‌م : نه‌وه‌یه که پاره‌پیدانه‌که به شیوه‌ی (بیع التقسیط) بیټ ، و خانووه‌که به پاره‌بخه‌ملیندریټ ، نه‌وه‌ش به‌و شیوه‌یه ده‌بیټ که به‌نق یان هر لایه‌نیکی تره‌سه‌تیټ به‌کپینی خانووبه‌ره‌که و دانی نرخه‌که‌ی به‌خاوه‌نه‌که‌ی ، پاشان نه‌و خانووه‌بفروشیته‌وه به‌و که‌سه‌ی که پیوستیټی به‌خانووه‌که‌هیه ، نه‌وه‌ش به‌قه‌رز و به‌فروشتنی (التقسیط) که کپیار تییدا بتوانیټ له‌ماوه‌یه‌کی دیاریکراودا به‌زیاتر بیداته‌وه ، واته به‌نرخیک زیاد له‌سه‌ر نرخه‌که‌ی خو‌ی ، له‌گه‌ل گفتدانی کپیار به‌گه‌رانه‌وه‌ی خانووبه‌ره‌که و دانانی به‌بارمه‌له‌نه‌گه‌ری

نہ توانینی بژاردنی قہرزہ کہ بو فروشیارہ کہ ... ئەم شیوہیہش پیی دەوتریت (بیع المراجحة) (۸۲) .

رپگہ چارہی دووہم : ئەوہیہ کہ گریبہ نده کہ یان لہ سہر شیوہی گریبہ ندی دروستکردن (عقد الإستصناع) کہ لہ شہریعہ تدا باسکراوہ (۸۳) ، ئەوہش بہوہی کہ کہسیک ہلہدہستیت لہ سہر داواکاری کہسیک لہ کہسیکی تر داوای دروستکردنی خانووبہرہیہک یان دروستکردنی ہہرشتیکی تر لہ بہرامبہر نرخیکی دیاریکراو بیئ ئەوہی مہرجی ئەوہی تیڈا بیت کہ دەبیت

(۸۲) هذه الصورة تسمى ببيع المراجحة للأمر بالشراء ، وتقوم على أساس أن الراغب في شراء سلعة أو عقار ما يبدي رغبته للممول الذي هو البنك أو شخص ثالث . سواء كان فرداً أو شركة أو غير ذلك . في أن يشتري شيئاً معيناً أو محدداً بأوصاف يذكرها ، ثم يقوم الممول بشرائه من المالك الأصلي ، وبعد حيازته يقوم ببيعه بعقد مستقل على الأمر بالشراء ، وهو العميل بثمان مؤجل يناسب قدرته المالية ، وحيث إن الثمن دين في ذمة المشتري مؤجل إلى أقساط محددة فإن البائع يقوم برهن هذا العقار وفاء بهذا الدين ، وهذه الصورة جائزة بالشكل المذكور ، وقد صدر قرار من مجمع الفقه الإسلامي يبين جواز هذه الصورة .

(۸۳) حيث يتقدم المشتري بطلب لشراء العقار بعد تحديد أوصافه ضمن ما يعرف بعقد الاستصناع ، ويمكن للبنك في هذه الحالة أن يطلب من إحدى شركات العقارات أن تبني له العقار بنفس الشروط فيما يعرف بالاستصناع الموازي .

عقد الاستصناع : وهو من العقود الجائزة شرعاً عند جمهور الفقهاء ، وصفته في مثال التمويل العقاري أن يتفق المالك للأرض مع شركة مقاولات على أن تقوم ببناء الأرض وفق مخطط معين ، وتكون المواد على الشركة وهو يقوم بعد ذلك بسداد القيمة على أقساط يتفق عليها مع الشركة .

پیشوه‌خت پاره‌که‌ی بدریټ ، به‌لکو ده‌توانریټ دوا بخریټ به به‌ش به‌ش بدریټه‌وه ، به‌و شیوه‌یه‌یی که له سه‌ری ریټ ده‌که‌ون .

وه له هه‌ردوو شیوه‌که‌شدا نه‌وه به مهرج ده‌گیریټ که لایه‌نی بفروشی عه‌قاره‌که بوو بیټ به مالک و خاوه‌نی عه‌قاره‌که ، هیچ جیاوازیش نیه لایه‌نه‌که به‌نق بیټ یان هه‌ر کومپانیا‌یه‌کی تر بیټ ، پاشان نه‌م لایه‌نه . دوا‌ی نه‌وه‌ی که ده‌بیټ به مالکی عه‌قاره‌که . هه‌لده‌ستی به فروشتنی بوټ نه‌و که‌سه‌ی که ده‌یه‌ویټ ، نه‌وه‌ش به شیوه‌ی فروشتنی به‌ش به‌ش (بیع التقسیم) به زیاتر له نرخ‌ی کپینی ، له گه‌ل به بارمته دانانی عه‌قاره‌که و گفتدانی کپیار به گه‌راندنه‌وه‌ی له کاتی نه‌گه‌ری نه‌توانینی بژاردن و دانه‌وه‌ی قه‌زه‌که .

نه‌م دوو ریگه‌یه دوو ریگه‌ی شه‌رعین و به به‌دیلیلش داده‌نرین بوټ نه‌و شیوازه سووداره‌ی که ئیستا گالاله ده‌کریټ بوټ پرکردنه‌وه‌ی پیووستی هاو‌لاتیان له لایه‌ن حکومت و کومپانیا‌کانه‌وه .

کوټایی

و چه‌ند ناموژگاری و بیر خستنه‌وه‌یه‌ک

نه‌گهر نه‌مه‌مان له لادا جیگیر بوو ئەوا بو‌مان دهرده‌که‌ویټ ، که هه‌ندی‌ک له به‌رپزان ماموستایان و پیشه‌وایانی ئاینی ، ئاسانکاریان زو‌ریان کردوو له‌وه‌ی له فه‌توادانیان به دروستی وهرگرتنی پیشینه‌ی خانوبه‌ره . سه‌ره‌پای بوونی سوو (رپیا) له سه‌ری . به کو‌مه‌له به‌لگه‌یه‌کی بی‌توانا ، بی‌توانا تر له مائی عه‌نکه‌بووت ، به متمانه‌کردنیان له سه‌ر بنه‌وای (الضرورات تبیح المحظورات) ، که نه‌مه‌ش دهرگایه‌کی گه‌وره ده‌کاته‌وه له پووی ئوممه‌تی ئیسلام بو‌که‌وتنه تاوانی سوو‌خواردنه‌وه ، و دهرگایه‌کیشه بو‌ نه‌وه‌ی سه‌به‌ینی هه‌ر که‌س به بیانوویه‌ک بیټ ئەو تاوانه نه‌نجام بدات ، ئەمیان له به‌ر نه‌بوونی خانوو ، و ئەو‌یتریان له به‌ر ژنه‌پنان ، و ئەو‌یتیشیان له به‌ر نه‌بوونی ئو‌توموبیل ، و هتد ، که هه‌مووشیان پالپشت ناکرین به به‌لگه‌ی قورنانی پیروژ و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌وه ﷺ ، نه‌ک نه‌مه بگره فه‌تواکه‌شیان پیچه‌وانه‌ی ئەو دوو سه‌رچاوه‌یه‌ی ئاینی ئیسلام و وته‌ی زانا و پیشه‌وا پایه‌به‌رزه‌کانیه‌تی !! پیشه‌وا (ابن‌القیم) فه‌رمووویه‌تی : ((أفيظن المعرض عن كتاب ربه وسنة رسوله ﷺ أن ينجو من ربه بأراء الرجال ؟ ... أو يتخلص من بأس الله بكثر البحوث والجدال ، وضروب الأقيسة وتنوع الأشكال ؟ ... أو بالإشارات والشطحات و أنواع الخيال ؟)) .

واته : ئایا ئه‌و كه‌سه‌ی كه‌ پشتی هه‌لكردوو له كتیبه‌كه‌ی په‌روه‌ردگاری ، و سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ره‌كه‌ی ﷺ ، به‌ ووته‌ی پیاوان له په‌روه‌ردگاری پرزگاری ده‌بیټ ؟ ... یان به‌ زوری توژیینه‌وه‌ پرزگاری بیټ له سزای خوا ، یان به‌ جوړه‌كانی پیواندن ، و همه‌ په‌نگی شیوازه‌كان ؟ ... یان به‌ ئامازه‌ و په‌ن ، و جوړه‌ها خه‌یالات ؟

بویه داواكارم له ماموستایانی به‌رپرز و لیكۆله‌ر و توژیژه‌ره‌ شهرع زانه‌كان به‌ ووردی له‌و باسانه‌ بكوئینه‌وه ، به‌ تاییه‌ت ئه‌و باسانه‌ی كه‌ ئوممه‌ت زیاتر به‌ره‌و هه‌لدیر و دژواری ده‌بات ، وه‌ با سه‌رده‌م ژیانی پیغه‌مبه‌ری ئازیزمان ﷺ ، و هاوه‌لانی ﷺ سه‌رمه‌شق بیټ بو باسه‌كانیان ، ئه‌وه‌تا نه‌گهر . ئه‌و به‌رپرزانه . ته‌نها بیان‌پروانیا‌یه‌ته‌ ژیاننامه‌ و سه‌رگوزشته‌ی پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و هاوه‌لانی بویان دهرده‌كه‌وت كه‌ فه‌تواكه‌یان فه‌توایه‌كه‌ی نابه‌جئیه ، ئه‌وه‌تا زیاد له‌ په‌نجا هاوه‌لی ئه‌هلی سوفه ، هیچ مال و حالیک و شوینیان نیه‌ جگه‌ له‌ مزگه‌وت نه‌بیټ ، كه‌ژچی پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ری‌ی پینه‌دان كه‌ له‌ ریگه‌ی ریباوه‌ بن به‌خاوه‌ن مال و حال و خانووی خو‌یان !!! به‌لكو به‌توندترین شیوه‌ ئاگاداری كردوونه‌ته‌وه‌ له‌ تاوانی سوو (پریا) خواردن ، ئه‌ی خو‌نه‌گهر نه‌بوونی خانوو بیانوویه‌كه‌ی شه‌رعی ببایه ، ئه‌وا پیغه‌مبه‌ری خوا ﷺ ری‌ی پیده‌دان به‌و كاره‌ !!!

یان بو‌ئه و به‌رپیزانه بیر له‌وه ناکه‌نه‌وه که بخوری سوو (رپیا) و
ئه‌وه‌ی به‌خواردی دهدات (که کاربه‌دهستانی حکومت ده‌گریته‌وه) ، و
ئه‌وه‌ش گریبه‌ند نووسی نیوانیانه (که کارمه‌نده‌کان ده‌گریته‌وه) ، و
دووشایه‌ته‌که‌شیان ، هه‌موو نه‌فره‌ت لی‌کراون ، هه‌موو وه‌ک یه‌کن له‌و
تاوانه و به‌رکه‌وتنی نه‌فره‌ته‌که !!؟

ئه‌وه‌تا له پی‌غه‌مبه‌ری خاوه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ده‌گی‌رنه‌وه له فه‌رمووده‌یه‌کدا که :
لَعَنَ آكِلَ الرِّبَا ، وَمُؤْكِلُهُ ، وَكَاتِبُهُ ، وَشَاهِدِيهِ " ، وَقَالَ : " هُمْ سَوَاءٌ " (٨٤) .

واته : نه‌فره‌ت و له‌عنه‌تی کردووه له سوو‌خۆر و ئه‌وه‌ی به‌خواردی
ده‌دات ، و گریبه‌ند نووسی نیوانیان ، و دووشایه‌ته‌که‌شیان ، وه
فه‌رموویه‌تی : هه‌موو وه‌ک یه‌کن له‌و تاوانه‌دا و به‌رکه‌وتنی نه‌فره‌ته‌که .

وه له فه‌رمووده‌یه‌کی ترده‌هاتووه : " آكِلُ الرِّبَا ، وَمُؤْكِلُهُ ، وَكَاتِبُهُ ، وَشَاهِدَاهُ
... ، مَلْعُونُونَ عَلَى لِسَانِ مُحَمَّدٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ " (٨٥) .

واته : سوو‌خۆر و ئه‌وه‌ی به‌خواردی دهدات ، و گریبه‌ند نووسی
نیوانیان ، و دووشایه‌ته‌که‌شیان ، نه‌فره‌ت و له‌عنه‌ت لی‌کراوون له سه‌ر
زاری (محمد) صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له پوژی دوا‌ییدا .

(٨٤) (رواه مسلم عن جابر رَضِيَ اللهُ عَنْهُ برقم ١٥٩٧) .

(٨٥) (رواه مسلم) .

بویه پیشه‌وا (الهیتمی) . گه‌وره زانای مه‌زه‌بی شافعی . کرداری نه‌و چوار کومه‌له‌ی له تاوانه گه‌وره‌کان (الکبائر) داناو ، و فهرموویه‌تی : ((الْكَبِيرَةُ النَّاسِغَةُ وَالسَّبْعُونَ وَالْتَّمَائُونَ وَالْحَادِيَةُ وَالْتَّمَائُونَ ، وَالْتَّانِيَةُ وَالْتَّالِيَةُ وَالرَّابِعَةُ وَالْتَّمَائُونَ بَعْدَ الْمِائَةِ : أَكَلَ الرَّبَا وَإِطَاعُهُ وَكِتَابَتُهُ وَشَهَادَتُهُ وَالسَّعْيُ فِيهِ وَالْإِعَانَةُ عَلَيْهِ)) (۸۶) .

واته : تاوانی گه‌وره‌ی : (۱۷۹ و ۱۸۰ و ۱۸۱ و ۱۸۲ و ۱۸۳ و ۱۸۴) بریتیه له سوو‌خواردن ، و به‌ده‌رخواردانی که‌سی تر ، و نووسینی گریبه‌نده‌که‌ی ، و شایه‌تی بو‌دان ، و هه‌ول‌دان تیایدا ، و یارمه‌تی دانی خواردنیه‌تی .

وه دوا‌ی هی‌نانه‌وه‌ی نه‌و فهرموودانه‌ی سه‌روه‌ر و هه‌ندی‌ک فهرمووده‌ی تر فهرموویه‌تی : ((وَبُسْتَفَادُ مِنْ الْأَحَادِيثِ السَّابِقَةِ أَيْضًا : أَنَّ أَكَلَ الرَّبَا وَمُوكَلَّهُ وَكَاتِبَتُهُ وَشَاهِدُهُ وَالسَّاعِي فِيهِ ، وَالْمُعِينُ عَلَيْهِ كُلُّهُمْ فَسَقَةٌ ، وَأَنَّ كُلَّ مَالِهِ دَخَلَ فِيهِ كَبِيرَةٌ . وَقَدْ صَرَّحَ بِبَعْضِ ذَلِكَ بَعْضُ أَئِمَّتِنَا ، وَهُوَ ظَاهِرٌ جَلِيٌّ ، فَلِذَلِكَ عُذَّتْ تِلْكَ كُلُّهَا كَبَائِرٌ)) (۸۷) .

واته : وه هه‌روه‌ها سوودی نه‌وه‌ش له فهرمووده‌کانی سه‌روه وهرده‌گیری‌ت که سوو‌خو‌ر ، و به‌ده‌رخوارده‌ری ، و نووسه‌ری گریبه‌نی کاره‌که ، و شایه‌ته‌کانی ، و هه‌ول‌ده‌ر تیایدا ، و یارمه‌تی ده‌رانی خواردنی

(۸۶) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ۲ / ص ۸۲) .

(۸۷) (الزواجر عن اقتراف الكبائر : ج ۲ / ص ۱۰۱-۱۰۲) .

، هه‌موو به فاسق ده‌ژمی‌ردرین ، و هه‌موو مال و سامانه‌کشی تاوانی گه‌وره‌ی تیکه‌ل بووه .

جا نه‌گه‌ر ئه‌و که‌سه‌ی پیشینه‌ی خانوبه‌ره‌که وهرده‌گریت ، بو‌تان به ره‌وا زانی . به‌گومانی خو‌تان . که سوو (رپیا) بخوات ؟ ئه‌ی کاربه‌ده‌ستان ، و کارمه‌ندان ، و شایه‌ته‌کان چ زه‌رووره‌تیکیان هه‌یه بو‌ئه‌و تاوانه ، و نه‌نجامدانی ، ئایا نه‌مه‌یه هه‌موو به‌زه‌ییه‌کتان به‌و گه‌له موسولمانه !!؟

بو‌یه داواکارم هه‌ول‌ی رپگه‌چاره‌ی تر بگرنه‌به‌ر . وه‌کو ماموستایانی ئایینی . سه‌رپه‌رشتکار بن یان کارمه‌ند له (یه‌کی‌تی زانایانی ئایینی ئیسلامی پیروژ) بن ، یان له (وه‌زاره‌تی نه‌وقاف و کاروباری ئیسلامی) ، یان لیژنه‌کانی فه‌توا ، هه‌روه‌کو سالانی پیشوو . شوکر بو‌خوای په‌روه‌ردگار . به‌هه‌ول و تیکو‌وشانی ئیوه‌ی به‌رپیز ، حکومه‌ت و نه‌جومه‌نی وه‌زیران گه‌شته ئه‌وه‌ی که ده‌ست له‌و زیاده‌یه هه‌لگریت ، موسولمانان به‌ بئ دلّه پوکئ ئه‌و کاره نه‌نجام بده‌ن ، ﴿ إِنَّ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴾ .

وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ